

tieto & *talous • yhteiskunta • ympäristö* *trendit*

syyskuu 2014

Liian vähän työnantajayrityksiä

**Yli puolet työttömyydestä
on rakenteellista**

Vaikeasti työllistyvien määrä kasvussa

Suomessa oli heinäkuun 2014 lopussa 92 600 yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleita pitkäaikaistyöttömiä, mikä on 16 900 enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Yli kaksi vuotta yhtäjaksoisesti työttömänä olleita heistä oli 40 400, mikä on 7 300 enemmän kuin vuosi sitten.

Vuoden 2012 alusta vaikeasti työllistyvän työvoiman määrä alkoi lisääntyä. Tulevina vuosina pitkäaikaistyöttömyys näyttäisi jatkavan kasvuaan. Kasvua ylläpitävät työllistymisen heikkeneminen sekä työttömyyseläkkeen poisto.

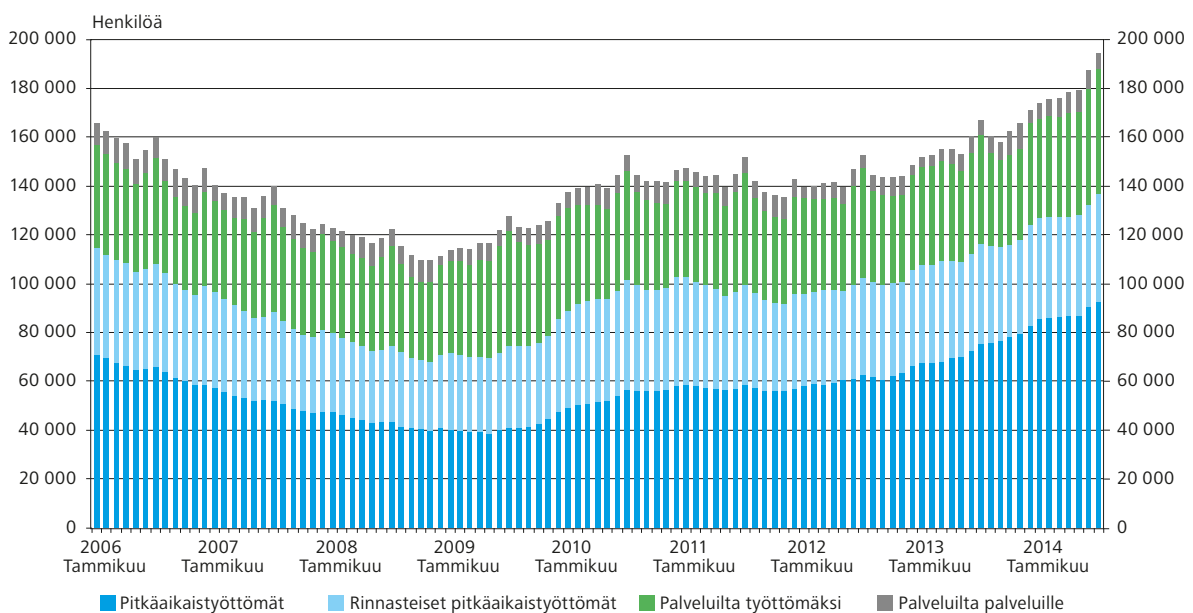
Vaikeasti työllistyvien ryhmään luetaan pitkäaikaistyöttömät, toistuvaistyöttömät, työvoimapolitiisista palveluista työttömäksi palanneet ja näissä palveluissa toistuvasti kiertävät henkilöt.

OECD-maissa oli kaikkiaan 16,3 miljoonaa yli vuoden tai pidempään työttömänä ollutta pitkäaikaistyöttöä vuoden 1. neljänneksellä 2014. Määrä on miltei kaksinkertaistunut vuodesta 2007.

Pitkäaikaistyöttömien osuus kaikista työttömistä oli OECD:n mukaan korkein Slovakiassa (72 %) ja Kreikassa (71 %). Suomessa vastaava osuus oli 22,5 prosenttia.

Lähteet: Findikaattori, Tilastokeskus, OECD Employment Outlook 2014

Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys) 2006 Tammikuu–2014 Heinäkuu

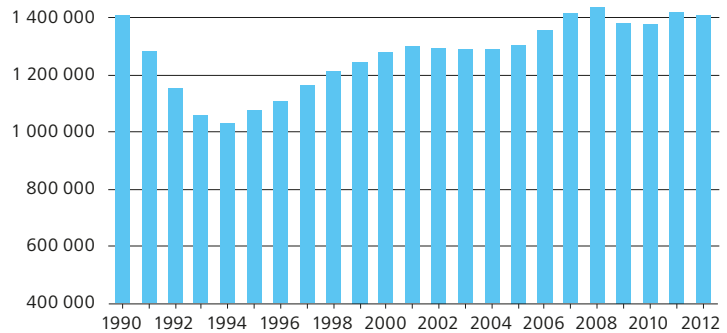

Lähteet: Työnvälitystilasto, Työ- ja elinkeinoministeriö, Findikaattori

Nro 5 /2014

8 Yksityiset yritykset työllistävät saman verran kuin vuonna 1990

Pääkirjoitus

- 5 Mihin sinä luotat?
Heli Mikkela

Taloustrendit

- 6 Uusia yrityksiä yhä vähemmän
7 Viennin kotimainen arvonnäkyväksi
Samuli Rikama
- 8 Uudet työnantajayritykset harvassa
Pekka Lith
- 12 Nousukausikaan ei ratkaisisi rakennetyöttömyyttä
Topias Pyykkönen ja Jussi Pyykkönen

- 20 Kilpailukykykymmitarit kertovat eri asioista
Samuli Rikama

- 22 Valtiolta 100 miljoonaa euroa kansainväliseen t&k-toimintaan
Tero Luhtala

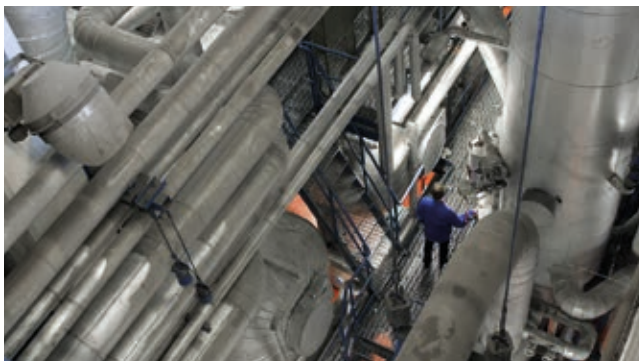
- 24 USA:n talous elpyy – hauraasti
Dan Steinbock

- 26 Nomokratia vai teleokratia?
Antti Kuosmanen

Antti Kuosmanen:
Yhteiset säännöt vai itsemääräämisoikeus valtioiden suhteiden perustana?

26

Rakenteellinen työttömyys vaivaa miehiä

12

Lähes kaikki EU-maat Kioton tavoitepolulla

34

Pixhill.com

28 Yksityiset kuntoutuspalvelut
kestävyysvajeen hoitoon
Pekka Lith

34 Kioton pöytäkirjan ensimmäinen
velvoitekausi raportoitu
*Kai Skoglund, Sini Niinistö
ja Riitta Pipatti*

38 Tilastojen lukutaitoa
opettamassa
Jenny Ståhlberg

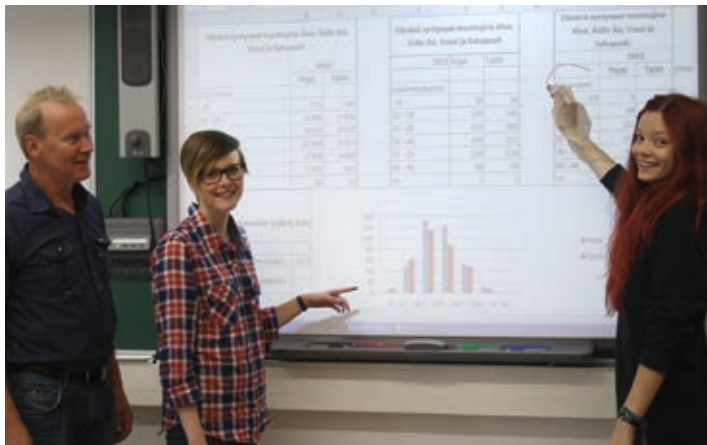
Kotimaan katsaus

Taluskasvu seisoo • Teollisuus edelleen laskusuunnassa • Arvo-paperisijoitukset ulkoimaille kasvoivat • Kotitalouksilla enemmän varallisuutta • Lisää työttömiä • Vähemmän avoimia työpaikkoja • Ansiot yhä nousussa • Kurkku ja tomaatti nostivat inflaation 1,1 prosenttiin • Kuluttajien luottamus heikkeni • Maahanmuutto vähentynyt • Majoitusliikkeissä hiljaisempää

Voittajaoppilaiden valmentaja Raimo Huhtala:

Tilastotiedettä tulisi olla pakollisena myös suomalaisissa lukioissa

38

tieto &
trendit

www.tilastokeskus.fi/tietotrendit
Työpajankatu 13, 00022 Tilastokeskus
tietotrendit@tilastokeskus.fi
etu.sukunimi@tilastokeskus.fi
ISSN 1795-9799

**Vastaava
päätoimittaja**
Heli Mikkeliä

Päätoimittaja
Maija Metsä-Pauri
puh. 029 551 2785

Toimitus
Jouni Kotkavuori
Päivi Linna-Koski
Kotimaan katsaus:
Leena Paloniemi
Informaattikko:
Mikko T. Mäkinen

Toimitusneuvosto
Ilkka Lehtinen
Lotta Sjöblom
Marko Tuomiario
Mervi Ukkonen

Ulkoasu
Irene Koumolou
Kuvatoimittaja:
Matti Jokela

Kuvitus ja taitto
Riikka Turunen

Painatus
Edita Prima Oy

Tilauhinnat
Ilmestyy 6 kertaa vuodessa
Kestotilaus 152 euroa/vsk.
Irttonumero 25 euroa
Ulkomaantilauksiin
lisätään postimaksu.

Tilaukset
Edita Publishing Oy
puh. 020 450 05
asiakaspalvelu.publishing@edita.fi

Verkkopalvelu
www.tilastokeskus.fi/
tietotrendit

Julkaisija

 Tilastokeskus

Lehden artikkelit eivät
ole Tilastokeskuksen
kannanottoja vaan
niistä vastaavat tekijät.
Lehden tietoja saa lainata,
lähde mainiten.

Mihin sinä luotat?

- Millä perusteella teet päätöksiä, arvioit taustoja ja vaikutuksia?
- Uskon tietoon ja tietoon pohjautuvaan päätöksentekoon.

Kuulostaako tutulta? Mitä kauaskantoisempi tai laajavaikutteisempi päätös, sitä tärkeämmäksi nostetaan tiedon rooli suhteessa intuitioon, arvostuksiin, näkemyksiin, uskomuksiin tai mielipiteisiin. – Olemmehan rationaalisia.

Mediakasvatus ja medialukutaito ovat nykyisin tärkeä osa lasten ja nuorten opetusohjelmaa. Internetin, sosiaalisen median ja vapautuneen tiedonvälityksen myötä yhä keskeisemmäksi ovat nousseet kyky arvioida eri uutisvälineiden ja tiedonvälitystahojen luotettavuutta sekä kyky itse toimia näillä areenoilla.

Arvioni on, että tietotuotanto, tutkimus ja tilastointi ovat kohtaamassa samantapaisen muutoksen kuin media on jo kohdannut: niiden rooli tiedontuottamisen ”portinvartijoina” on ellei murtumassa niin ainakin olennaisesti muuttumassa.

Big data, erilaiset avoimet tietoaaineistot, tiedon jalostamiseen käytettyjen ohjelmistojen ja välineiden yleinen saatavuus sekä laajat kanavat jaella tietoja haastavat yhtä lailla tiedon tuottajat kuin tiedon käyttäjätkin. Erilaisia tutkimuksia, selvityksiä, tilastoja ja raportteja voi tuottaa ja jaella yhä useampi käyttäen mitä moninaisimpia tietolähteitä ja välineitä.

Tarvitsemme tiedonlukutaitoa. Sen keskeisiä elementtejä ovat lähdekriittisyys ja kyky kyseenalaistaa. Jyvät voi erottaa akanoista perustelluilla kysymyksillä: Kuka tiedon on tuottanut, millaisilla menetelmillä, miten hyvin tiedon taustat on kuvattu, miten tieto on vertailtavissa muihin tietoläh-

teisiin, onko saatavilla ajallisesti tai alueellisesti vertailukelpoista tietoa, kuvaako tieto sitä mitä sen väitetään kuvaavan, millaisia oletuksia tietoa tuottaessa on tehty, millaisia varauksia tiedon käyttöön mahdollisesti liittyy...

Tarkastelun laajentaminen aikaan ja kontekstiin kasvattaa pohdintojen listaa. Arjessamme ”trenditieto”, kehitystä kuvaava tieto kuten tilastot, linkittyy ”hetkitietoon”, tässä ja nyt saataviin havaintoihin. Onko trenditieto kuva todellisuudesta, jota vasten hetkitietoa peilataan? Miten hetkitieto haastaa ja muuttaa trenditiedon? Joudumme arvioimaan keskenään nopeuden ja laadun, kokonaisuuden ja yksityiskohdat.

Tiedon käyttöön ja päätöksentekoon liittyy myös kysymys vastuusta. Tunnistammeko tietoon liittyvät riskit ja niistä kumpuavat rajoitukset? Olemmeko valmiita sietämään epävarmuutta ja kantamaan vastuun riskien toteutumisen vaikutuksista?

Joskus tieto osoittautuu omien näkemysten tai mielipiteiden vastaiseksi. Tai se on tylsää, ”siinä ei ole politiikan tekemisen makua”, kuten eräs poliitikko kerran totesi keskusteltaessa erilaisten tilastojen ja tutkimusten roolista poliittisten ohjelmien rakentamisessa. Jätetäänkö tieto syrjään vai käytetäänkö sitä siitä huolimatta?

Vastuunkanto on todellisuuden tunnistamista ja myöntämistä. Mitä haastavimmat ovat ajat, sitä tärkeämpää on huolehtia siitä, että käytettävissä on luotettavaa tietoa päätöksenteon pohjaksi. Että käytettävissä on riittävästi tiedontuottamisen ja tiedonvälittämisen erityisosaamista. Ja että tietoa osataan ja halutaan käyttää.

*Heli Mikkela,
tietopalvelujohtaja,
Tieto&trendit-lehden vastaava päätoimittaja*

Tietotuotanto kohtaa samanlaisen muutoksen kuin media on jo kohdannut.

	Bkt:n vuosi- muutos, %	Teollisuus- tuot. vuosi- muutos, %	Yhdenmuk. inflaatio v. muutos %	Työttö- myys- aste, %
	2. nelj. 2014	2. nelj. 2014	heinäk. 2014	heinäk. 2014
Suomi	-0,1*	-2,2	1,5	8,7
Alankomaat	-0,5*	0,8	1,0e	6,7
Belgia	1,0	4,9	0,9	8,5
Espanja	1,1	2,7	0,3	24,5
Irlanti	4,1*	22,8	0,2	11,5
Italia	-0,6	0,2	0,6	12,6
Itävalta	0,6	1,4	1,6e	4,9
Kreikka	-0,3	-0,9	-1,5	27,0*
Kypros	-2,2	-4,4	-0,5	14,9
Latvia	2,8*	1,8	0,3	10,8*
Luxemburg	3,8*	9,6	1,2	6,3
Malta	2,9	-9,0	0,8	5,7
Portugali	0,0*	3,2	-0,1	14,0
Ranska	0,1	-1,1	0,8	10,3
Saksa	2,5*	1,4	1,1	4,9
Slovakia	2,5	7,4	0,3	13,8
Slovenia	1,9*	2,1	0,9	9,8
Viro	-1,4*	3,4	1,5	7,3*
Euroalue	0,5	1,5	0,7e	11,5
Britannia	5,5	3,7	2,1*	6,4*
Bulgaria	2,1	3,0	-1,4	11,5
Kroatia	-0,4*	2,6	0,6	16,2
Liettua	3,3	6,0	0,4	11,5
Puola	3,3	4,2	0,5	9,0
Romania	1,2	10,8	1,4	7,0
Ruotsi	1,4	-1,0	0,3	7,8
Tanska	-0,1	5,0	0,4	6,6
Tšekki	2,7	7,8	0,6	6,0
Unkari	3,9	11,5	0,6	8,1*
EU28	1,3	2,2	0,9e	10,2
Norja	-0,3	2,5	2,1	3,3*
Sveitsi	0,6	0,5*	0,1	2,9
Venäjä	0,8e	0,8	7,5	4,9
Kiina	7,5	8,9	2,3	4,1*
Intia	5,7	3,1	8,0	5,2*
Japani	-0,1	2,7	3,4	3,8
Yhdysvallat	2,5	3,5	2,0	6,2

Lähteet: Eurostat, Venäjän tilastovirasto, Eaindustry.nic.in, Tradingeconomics.com (e) ennakkoluku

*** POIKKEUKSET:**

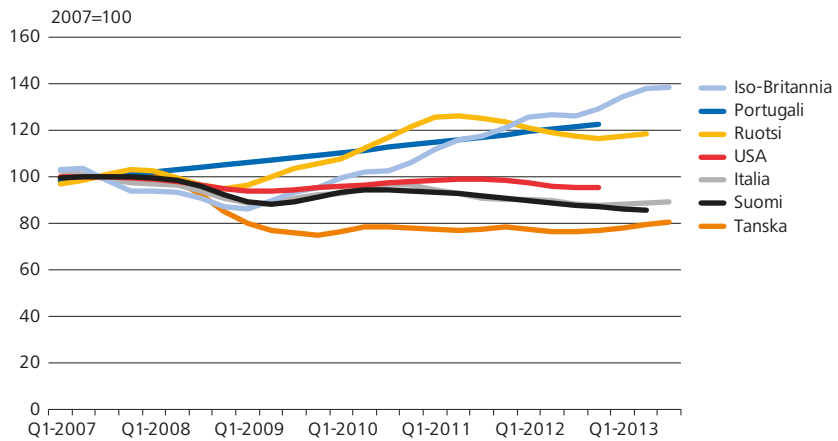
Bkt (vuosimuutos): Suomi, Alankomaat, Irlanti, Latvia, Luxemburg, Portugali, Saksa, Slovenia, Viro, Kroatia 1. neljännes 2014

Teollisuustuotanto, työpäiväkorjattu (vuosimuutos) Sveitsi 1. neljännes 2014

Yhdenmuk. inflaatio (12 kuukauden keskimääräinen): Britannia kesäkuu 2014

Työttömyysaste: Kreikka, Latvia, Viro, Unkari, Norja kesäkuu 2014; Britannia toukokuu 2014; Kiina 2. neljännes 2014; Intia 2012

Aloittaneiden yritysten määrän kehitys tietyissä OECD-maissa

Lähde: Entrepreneurship at a Glance 2014. OECD

Uusia yrityksiä yhä vähemmän

U seimmissä euroalueen maissa aloittaneiden yritysten määrä on edelleen vähäisempi kuin ennen talouskriisiä. OECD:n tuoreen raportin mukaan Tanskassa uusien yritysten määrän lasku on – samoin kuin Espanjassa – ollut jyrkintä. Vuoden 2013 kolmas neljännes näytti kuitenkin molemmille maille käännettä parempaan.

Iso-Britannia, Ruotsi ja Portugali ovat onnistuneet saavuttamaan talouskriisiä edeltäneen tasonsa ja jopa ylittäneet sen.

Suomessa aloittaneiden yritysten määrä on ollut tasaisessa laskussa vuoden 2010 lopulta lähtien. OECD:n vertailussa Suomen tiedot ulottuvat vuoden 2013 toiselle neljännekselle, mutta trendi on ollut laskeva myös kuluvan vuoden puolella.

Tilastokeskuksen heinäkuun julkistuksen mukaan aloittaneiden yritysten määrä väheni Suomessa 10,3 prosenttia vuoden 2014 ensimmäisellä neljänneksellä edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna.

Kaikkiaan 8 710 uutta yritystä aloitti toimintansa tammi–maaliskuussa. Aloittaneiden yritysten osuus koko yrityskannasta oli 2,6 prosenttia.

Eniten Suomessa yrityksiä aloitti ja lopetti kaupan toimialalla, jossa toimintansa aloitti 1 459 uutta yritystä eli 16,7 prosenttia kaikista ensimmäisellä neljänneksellä aloittaneista yrityksistä. Ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan toimialalla aloitti 1 401 (16,1%) ja rakentamisen toimialalla 1 021 (11,7%) uutta yritystä.

Lukumäärällisesti eniten uusia yrityksiä syntyi Uudellamaalla, jossa aloitettavia yrityksiä oli 3 138. Seuraavaksi eniten yrityksiä aloitti Varsinais-Suomessa (788) ja Pirkanmaalla (769). Yrityskannan kokoon suhteutettuna aloitettavia yrityksiä oli eniten Uudellamaalla (2,8%).

Verrattuna vuoden 2013 ensimmäiseen neljänneeseen aloittaneiden yritysten määrä lisääntyi eniten Satakunnassa (5) ja väheni eniten Uudellamaalla (-347).

Ks. myös juttu Suomen työnantayritysten määrän kehityksestä s. 8. ■

Lähteet: Aloittaneet ja lopettaneet yritykset. Tilastokeskus, Entrepreneurship at a Glance 2014. OECD

Viennin kotimainen arvonlisä näkyväksi

OECD ja WTO ovat olleet mukana kehittämässä ulkomaankaupalle bruttoarvon sijaan jalostusarvon mittareita. Trade in value added –hankkeen (TiVa) tavoitteena on tilastollisesti mitata arvonluonnin lähteitä – maittain ja toimialoittain – paremmin kuin nykyiset bruttoarvoiset ulkomaankauppatilastot. Tämä koskee sekä palveluiden että tavaroiden ulkomaankauppaa.

Globaalien arvoketjujen merkityksen kasvu tuotannossa tarkoittaa sitä, että yhä suurempi osuus maiden viennistä nojaa muista maista tuotuihin välituotepanoksiin. Tyypillistä tämä on monilla teollisuuden aloilla, mutta palvelujen vienti nojaa selvästi vahvemmin kotimaisiin panoksiin ja näin ollen kotimaiseen arvonluontiin.

Maiden välinen kauppa bruttoarvolla mitattuna johtaa helposti harhaiseen käsitykseen siitä, mikä maa loppujen lopuksi hyötyy ulkomaankaupasta. Tällöin helposti liioitellaan arvoketjun loppupäässä lopputuotetta valmistavan maan hyötyjä. Jalostusarvoa kuvaavan kaupan jäljille päästään seuraamalla arvonmuodostusta tuotantoketjussa toimialoittain ja eri maissa.

Palveluviennillä on yhä enemmän väliä

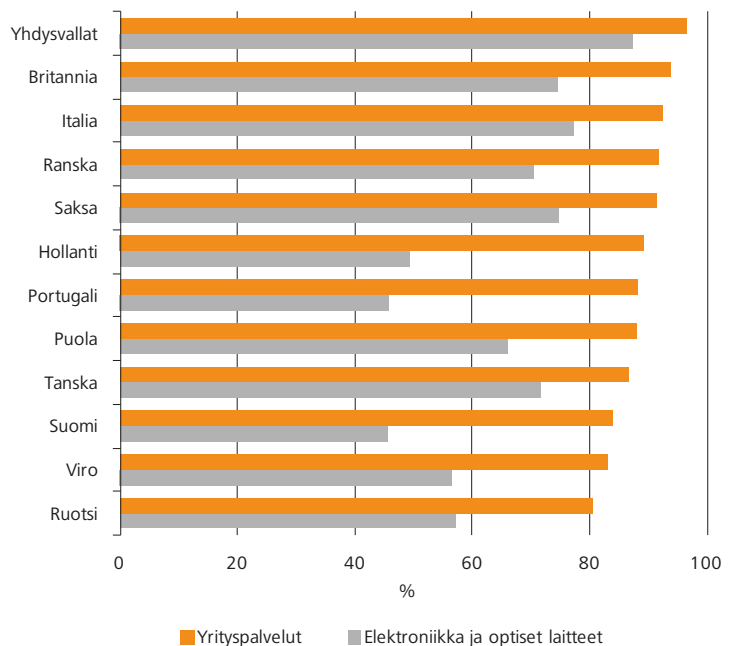
Useissa länsimaissa on huoli kotimaisten työpaikkojen säilymisestä globaalin kilpailun paineissa. Tosiasiassa työpaikkoja kuitenkin syntyy yhä useammin osaksi globaaleja arvoketjuja. Arvonlisällä mitatut kauppavirrat heijastavat suoraan eri maiden vahvuuksia ja tukevat uusien työpaikkojen syntyä.

Kuviossa 1 on esitetty kotimaisen arvonlisän osuus viennistä yrityspalveluissa sekä elektroniikkateollisuudessa vuonna 2009 eräissä maissa. On ilmeistä, että yrityspalvelujen vienti nojaa vahvasti – noin 90 prosenttisesti – kotimaiseen tuotantoon ja synnyttää tuntuvasti jalostusarvoa kaikissa vertailumaissa.

Sen sijaan elektroniikkateollisuus on jo pitkään toiminut globaalin tuotantoketjujen maailmassa. Elektroniikan lopputuotteiden viennin arvosta tyypillisesti vain 50–60 prosenttia nojaa kotimaisiin panoksiin, loput panokset tuodaan ulkomailta.

Suomen elektroniikkateollisuus on erityisen vahvasti integroitunut globaaleihin arvoketju-

Kotimaisen arvonlisän osuus viennistä 2009, %

Lähde: OECD TiVa tietokanta.

Trade in Value added (TiVa) -tietokantaa on kehitetty OECD:n ja WTO:n yhteistyössä. Tavoitteena on määrittää kussakin maassa tuotettujen tavaroiden ja palvelujen kotimainen ja ulkomainen arvonlisä. Tämä auttaa ymmärtämään arvoketjujen toimintamekanismeja ja valitsemaan oikeanlaisia politiikkatoimia.

hin ja viennistä alle puolet koostuu kotimaisista panoksista. Vastaava tilanne on myös Hollannissa ja Portugalissa.

Suurissa maissa, kuten Yhdysvalloissa, kotimaisten panoksien osuus viennistä on kotimarkkinoiden koon vuoksi yleensä suurempi kuin pienemmissä maissa. ■

Samuli Rikama

Pekka Lith

Uudet työnantajayritykset harvassa

Yrityksiä on nyt lähes 60 000 enemmän, mutta niiden henkilöstömäärä on suunnilleen samalla tasolla kuin vuonna 1990. Yritysten lisäys on keskittynyt sivutoimiseen ja yksinyrittäjyyteen. Työllisyyden lisäys puolestaan on viime vuosina tullut lähinnä kuntien piiriin. Suomessa ei ole riittävästi yksityisiä työnantajayrityksiä, jotka synnyttäisivät uusia työpaikkoja ja vahvistaisivat sitä kautta hyvinvointiyhteiskunnan perustaa.

Tuhatta suomalaista kohti toimii noin 50 yritystä, joten meillä ei ole pulaa yrityksistä. Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisteri YTR:n mukaan Suomessa toimi noin 266 900 yritystä vuonna 2012. Määrä ei sisällä alkutuotannon toimialoja.

Yrityksistä kuitenkin kaksi kolmasosaa työllistää alle kaksi henkilöä. Näiden yritysten osuus kaikkien yritysten henkilöstöstä jää kahdeksaan prosenttiin. Nämä yritykset ovat pääosin yksinyrittäjien tai sivutoimimisten yrittäjien omistamia.

Vähintään kahden henkilön työnantajayrityksiä oli Tilastokeskuksen YTR:n ti-

lastojen mukaan puolestaan noin 87 500 vuonna 2012. Niistä valtaosa on kilpailutaloudessa toimivia yksityisiä yrityksiä. Vaikka työnantajayrityksiä on vain kolmasosa Suomen yrityskannasta, ne työllistivät 92 prosenttia kaikkien yritysten henkilöstöstä kokovuosityöllisyyden käsitteellä mitattuna.

Vuosina 2008–12 työnantajayritysten määrä pieneni tuhannella yrityksellä. Samanaikaisesti niiden työllisyys supistui 26 500 henkilöllä. Vaikka yksinyrittäjien omistamien, alle kahden henkilön yritysten määrä lisääntyi 4 900 yrityksellä, kasvoi niiden kokovuosityöllisyys

vain 3 100 henkilöllä, mikä ei riittänyt lähimainkaan korvaamaan työpaikkojen menetyksiä työnantajayrityksissä (Taulukot 1 ja 2).

Eniten on vähentynyt 2–9 henkilöä työllistävien pientyönantajien määrä. Pientyönantajat muodostavat runsaan neljänneksen Suomen yrityskannasta ja työllistävät vajaan viidenneksen kaikkien yritysten henkilöstöstä. Tosin suurimmat vaikutukset maamme kokonaistyöllisyyteen ovat tulleet suurten, yli 250 henkilön yritysten supistuksista (Taulukko 3).

Hyvinvointipalvelujen rahoitus pohjautuu vahvasti yksityisiin työnantajayri-

Yritysten ja niiden henkilöstön määrän muutokset vähintään kahden henkilön työnantajayrityksissä toimialoittain (pl. alkutuotanto) 2008–2012

	Yritysten määrän muutos 2008–12 lkm	Yritysten määrän muutos %	Henkilöstön määrän muutos 2008–12 lkm	Henkilöstön määrän muutos, %
Kiinteistö-, hallinto- ja tukipalvelut	375	5,6	15 809	13,8
Ammatillinen ja tekninen toiminta	362	4,3	4 380	5,6
Rakennusala	251	1,8	2 371	1,7
Koulutus- ja henkilöpalvelut	210	5,2	-356	-1,1
Informaatio ja viestintä	199	6,5	-851	-1,1
Sosiaali- ja terveyspalvelut	130	3,3	13 942	36,6
Majoitus- ja ravitsemisala	50	0,8	2 123	4,3
Rahoitustoiminta	-10	-0,8	-118	-0,3
Kuljetus	-713	-6,6	-8 418	-6,7
Kauppa	-867	-4,7	-37	0,0
Teollisuus	-984	-8,3	-55 302	-14,0
Työnantajayritykset yhteensä	-999	-1,1	-26 457	-2,0
Kaikki yritykset yhteensä	3 909	1,5	-23 399	-1,6

Lähde: Yritys- ja toimipaikkarekisteri, Tilastokeskus.

Taulukko 1

tyksiin ja niiden luomiin työpaikkoihin. Yritysten generoimat verot ja veronluonteiset muut maksut ovat valtiolle ja kunnille tärkeitä. Niitä kerätään työntekijöiden tuloveroina, arvonlisäveroina ja kiinteistö- ja yhteisöveroina kuin myös työntekijöiden sosiaaliturva- ja sosiaalivakuutusmaksuina.

Työnantajat vähentyneet eniten teollisuudessa

Eniten työnantajayritysten määrä on vähentynyt teollisuudessa. Suurinta teollisten yritysten määrän supistuminen on ollut mekaanisessa metsäteollisuudessa ja huonekalujen valmistuksessa. Yritysten määrä on pienentynyt selvästi myös

tekstiili-, vaate- ja nahkatuoteteollisuudessa, kulkuneuvo-, konepaja- ja metallituoteteollisuudessa, graafisessa tuotannossa ja rakennusaineteollisuudessa.

Kuljetuksessa yritysten määrän väheneminen on seurausta teollisuuden alajosta ja ulkomaankaupan supistumisesta, mikä on heijastunut kumipyöräkuljetuksiin, varastointi-, huolinta- ja kuljetusvälytystoimintoihin. Suhdanteiden heikentyminen on ollut lopullinen niitti varsinkin monelle tieliikenteen tavarakuljetusliikelle, sillä toimialalla vallitsi kireä hintakilpailu jo 2000-luvun nousukaudella.

Kaupassa yritysten määrän supistuminen on tulosta yksikkökoon kasvusta ja päivittäis- ja erikoistavarakaupan keskittymisestä harvojen koti- ja ulkomaisten

ketjujen käsiin. Investointihyödykkeiden tukkukauppaa on pienentänyt teollisuustuotannon supistuminen. Kaupan yritysten työllisyys ei pienentynyt vielä vuosina 2008–12. Osasyynä oli yksityisen kulutuksen kasvun jatkuminen.

Yritysten työllisyys ei ole kasvanut 25 vuoteen

Yritysten henkilöstön kasvu on ollut ylipäätään hidasta 25 viime vuoden aikana muutamia nopean kasvun vuosia lukuun ottamatta. Vaikka yrityksiä oli vuonna 2012 noin 58 000 enemmän kuin 1990-luvun alussa, niiden kaikkiaan työllistämä henkilöstömäärä oli suunnilleen samalla tasolla kuin vuon-

Yritysten ja niiden henkilöstön määrän muutokset alle kahden henkilön ei-työnantajyrityksissä toimialoittain (pl. alkutuotanto) 2008–2012

	Yritysten määrän muutos 2008–12, lkm	Yritysten määrän muutos, %	Henkilöstön määrän muutos 2008–12, lkm	Henkilöstön määrän muutos, %
Koulutus- ja henkilöpalvelut	2 477	11,6	1 652	11,6
Ammatillinen ja tekninen toiminta	1 587	6,8	1 112	8,4
Sosiaali- ja terveyspalvelut	1 398	10,7	877	10,4
Kiinteistö-, hallinto- ja tukipalvelut	1 075	5,1	62	0,7
Informaatio ja viestintä	514	9,7	358	12,7
Rahoitustoiminta	259	7,9	-28	-1,4
Majoitus- ja ravitsemisala	259	5,2	238	6,5
Kuljetus	-81	-0,7	-158	-1,5
Rakennusala	-81	-0,3	263	1,6
Teollisuus	-942	-6,6	-530	-7,3
Kauppa	-1 557	-5,4	-793	-5,0
Ei-työnantajyritykset yhteensä	4 908	2,8	3 058	3,0
Kaikki yritykset yhteensä	3 909	1,5	-23 399	-1,6

Lähde: Yritys- ja toimipaikkarekisteri, Tilastokeskus.

Taulukko 2

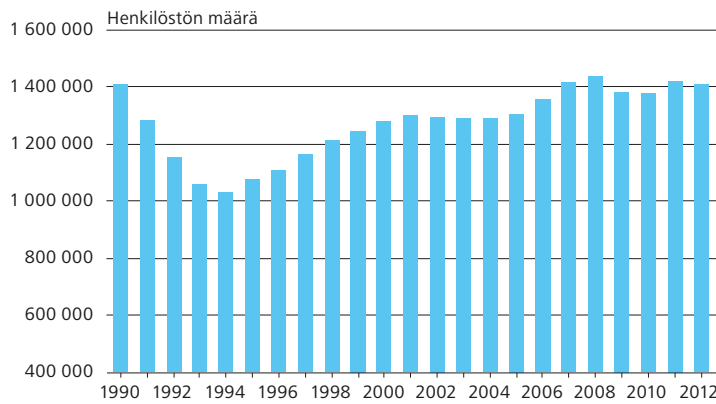
Yritysten, henkilöstön ja liikevaihdon määrän muutokset yritysten kokoluokittain 2008–2012 (pl. alkutuotanto)

Yrityskoko	Yrityksiä 2012 lkm	Yritysten määrän kasvu, lkm	Yritysten määrän kasvu, %	Henkilöstön kasvu %	Liikevaihdon kasvu, %
Pienet yritykset: alle 50 henkilöä	263 767	3 836	1,5	0,6	-5,1
– alle 2 henkilöä	179 388	4 908	2,8	3,0	5,6
– 2–9 henkilöä	69 610	-1 271	-1,8	-1,2	-5,7
– 10–49 henkilöä	14 769	199	1,4	1,4	-7,7
Keskisuuret yritykset: 50 – 249 henkilöä	2 523	107	4,4	1,6	12,1
Suuret yritykset: väh. 250 henkilöä	620	-34	-5,2	-5,6	-15,4
Yhteensä	266 910	3909	1,5	-1,6	-7,6

Lähde: Yritys- ja toimipaikkarekisteri, Tilastokeskus.

Taulukko 3

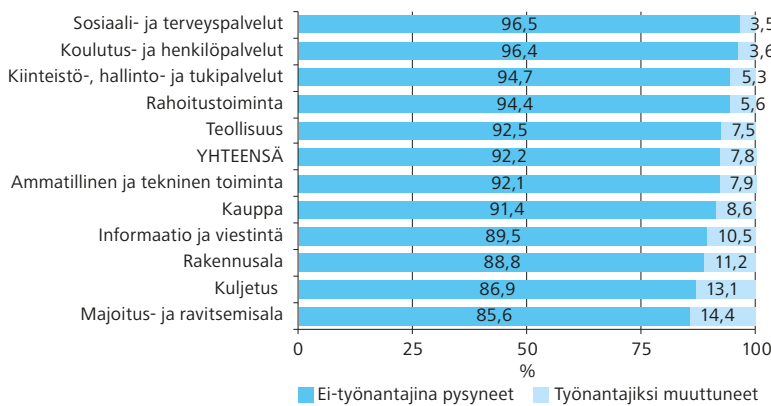
Yritysten henkilöstön määrän kehitys 1990–2012

Lähde: Yritys- ja toimipaikkarekisteri, Tilastokeskus.

Kuvio 1

Vuoden 2009 lopussa ei-työnantajina toimineiden (alle 2 henkilön) yritysten toimiminen työnantajina 2012, prosenttia 2012 toiminnassa olleista yrityksistä

Lähde: Yritys- ja toimipaikkarekisteri, Tilastokeskus; Lith Consulting Group.

Kuvio 2

Pääosa työllisyyden lisäyksestä 25 vuoden aikana on tapahtunut kuntien ja kuntayhtymien palvelutuotannossa.

na 1990 (Kuvio 1). Pääosa kansantalouden työllisyyden lisäyksestä onkin tapahtunut kuntien ja kuntayhtymien palvelutuotannossa.

Oikeastaan yksityisten yritysten työllisyys oli YTR:n mukaan vuonna 2012 arviolta jopa 20 000 henkilöä pienempi kuin 1990-luvun vaihteessa, mikäli kuntien tulosyksiköiden ja liikelaitosten yhtiöittämisen myötä syntyneiden yritysten henkilöstö poistetaan tarkastelusta.

Periaatteessahan yritystoiminta ansaintamielessä ei kuulu kuntien tehtäviin.

Automatisointi nähdään töiden uhkana...

Yksityisten yritysten työllisyyden hidasta kasvua selittävät teollisuudessa automatisointi, työvaltaisten toimialojen supistuminen tai tuotannon siirtyminen ulkomaisiin toimintayksiköihin. Ulko-

maisten toimintayksiköiden henkilöstö lisääntyi teollisuudessa nopeammin kuin henkilöstö kotimaassa 1990- ja 2000-luvuilla. Nyt henkilöstömäärä tosin on vähentymässä myös ulkomailla.

Tieto- ja viestintäteknologian voittokulku ja digitaalinen vallankumous ovat laajentaneet atk-pohjaista palvelutuotantoa ja supistaneet työvoiman tarvetta yksityisillä palvelualoilla, kun palvelutyö ja henkilökohtainen kulutus ovat siirtyneet tietoverkkoihin. Esimerkkeinä ovat pankkiasioiden hoito, verkko-ostaminen, musiikin kuuntelu, lehtien luku tai elokuvien katselu tietoverkossa.

Lähtitulevaisuudessa suuret työvoiman tarpeen vähennykset nähdään etenkin kaupan toimialalla teknologian ja asiakkaiden ostotottumusten kehityksen vuoksi. Kauppa on suuri työllistäjä. Vielä vuonna 2012 kaupan yritysten henkilöstöä oli YTR:n mukaan 252 000. Myös logistiikka-aloilla työvoima vähenee muun muassa varastoinnin automatisoinnin ja robotiikan myötä.

... ja suurena mahdollisuutena

Teollisuudessa robottiteknologia ja 3D-tulostus eli esineprinttaus merkitsevät toisaalta suurta mahdollisuutta ja teollisuuden paluuta Suomeen, jos investoinnit uuteen tuotantoteknologiaan saadaan käynnistettyä mahdollisimman nopeasti. Esimerkiksi robotiikan sovellusmahdollisuudet ulottuvat teollisuusroboteista liikkuviin työkoneisiin sekä palvelu-robotiikasta mikro- ja nanorobotiikkaan.

Robotiikka tarjoaa mahdollisuuden robottien suunnitteluun ja valmistukseen sekä niiden käyttöön monenlaisten teollisten tuotteiden valmistuksessa, mikä loisi ennen pitkää myös uusia työpaikkoja. 3D-tulostus tarjoaa puolestaan uusia mahdollisuuksia pk-teollisuudessa, jossa voidaan keskittyä asiakkaiden toiveiden mukaan räätälöitävien tavaroiden valmistukseen.

Osa työpaikoista tilastojen katvetta

YTR:n henkilöstötilastot eivät kerro 2000-luvulla lisääntyneestä ulkomaisen alihankinta- ja vuokratyövoiman käytöstä. Oikeasti siis yksityisiä työpaikkoja on Suomessa enemmän kuin tilastosta ilmenee.

Eniten ulkomaisia keikkatyöntekijöi-

tä on ollut rakennusalalla, mutta heitä työskentelee myös teollisuudessa ja monilla palvelualoilla.

Yksityisten yritysten työllisyys on kohonnut vuosina 2008–12 eniten kiinteistö-, hallinto- ja tukipalveluissa sekä sosiaali- ja terveystaloudessa. Hallinto- ja tukipalveluissa merkittävä osa henkilöstön kasvusta on koostunut kuitenkin henkilöstön vuokrauksesta, mikä on pienentänyt työllisyyden todellista kasvua vuokratyövoimaa käyttävillä toimialoilla, kuten hotelli- ja ravitsemusalalla.

Vuokratyövoimalla on haettu joustavuutta turbulenteilla markkinoilla. Vuokratyövoiman merkityksestä eri toimialoilla kertoo, että kotimaisen henkilöstöalan yritysten liikevaihdosta henkilöstön vuokraus teollisuuteen oli 230 miljoonaa, hotelli- ja ravintola-alalle 220 miljoonaa, rakennusalalle 180 miljoonaa, logistiikka-aloilla 150 miljoonaa euroa vuonna 2012.

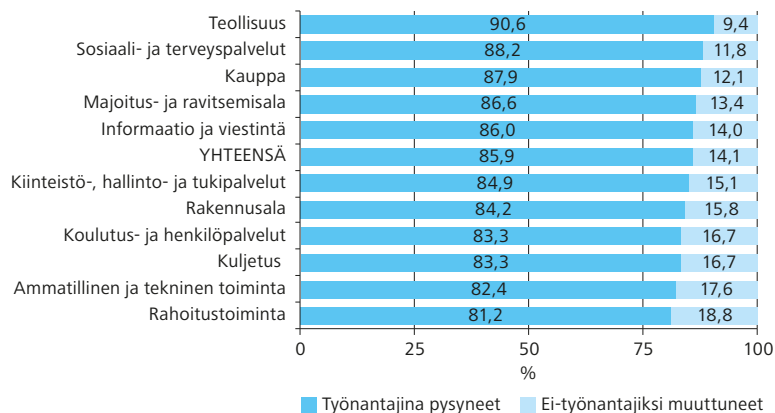
Näennäistä kasvua sosiaalipalveluissa

Yksityisissä sosiaalipalveluissa tapahtunut yritysten voimakas työllisyyden kasvu on ollut osin tilastollista, sillä toiminta on perustunut kuntien tehtävien ulkoistuksiin tai kuntien omaa palvelutuotantoa tukeviin, yhteiskunnan verovaroilla hankittuihin ostopalveluihin. Yksityisissä sosiaalipalveluissa peräti 80–100 prosenttia liikevaihdosta kertyykin kuntien ja kuntayhtymien hankinnoista.

Sosiaalipalvelujen ulkoistusten ja yksityisten ostopalvelujen kasvu on merkinnyt käytännössä sitä, ettei kuntien ole tarvinnut lisätä oman henkilökuntansa määrää tai investoida uusiin palvelukiinteistöihin, vaikka ne vastaavat palvelujen järjestämisestä ja rahoituksesta. Samanlainen kehitys on ollut käynnissä terveystaloudessa ja kuntien ydinpalvelujen tuotantoa tukevissa toimitilapalveluissa.

Kuntien yksityisiin palveluostoihin liittyvän työpanoksen suuruutta kuvastaa se, että sosiaalipalvelujen ulkoistuksiin sisältyvät palkat ja työeläkemaksut olivat Kevalle laaditun selvityksen mukaan arviolta 1,3 miljardia euroa vuonna 2012. Terveystaloudessa summa oli 350 miljoonaa, kiinteistöjen ylläpidon palveluissa 410 miljoonaa euroa ja catering-palveluissa 50 miljoonaa euroa.

Vuoden 2009 lopussa työnantajina toimineiden (vähintään 2 henkilön) yritysten toimiminen työnantajina 2012, prosenttia 2012 toiminnassa olleista yrityksistä

Lähde: Yritys- ja toimipaikkarekisteri, Tilastokeskus; Lith Consulting Group.

Kuvio 3

Liian harvat kasvavat työnantajiksi

Suomessa tarvitaan lisää yksityisiä työnantajajyrityksiä vahvistamaan kansantalouden pohjaa, mutta niitä ei ole syntynyt tarpeeksi viime vuosina. Tätä osoittaa esimerkiksi yritysrekisteriin perustuva tarkastelu, jonka mukaan vuoden 2009 tilastoihin sisältyneistä ja vuonna 2012 yhä toimineista alle kahden henkilön yrityksistä vain kahdeksan prosenttia oli muuttunut työnantajajyrityksiksi (Kuvio 2).

Suhteellisesti eniten työnantajiksi muuttuneita oli majoitus- ja ravitsemisalalla, kuljetuksessa ja rakennusalalla. Vähiten niitä oli sosiaali- ja terveystaloudessa, koulutus- ja henkilöpalveluissa sekä kiinteistö-, hallinto- ja tukipalveluissa. Tarkastelun ulkopuolelle oli rajattu alkutuotanto ja ne YTR:n vuositilastoihin sisältyneet yritykset, joilla oli lopetustieto jo tarkastelun lähtövuonna 2009.

Osa myös lopettaa työnantajina

Vastaavasti vuonna 2009 vähintään kaksi henkilöä työllistäneistä ja tarkasteluajanjakson lopussa vuonna 2012 elossa olleista yrityksistä noin 86 prosenttia toimi yhä työnantajajyrityksinä. Tosin joka seitsemännessä entisessä työnanta-

jajyrityksessä henkilöstö oli pienentynyt YTR:n mukaan alle kahteen henkilöön ja ne olivat muuttuneet tilastollisesti ei-työnantajiksi (Kuvio 3).

Pysyvyys työnantajana oli vankinta teollisuudessa, sosiaali- ja terveystaloudessa sekä kaupassa. Ei-työnantajiksi muuttuneita oli paljon liike-elämän palveluissa, kuljetuksessa ja rakennusalalla. Nämä yritykset toimivat suhdanneherkillä toimialoilla, joiden menestys on riippuvainen asiakasyritysten menestyksestä ja talouden yleisestä suhdannekehityksestä. ■

Kirjoittaja toimii tutkijana omistamassaan yrityksessä (Lith Consulting Group).

Lähteitä: Lith, Pekka: Kuntien kasvavat hankintamarkkinat, Raportti kuntien julkisista hankinnoista ja palvelujen ulkoistamiskehityksestä tilastotietojen valossa, Lith Consulting Group, Helsinki 2014; Lith, Pekka: Yritystoiminnan tilastokatsaus 2014, Tilastollinen raportti yrityksistä, yritysprofiilista, yritystoiminnan kehityksestä ja yrittäjyydestä, Lith Consulting Group, Helsinki 2014; Tilastokeskus: Yritys- ja toimipaikkarekisterin tilastot 1990–2012 ja kansantalouden tilinpito 1990–2013.

Topias Pyykkönen ja Jussi Pyykkönen

Nousikausikaan ei ratkaisisi rakennetyöttömyyttä

Suurimmalla osalla työttömistä on taustallaan yksi tai kaksi työllistymistä heikentävää rakenteellista tekijää. Rakennetyöttömyyttä onkin mielekästä lähestyä useamman eri tekijän kautta. Ilmiönä se liittyy perinteisesti miesvaltaisten toimialojen heikkoon menestykseen. Lähes 80 prosenttia työttömistä, joiden työkokemus oli taantuvalla toimialalla, on miehiä.

Suomessa oli vuonna 2012 noin 281 000 työtöntä. Tämän Tilastokeskuksen työssäkäyntitilastoon perustuvan tiedon valossa olisi helppo olettaa, että työvoimaa on tarjolla riittävästi, jopa liikaa. Silti usein törmää väitteeseen, että Suomessa on pikemminkin työvoimapula. Mistä oikein on kyse?

Ristiriidan taustalla on ilmiö, johon usein viitataan termillä rakenteellinen työttömyys. Sillä tarkoitetaan tyypillisesti työttömyyttä, joka ei vähene työvoimapolusta huolimatta. Rakenteellinen työttömyys johtuu esimerkiksi siitä, etteivät työvoiman tarjonta ja kysyntä aina kohtaa: työnhakijapuolella on paljon

henkilöitä, joiden koulutustausta, työkokemus tai alueellinen sijainti eivät vastaa työmarkkinoiden kysyntää.

Rakenteellinen työttömyys on toistuva teema talouspoliittisessa keskustelussa. Esimerkiksi Osmo Soininvaaran (2014) mukaan Suomen taloudessa on suhdanneongelmien ohella myös rakenteellinen ongelma: vaikka suhdanteet kohenisivat, kutistuisi työttömien määrä vain 60 000 hengellä huolimatta siitä, että työttömiä on työmarkkinoiden käytettävissä kolminkertainen määrä. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen johtaja Juhana Vartiainen (2013, 38) puolestaan on peräänkuuluttanut työvoiman tarjon-

nan lisäämistä perustelunaan se, että ”rakenteellinen työttömyysaste ei riipu työvoiman määrästä”. Myös Kataisen hallituksen rakennepoliittisen ohjelman yksi keskeinen kokonaisuus koski rakenteelliseen työttömyyden vähentämistä.

Huolimatta siitä, että rakenteellisesta työttömyydestä keskustellaan runsaasti, on itse käsitteen sisällöstä keskusteltu melko vähän. Tilastoihin perustuvia lukuja rakenteellisesta työttömyydestä on esitetty vielä vähemmän.

Arvioimme seuraavassa rakenteellisen työttömyyden laajuutta tarkastelemalla vuonna 2012 työttömänä olleiden henkilöiden koulutus- ja työhistori-

Työssäkäyntitilasto on noin 40 rekisterin tietoja yhdistämällä koottu laaja tietokokonaisuus, joka sisältää tietoja muun muassa opiskelusta, eläkkeistä, työssäkäynnistä ja työttömyydestä. Tilasto sisältää tietoja kaikista henkilörekisterissä olevista vuosittain aina vuodesta 1987 lähtien, mikä mahdollistaa hyvin yksityiskohtaiset kysymyksenasettelut. Työssäkäyntitilaston työllisyyttä ja työttömyyttä koskevat tiedot on niin ikään kerätty rekistereistä, joten ne poikkeavat kyselytutkimuksella toteutetun työvoimatutkimuksen luvuista.

aa. Analyysimme tueksi olemme eritelleet kuusi rakenteellista tekijää, joiden yleensä oletetaan vaikeuttavan työllistymistä. Lähdemme ajatuksesta, että työllistymisvaikeudet kasvavat jokaisen rakenteellisen tekijän myötä.

Jos ei toisin mainita, artikkelissa esitetyt luvut perustuvat Tilastokeskuksen työssäkäyntitilaston tietoihin.

Työttömyyden tyypit

Työttömyyttä selitetään tavallisesti huonoilla taloudellisilla suhdanteilla. Oletuksena on tällöin, että suhdanteiden kohentuessa työttömyysaste laskee. Ta-

Työmarkkinat, työvoima-, työttömyys- ja työllisyysaste

Työmarkkinoiden näkökulmasta väestö jaetaan työvoimaan ja työvoiman ulkopuolisiin. Työvoima koostuu työllisistä ja työttömistä. Työvoiman ulkopuoliset ovat henkilöitä, jotka ovat työmarkkinoiden ulkopuolella joko ikänsä (lapset ja iäkkäät), terveytensä, oman tahtonsa tai esimerkiksi opiskelun ja asevelvollisuuden vuoksi.

Työvoima-asteella tarkoitetaan työvoiman osuutta samanikäisestä voimasta. Suhdeluku kuvaa siis työmarkkinoiden käytettävissä olevien ja muun, työvoiman ulkopuolisen väestön suhdetta. Työllisyysasteella tarkoitetaan työllisten osuutta samanikäisestä väestöstä. Sen sijaan työttömyysasteella tarkoitetaan työttömien osuutta työvoimasta. Koska teoriassa vain työttömät ja työlliset ovat työmarkkinoiden käytössä, lasketaan työttömyysaste työttömien osuutena työvoimasta eikä työttömien osuutena väestöstä. Näin las-

kettuna työttömyysaste kuvaa tarkemmin työmarkkinoiden toimivuutta: sitä, kuinka suuri osa työvoimasta jää tahdostaan riippumatta vaille työtä. Työttömänä pidetään henkilöä, joka haluaa töihin ja etsii töitä, ei henkilöä, joka ei ole töissä.

On syytä muistaa, että työvoimaan tai sen ulkopuolelle kuuluminen ei välttämättä ole pysyvä tila. Sama henkilö saattaa yhden vuoden aikana kuulua työllisiin, työttömiin ja työvoiman ulkopuolisiin. Tyypillinen esimerkki tällaisesta tilanteesta on henkilö, joka opiskelee lukukauden ja työskentelee kesän. Työmarkkinoita tarkastellessa on kiinnitettävä huomio myös siirtymiin työvoimasta työvoiman ulkopuolelle ja vastaavasti työvoiman ulkopuolelta työvoimaan. Esimerkiksi opiskelijat muodostavat merkittävän työvoimareservin työmarkkinoilla, vaikka eivät määrällisesti kuuluu työvoimaan.

loustieteissä kuitenkin ajatellaan, että kokonaistyöttömyys voidaan jakaa suhdannetyöttömyyteen ja rakennetyöttömyyteen määrittelemällä luonnollinen työttömyysaste. Luonnollinen työttömyysaste perustuu oletukseen, että reaali-palkat ovat asettuneet tasolle, joka tasapainottaa työvoiman kysynnän ja tarjonnan.

Niin sanottu NAIRU-taso (Non-Accelerating Inflation Rate of Unemployment) viittaa "täystyöllisyyteen". Sillä tarkoitetaan matalinta työttömyysastetta, joka voidaan saavuttaa ilman inflaation kiihtymistä.

Työttömyys ei ole selitettävissä yksinomaan suhdanteilla, vaan kyseessä on moniselitteinen ilmiö. Tulkinan tueksi voidaan eritellä työttömyyden eri tyypejä seuraavalla tavalla:

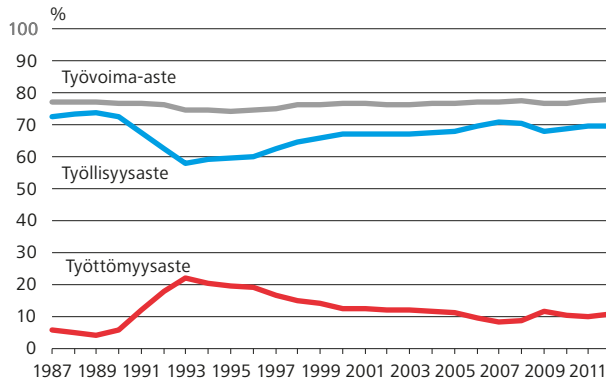
1. *Suhdannetyöttömyys.* Yksinkertaisin selitys työttömyydelle on työvoiman tarjonnan ja kysynnän vaihtelu. Koska työvoiman kysyntä vaihtelee tarjontaa nopeammin, työmarkkinoille voi syntyä laskusuhdanteen seurauksena kysynnän ja tarjonnan epäsuhta, joka ilmenee käytännössä laskusuhdanteesta seuranneena työttömyytenä.

2. *Kitkatyöttömyys.* Käsite viittaa tilanteeseen, jossa työpaikkaa vaihdettaessa syntyy työttömyysjakso ennen uuden työn aloittamista. Kitkatyöttömyyden taso on sidoksissa työmarkkinoiden tehokkaaseen toimivuuteen, eli siihen kuinka "kitkattomasti" (ts. ilman pitkiä työttömyysjaksoja) ammatillista liikkuvuutta tapahtuu. Suomessa ammattien välisten siirtymien määrä on ollut kasvussa (Pyykkönen 2011), mikä viittaa siihen, että työmarkkinoista on tullut kitkattomampia.

3. *Kausityöttömyys.* Käsite viittaa vuodenaikoihin liittyvään työttömyyteen. Työvoiman kysynnän vaihtelut voivat liittyä esimerkiksi Lapin matkailualalla työskentelevien työttömyysjaksoihin kesäaikoina. Tarjonnan vaihtelut voivat liittyä esimerkiksi opiskelijoiden valmistumiseen liittyvään väliaikaiseen työttömyyden kasvuun.

4. *Rakenteellinen työttömyys.* Käsite viittaa työttömyyteen, joka johtuu työvoiman kysynnän ja tarjonnan välillä esiintyvistä pysyväisluonteisista kohtaanto-ongelmista alueen tai osamisen suhteen. Rakenteellinen työttömyys liittyy aina laajempaan työmarkkinoiden murrokseen. ▶

18–64 -vuotiaiden työvoima-, työllisyys- ja työttömyysaste 1987–2012

Lähde: Työssäkäyntitilasto, Tilastokeskus.

Kuvio 1

Työttömyysaste ja rakennetyöttömien osuus työvoimasta työ- ja elinkeinoministeriön mukaan 2006–2013

Vuosi	Työttömyysaste (TEM), %	Rakennetyöttömiä
2006	9,7	6,0
2007	8,5	5,2
2008	7,9	4,5
2009	10,2	4,7
2010	10,1	5,5
2011	9,4	5,5
2012	9,8	5,5
2013	11,3	6,1

Lähde: Työ- ja elinkeinoministeriö

Taulukko 1

Kuviossa 1 on esitetty 18–64-vuotiaiden työllisyys-, työttömyys- ja työvoima-asteet vuosina 1987–2012. Työttömyysaste jäi 1990-luvun laman seurauksena pysyvästi 1980-luvun lopun tilannetta korkeammalle tasolle työvoima-asteen säilyessä entisellä tasollaan. Lamasta ei seurannut suurta siirtymää työvoiman ulkopuolelle, vaan aiempaa suurempi osuus työvoimasta oli työttömänä.

Laman seurauksena kitkatyöttömyyden rinnalle syntyi suhdannetyöttömyyttä, joka ajan mittaan helpotti. Suidanteiden kohentuessa työttömyysaste laski, muttei kuitenkaan koskaan palannut entiselle tasolle. Osa suhdannetyöttömyytenä alkaneesta työttömyydestä muuttui rakenteelliseksi. Laman seurauksena Suomen talouden rakenteet muuttuivat, mikä näkyi uudenaikaisina osaamisvaatimuksina. Yleisesti ajatellaan siis, että rakenteellinen työttömyys on laman peruja. Sen nykyisestä tasosta ei kuitenkaan olla yksimielisiä.

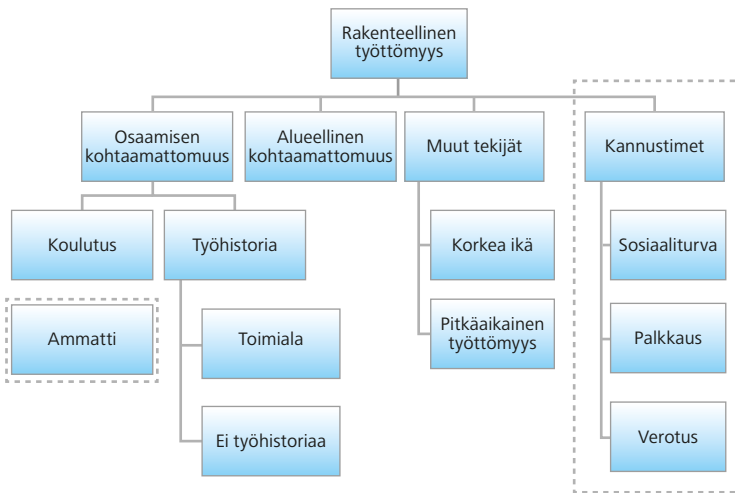
TEM:in tilasto: Rakennetyöttömiä 6 prosenttia työvoimasta

Rakenteelliselle työttömyydelle ei ole Suomessa yhtä virallista määritelmää. Rakenteellista työttömyyttä on tilastoitua esimerkiksi työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) työnvälitystilastossa. Jyrki Kataisen hallituksen (Valtioneuvosto 2014) rakenneuudistuksessa esitetyt toimet rakennetyöttömyyden pienentämiseksi perustuvat TEM:n tilaston lukuihin.

TEM:n määritelmässä rakennetyöttömiä katsotaan pitkäaikaistyöttömät sekä työvoimapolliittisista palveluista työttömäksi jääneet tai jatkopalveluihin sijoitetut. Määritelmän mukaisia rakennetyöttömiä oli tammikuussa 2013 noin 174 000 eli 6,1 prosenttia työvoimasta. Saman tilaston mukaan työttömyysaste oli vastaavana ajankohtana 11,6 prosenttia

Rakennetyöttömien osuus työvoimasta vastaa tasonsa puolesta yleiskuvaa rakennetyöttömyydestä. Indikaattorina työttömyyden kestoon perustuva määritelmä saattaa olla onnistunut, mutta se antaa kuitenkin hieman yksipuolisen kuvan rakennetyöttömyydestä. Pitkäaikaistyöttömyys ei lähtökohtaisesti ole rakennetyöttömyyden syy, vaan seuraus josta jatkuesaan tulee myös syy. Pitkäaikaistyöttömyys ruokkii pitkäaikaistyöttömyyttä.

Rakenteellisen työttömyyden ulottuvuudet

Kuvio 2

Rakenteellisen työttömyyden taustatekijät ja indikaattorit

Tekijä	Selite	Indikaattori	
1	Koulutustaso	Työttömyysaste pienenee koulutustason kasvaessa. Työmarkkinoilla kovin kilpailu on perusasteen töistä (Myrskylä 2013).	Ei perusasteen jälkeistä tutkintoa
2	Korkea ikä	Paluu työmarkkinoille hankaloituu iän myötä (Työssäkäyntitilasto 2013).	Täyttänyt 55 vuotta
3	Pitkä työttömyys	Paluu työmarkkinoille on sitä hankalampaa, mitä kauemmin henkilön työttömyys kestää (ks. Myrskylä 2010, 69-74).	Yli puolet vuodesta työttömänä peräkkäisinä vuosina
4	Ei työhistoriaa	Työmarkkinoille pääsyä ja kiinnittymistä haittaa puutteellinen työkokemus.	Ei työhistoriaa vuosina 2002–2012
5	Toimiala	Taantuvalla alalta oleva työkokemus heikentää työllistymismahdollisuuksia.	Työkokemus taantuvalla toimialalta
6	Asuinalue	Taantuvalla paikkakunnalla asuminen heikentää työllistymismahdollisuuksia. Arvioiden mukaan työpaikat keskittyvät yhä enemmän (Myrskylä 2012, 233).	Asuu taantuvalla paikkakunnalla

Taulukko 2

Vaikka työttömyyden kestoon perustuvat luvut saattavat hyvin heijastella rakenteellisen työttömyyden tasoa, on niiden perusteella hankala arvioida sitä, onko pitkän työttömyysjakson taustalla rakenteellisia tekijöitä ja jos on, niin min-käläisiä rakenteellisia tekijöitä. Yksittäisen tekijän sijaan onkin mielekkäämpää lähestyä rakenteellista työttömyyttä useamman eri tekijän kautta.

Rakenteellinen työttömyys on monen tekijän summa

Ajattelemme rakennetyöttömän olevan henkilö, jolla on taustalla yksi tai useampi työllistymistä vaikeuttava rakenteellinen tekijä (ks. kuvio 2). Rakennetyöttömyyttä voi syntyä noususuhdanteessa esimerkiksi, kun taantuvan toimialan tehdas lopetetaan syrjäisellä alueella ja tehtaan työntekijöiden työkokemus on pääosin tehtaasta. Tässä tilanteessa työttömäksi joutuneilla henkilöillä on merkittävä pitkäaikaistyöttömyyden riski, koska a) markkinoilla ei ole kysyntää osaamiselle kyseiseltä toimialalta (osaamisen kohtaamattomuus) ja b) alueella on ylipäättään poikkeuksellisen vähän kysyntää työvoimalle (alueellinen kohtaamattomuus).

Osaamisen kohtaamattomuus ja alueellinen kohtaamattomuus ovat siis usein seurausta työmarkkinoiden kysynnän muuttumisesta nopeammin kuin siihen pystytään vastaamaan.

Rakennetyöttömyyttä voitaisiin tarkastella myös kannustimien kautta ar-

pixhill.com

vioimalla esimerkiksi sosiaaliturvan, verotuksen ja palkkajousten merkitystä työllistymiselle. Tässä artikkelissa olemme kuitenkin rajanneet tarkastelun osaamisen kohtaamattomuutta ja alueellista kohtaamattomuutta koskevaan arviointiin (kuviossa 2 katkoviivalla rajatut tekijät ovat tämän tarkastelun ulkopuolella). Ammattia koskevat tiedot on jätetty tarkastelun ulkopuolelle, koska ammattiluokituksen muutokset tekevät eri

ajanjaksojen vertailuista epäluotettavia.

Taulukkoon 2. on koottu ne rakenteelliset tekijät, joiden perusteella toteutimme analyysin. Tarkastelussamme yhdellä henkilöllä voi olla yhdestä kuuteen¹ työnhakua hankaloittavaa tekijää. Emme ajattele rakennetyöttömyyden olevan joko- tai -tyyppinen tila, vaan kyse on liukuvasta asteikosta. Työnhaku on sitä hankalampaa, mitä enemmän tekijöitä yhden henkilön taustalla on.

Jos ajatellaan, että jokaisesta indikaattorista on mahdollista saada ”piste”, voidaan jokaisen henkilön työllistettävyyttä arvioida asteikolla 0–5. Artikkelin lopussa on tarkempi kuvaus siitä, miten indikaattorit on laskettu.

Neljällä viidestä työttömästä taustalla työllistymistä heikentävä tekijä

Tarkastelumme kohteena ovat henkilöt, jotka olivat vuonna 2012 työssäkäyntitilaston mukaan työttömiä. Tieto työttömyydestä perustuu työ- ja elinkeinoministeriön työnhakijarekisteriin. Henkilö on päätetty työttömäksi, mikäli hän on ollut työtön työnhakija vuoden 2012 viimeisen viikon aikana. Rajaamme tarkas-

¹ Yksikään henkilö ei kuitenkaan voi saada kuutta pistettä johtuen siitä, ettei henkilö ole samanaikaisesti voinut olla poissa töistä kymmentä vuotta ja jäänyt työttömäksi viimeisen kymmenen vuoden aikana taantuvalla toimialalta.

Työttömät rakennetyöttömyysindikaattorien, sukupuolen ja keski-ian mukaan 2012

Tekijä	N	Miehiä	Miesten osuus, %	Keski-ikä	Osuus työttömistä, %
Työttömiä yhteensä	281 408	164 435	58,4	42,6	
Ei perustasteen jälkeistä tutkintoa	79 954	48 710	60,9	43,0	28,4
Täyttänyt 55 vuotta	74 835	41 228	55,1	59,1	26,6
Yli puolet vuodesta työttömänä peräkkäisinä vuosina	91 097	55 580	61,0	48,5	32,4
Ei työllinen kymmeneen vuoteen	60 786	35 718	58,8	35,4	21,6
Työkokemus taantuvalta toimialalta	73 637	58 060	78,9	45,2	26,2
Asuinpaikkakunta taantuva	61 959	37 973	61,3	44,3	22,0

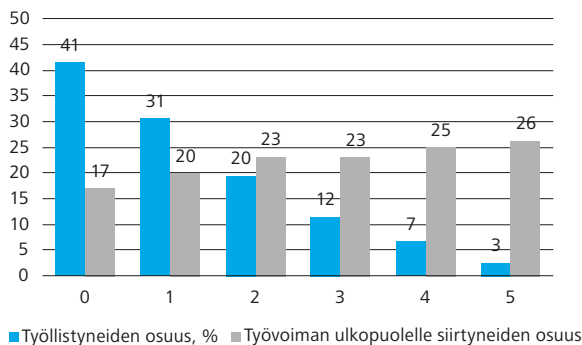
Taulukko 3

Työttömät indikaattoripisteiden ja rakennetyöttömyysindikaattorien mukaan 2012

Indikaattori	0	1	2	3	4	5	Yhteensä
Työttömiä yhteensä	51 092	91 624	81 647	42 546	12 783	1 716	281 408
Ei perustasteen jälkeistä tutkintoa	0	12 354	31 118	24 719	10 047	1 716	79 954
Täyttänyt 55 vuotta	0	11 520	26 173	24 626	10 800	1 716	74 835
Yli puolet vuodesta työttömänä peräkkäisinä vuosina	0	15 263	32 931	29 971	11 216	1 716	91 097
Ei työllinen kymmeneen vuoteen	0	17 283	24 215	14 283	4 419	586	60 786
Työkokemus taantuvalta toimialalta	0	23 009	25 916	16 876	6 706	1 130	73 637
Asuinpaikkakunta taantuva	0	12 195	22 941	17 163	7 944	1 716	61 959

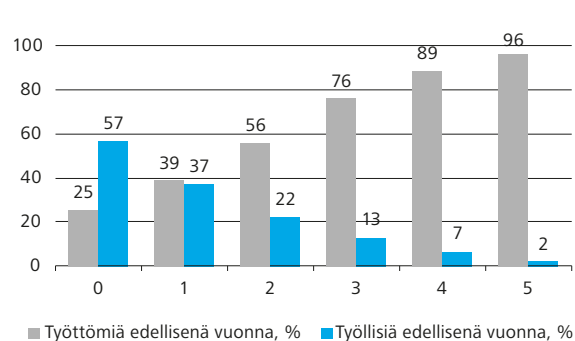
Taulukko 4

Vuoden 2011 työttömistä vuonna 2012 työllistyneiden ja työvoimasta pois siirtyneiden osuus indikaattoripisteittäin, %

Kuvio 3

Vuoden 2012 työttömät vuoden 2011 työmarkkina-aseman mukaan indikaattoripisteittäin, %

Kuvio 4

telun työttömiin, vaikka työvoiman tarjonnan kannalta myös muut työvoiman ulkopuolella ovat kiinnostava joukko. Käytössämme olevista tiedoista ei kuitenkaan selviä, miksi yksittäinen henkilö, joka ei ole esimerkiksi työllinen, opiskelija tai eläkeläinen, ei ole ilmoittautunut työttömäksi työnhakijaksi.

Taulukossa 3 on esitetty työttömät rakennetyöttömyysindikaattoreiden, sukupuolen ja iän mukaan. Verrattuna sa-

manikäiseen väestöön työttömät ovat yliedustettuna kaikkien indikaattoreiden osalta. Odotusten mukaisesti työttömät ovat esimerkiksi muuta väestöä matalammin koulutettuja. Toinen huomionarvoinen seikka on sukupuoli. Kaikista työttömistä oli miehiä 58 prosenttia, kun työikäisestä väestöstä miehiä oli 50 prosenttia. Ilmiönä rakennetyöttömyys liittyykin eri toten perinteisesti miesvaltaisten toimialojen heikkoon menestyk-

seen. Lähes 80 prosenttia työttömistä, joiden työkokemus oli taantuvalta toimialalta, oli miehiä.

Taulukkoon 4 on laskettu indikaattoreittain eri rakenteellisten tekijöiden summa siten, että jokaisesta työllistymistä haittaavasta tekijästä henkilö saa yhden pisteen. 281 000 työttömästä vain noin 51 000:lla ei ole yhtään rakenteellista tekijää rasitteena. Voidaan ajatella, että nämä 51 000 työtöntä kärsivät

suhdanne- tai kitkatyöttömyydestä, kun muiden noin 230 000 työttömän kohdalla kyse voi olla enemmän tai vähemmän rakenteellisesta työttömyydestä.

Lukuja tarkastellessa on kuitenkin muistettava, että suhdannetyöttömyyden ja rakenteellisen työttömyyden raja on veteen piirretty viiva. Heikosta suhdanteesta kärsivät erityisesti ne, joilla on taustalla työllistymistä heikentäviä tekijöitä.

Suurimmalla osalla työttömistä (62 prosenttia, 173 000 henkilöä) on taustallaan yksi tai kaksi työllistymistä heikentävää rakenteellista tekijää. Neljä rakenteellista tekijää löytyy noin 13 000 työttömältä (5 %) ja viisi rakenteellista tekijää reilulta 1 700 Laskelmiemme mukaan vähintään yksi työllistymistä vaikeuttava rakenteellinen tekijä löytyy noin 8,8 prosentilta työvoimasta eli 230 000 työttömältä. Jos tarkasteltaisiin työttömiä, joilla on taustallaan vähintään kaksi työllistymistä hankaloittavaa tekijää, osuu arvio lähelle TEM:in arviota (vuonna 2012 noin 143 000 henkilöä eli 5,5 prosenttia työvoimasta).

TEM:n ja työssäkäyntitilaston lukuja verratessa on syytä ottaa huomioon ero viiteajankohdassa. TEM:in luvut perustuvat vuosikeskiarvoihin, kun taas työssäkäyntitilaston viiteajankohta on joulukuu. Koska joulukuussa 2012 työttömien työnhakijoiden määrä oli suurimmillaan, saa työssäkäyntitilaston luvuista synkemmän kuvan työttömyydestä kuin vuosikeskiarvon perusteella.

Asetelmamme osuvuutta testataksemme analysoimme työttömien siirtymistä työllisiksi ja työvoiman ulkopuolelle tilastovuosien 2011 ja 2012 välillä.

Kuvioon 3 on laskettu, kuinka suuri vuoden 2011 työttömistä on työllistynyt tai siirtynyt työvoiman ulkopuolelle vuonna 2012. Työllistyneiden osuus on korkein (41 prosenttia) niiden työttömien kohdalla, joiden taustalta ei löydy yhtään työllistymistä heikentävää rakenteellista tekijää. Työllistyneiden osuus laskee sitä mukaan kuin rakenneindikaattoripisteiden määrä kasvaa. Sen sijaan työvoiman ulkopuolelle siirtyneiden osuus kasvaa sitä mukaan kuin pisteiden määrä kasvaa.

Mitä enemmän henkilöillä on indikaattoripisteitä, sitä suurempi on todennäköisyys siirtyä pois työvoimasta ja toisaalta, mitä vähemmän indikaattoripisteitä, sitä suurempi todennäköisyys työllistyä. Lu-

kuja tarkastellessa on syytä muistaa, että heikot työllistymisprosentit liittyvät osittain heikkoon suhdannetilanteeseen, eivätkä välttämättä pidemmässä tarkastelussa ole vastaavalla tasolla.

Kuvioon 4 on laskettu indikaattoreittain, kuinka suuri osuus vuoden 2012 työttömistä oli työllisiä ja työttömiä vuonna 2011. Työttömistä, joilla ei ole yhtään rakenteellista tekijää taustalla, oli edellisenä vuonna työllisinä peräti 57 prosenttia. Edellisenä vuonna työllisinä olleiden osuus laskee sitä mukaan kuin indikaattoripisteiden määrä kasvaa. Indikaattorit ennustavat siis työllistymisen, työvoiman ulkopuolelle siirtymisen ja työttömänä pysymisen todennäköisyyttä odotusten mukaisesti.

Työttömistä 11 000 on 18–29-vuotiaita, joiden ainoa työllistymistä heikentävä tekijä on työhistorian puuttuminen. On perusteltua ajatella, että ainakin osalle tästä joukosta työhistorian puute ei ole merkittävä työllistymistä heikentävä rakenteellinen tekijä, vaan työttömyydessä on kyse normaalista ja lyhytaikaisesta kitkatyöttömyydestä opintojen ja työelämän välillä. Mikäli nämä nuoret vähennettäisiin luvuista, olisi työttömiä henkilöitä, joilla on taustallaan vain yksi työllistymistä heikentävä tekijä, 91 000:n sijasta vain 80 000.

Riittävä työllisyys työvoima-astetta nostamalla

Työssäkäyntitilastosta laskettujen lukujen perusteella Soininvaaran arvio työllisyyspotentiaalista (noin 60 000 henkeä) osuu ainakin lähelle totuutta. Jos vain 51 000 työttömällä ei ole rasitteena työllistymistä vaikeuttavia rakenteellisia tekijöitä, herää kysymys, voidaanko nykyisiä työttömiä työllistämällä saavuttaa riittävän korkea työllisyysaste vai tulisi-ko työllistämisen ohella pyrkiä kasvattamaan työvoiman tarjontaa?

Kataisen hallituksen tavoitteena oli työllisyysasteen nostaminen lyhyellä aikavälillä 72 prosenttiin (2015) ja pitkällä aikavälillä 75–80 prosenttiin. Tämä voidaan nähdä välttämättömänä esimerkiksi taloudellisen huoltosuhteen kestävyysnäkökulmasta (ks. esim. Ruotsalainen 2012). Vuonna 2012 työssäkäyntitilaston mukaan työikäisten eli 18–64-vuotiaiden työllisyysaste oli 69,5 prosenttia. Las- ▶

Miten indikaattorit on laskettu?

1. Ei tutkintoa: Ei perusasteen jälkeistä tutkintoa Tilastokeskuksen tutkintorekisterin mukaan. Tutkintorekisteri ei ole täysin kattava maahanmuuttajien kohdalla. Ulkomailta suoritettuja tutkintoja ei välttämättä ole rekisteröity.

2. Iältään yli 54-vuotias.

3. Pitkä työttömyys: Tilastovuonna ja sitä edeltävänä vuonna ollut työttömänä yli puolet vuodesta eli vähintään 182 päivää 362:sta. Emme siis edellytä yhtäjaksoista puoli vuotta kestävää työttömyyttä.

4. Ei työhistoriaa: Tilaston mukaan ei ole ollut työllinen yhtenä vuonna ajanjaksolla 2002–2012. Saattanut siis olla töissä muuna kuin viiteajankohtana. Tärkeää huomata, ettei tämä tarkoita 10 vuoden työttömyysjaksoa, vaan kyseessä saattaa olla esimerkiksi vastavalmistunut henkilö, joka ei ole vielä siirtynyt työelämään.

5. Työkokemus taantuvalta toimialalta: Laskimme 2-numerotasolla työllisten määrän toimialoittain vuosina 2007–2011. Jos työllisten määrän erotus kunkin vuoden ja vuoden 2007 välillä oli negatiivinen jokaisena vuonna, katsomme toimialan olevan taantuva. Kiinnitimme vertailuvuoden, jotta välttäisimme suhdannemuutosten vaikutuksen. Jos työttömän viimeisimmän työn (eli viimeisin tilastovuosi, jona henkilö on ollut työllinen) toimiala oli taantuva, katsoimme henkilön työkokemuksen olevan taantuvalta toimialalta. Voidaan myös tulkita siten, että henkilö on jäänyt työttömäksi taantuvalta toimialalta.

Taantuvat toimialat määritelmän mukaan:

- 01 Kasvinviljely ja kotieläintalous, riistatalous ja niihin liittyvät palvelut
- 02 Metsätalous ja puunkorjuu
- 03 Kalastus ja vesiviljely
- 08 Muu kaivostoiminta ja louhinta
- 10 Elintarvikkeiden valmistus
- 13 Tekstiilien valmistus
- 14 Vaatteiden valmistus
- 15 Nahan ja nahkatuotteiden valmistus
- 16 Sahatavaran sekä puu- ja korkkituotteiden valmistus (pl. huonekalut); olki- ja punontatuotteiden valmistus
- 17 Paperin, paperi- ja kartonkituotteiden valmistus
- 18 Painaminen ja tallenteiden jäljentäminen

- 20 Kemikaalien ja kemiallisten tuotteiden valmistus
- 22 Kumi- ja muovituotteiden valmistus
- 23 Muiden ei-metallisten mineraalituotteiden valmistus
- 24 Metallien jalostus
- 25 Metallituotteiden valmistus (pl. koneet ja laitteet)
- 26 Tietokoneiden sekä elektronisten ja optisten tuotteiden valmistus
- 29 Moottoriajoneuvojen, perävaunujen ja puoliperävaunujen valmistus
- 30 Muiden kulkuneuvojen valmistus
- 31 Huonekalujen valmistus
- 32 Muu valmistus
- 41 Talonrakentaminen
- 43 Erikoistunut rakennustoiminta
- 45 Moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien tukku- ja vähittäiskauppa sekä korjaus
- 49 Maaliikenne ja putkijohtokuljetus
- 53 Posti- ja kuriiritoiminta
- 61 Televiestintä
- 68 Kiinteistöalan toiminta
- 79 Matkatoimistojen ja matkanjärjestäjien toiminta; varauspalvelut
- 95 Tietokoneiden, henkilökohtaisten ja kotitaloustavaroiden korjaus

6. Kunta on määritelty "taantuvaksi", mikäli seuraavat ehdot täyttyvät:

- Kunnan väestön ja työllisten vuosimuutoksen keskiarvo on negatiivinen ajanjaksolla 2007–2012
- Kunnan keskimääräinen työttömyysaste ajanjaksolla 2007–2012 on suurempi kuin koko maan työttömyysaste vuonna 2012 (10,7 prosenttia)

Pikhilli.com

kelmiemme mukaan Kataisen hallituksen lyhyen aikavälin tavoitteen (72 %:n työllisyysaste) edellyttäisi noin 80 000 uutta työpaikkaa. Vastaavasti laskettuna pitkän aikavälin tavoitteena oleva 75 prosentin työllisyysaste edellyttäisi noin 180 000 uutta työpaikkaa.

Minkälaista skenaariota työllisten määrän riittävä kasvu edellyttäisi? Seuraavissa laskelmissa oletetaan työllistymisen todennäköisyyksien kaksinkertaistuvan ja työttömäksi joutumisen todennäköisyyden laskevan puoleen verrattuna vuosien 2011–2012 välisiin siirtymiin. Tätä voidaan pitää kohtalaisen optimistisena oletuksena, mutta on muistettava, että todennäköisyydet koskevat taloudellisesti hankalia vuosia.

- Jos 82 prosenttia sellaisista työttömistä, jolla ei ole työllistymistä heikentävää rakenteellista tekijää taustalla (suhdanne- ja kitkatyöttömät), työllistyisi ja jos samaan ryhmään tulisi uusia työttömiä lisää 29 prosenttia, työttömistä siirtyisi työllisiin kokonaisuudessaan (nettosiirtymä) noin 27 000 henkilöä
- Jos 62 prosenttia yhden rakenteellisen tekijän rasittamista henkilöistä työllistyisi ja samaan ryhmään tulisi uusia työttömiä lisää 19 prosenttia, työttömistä siirtyisi työllisiin kokonaisuudessaan noin 40 000 henkilöä.
- Jos 40 prosenttia kahden rakenteellisen tekijän rasittamista työttömistä työllistyisi ja samaan ryhmään tulisi työttömiä lisää noin 11 prosenttia, työttömistä siirtyisi työllisiin kokonaisuudessaan noin 24 000 henkilöä.
- Jos 24 prosenttia kolmen rakenteellisen tekijän rasittamista työttömistä työllistyisi ja samaan ryhmään tulisi työttömiä lisää noin 7 prosenttia, työttömistä siirtyisi työllisiin kokonaisuudessaan noin 7 000 henkilöä.
- Jos 14 prosenttia neljän rakenteellisen tekijän rasittamista työttömistä työllistyisi ja samaan ryhmään tulisi työttömiä lisää noin 4 prosenttia, työttömistä siirtyisi työllisiin kokonaisuudessaan noin 1 300 henkilöä.
- Jos 6 prosenttia viiden rakenteellisen tekijän rasittamista työttömistä työllistyisi ja samaan ryhmään tulisi työttömiä lisää noin 1 prosentti, työttömistä siirtyisi työllisiin kokonaisuudessaan noin 90 henkilöä.

Edelläkuvatun skenaarion yhteenlaskettu siirtymä työttömistä työllisiin olisi noin 100 000 henkilöä. Vaikuttaa siltä, että pitkällä aikavälillä riittävän työllisyysasteen saavuttaminen työvoiman tarjontaa kasvattamatta olisi epärealistinen tavoite, vaikka suhdannekehitys olisi myönteistä. Poikkeuksellisten suhdanteiden lisäksi tavoitteen saavuttaminen edellyttäisi useita, samanaikaisesti rakenteellista työttömyyttä vähentäviä muutoksia työmarkkinoilla.

Rakenteellisen työttömyyden purkamista hankaloittaa myös se, että todellisuudessa työvoimareservissä ovat myös työvoiman ulkopuolella olevat henkilöt. Suhdanteiden piristytessä ei välttämättä palkatakaan työtöntä vaan opiskelija. Tällöin työvoima kasvaa, mutta työttömien määrä jää ennalleen. Pelkkä myönteinen suhdannekehitys ei siten automaattisesti ratkaise ongelmaa.

Miten riittävä työllisyysaste voitaisiin siis saavuttaa? Yhtenä vaihtoehtona on esitetty väestön työvoima-asteen kasvattamista. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen ylijohtaja Juhana Vartiainen (2014) on ehdottanut työvoiman tarjonnan lisäämistä (eläkeiän nostaminen, maahanmuutto, ym.).

Malli perustuu ajatukseen, jonka mukaan työvoiman tarjonnan kasvattaminen lisää työllisten kokonaismäärää ja näin turvaa kestävän taloudellisen huoltosuhteen. Vartiainen (2014) muistuttaa työvoiman tarjonnan lisäämistä kritisoi- via siitä, että konkreettista työvoimapulaa ei tulla koskaan näkemään, sillä ne työpaikat, jotka olisivat syntyneet, mikäli työvoiman tarjonta olisi ollut suurempi, eivät tule koskaan syntymään eivätkä siten koskaan valita työvoimapulaansa.

Kun yli puolella työttömistä on taustalla vähintään kaksi työllistymistä heikentävää tekijää, on perusteltua kysyä, mistä tarvittavat taidot ja ominaisuudet omaava työvoima saadaan, jos työvoiman tarjonnassa ei tapahdu muutoksia. Tässä mielessä Vartiaisen vaatimus väestön työvoima-asteen nostamiseksi on relevantti hyvinvointivaltion rahoittamisen turvaamisen näkökulmasta.

Ketä keppi lopulta auttaa?

Työvoima-asteen noston lisäksi työllisyysasteen kohentamiseksi on esitetty esimerkiksi taloudellisten kannusteiden

hyödyntäminen: Työllisyysastetta tulisi nostaa aktivoimalla eli luomalla tilanne, jossa ”työttömillä on nykyistä suuremmat taloudelliset kannustimet työntekoon” (Vartiainen 2014, 334). Myös Kataisen hallituksen rakenneuudistuksen yhtenä toimenpiteenä on aktiivisen työnhaun ja aktivointitoimenpiteiden vastaanottamiseen velvoittavan järjestelmän soveltaminen sanktioineen.

Pyrittäessä nostamaan työllisyysastetta tulisi muistaa, että työttömillä on hyvin erilaiset ja tasoiset taustat ja haasteet työllistymisessä. Koska suurella osalla työttömistä on taustalla rakenteellista työllistymistä heikentäviä tekijöitä, voidaan myös perustellusti kysyä, onko tällaisten aktivointitoimenpiteiden kohdalla kyse pelkästään rankaisemisesta, kuten sosiaalipolitiikan professori Heikki Hiilamo esittää (2014).

Jos työn kysyntä ja työttömien taidot eivät kohtaa, onko kohtuutonta tarjota ratkaisuksi työttömälle keppiä? ■

Topias Pyykkönen toimii yliaktuaarina Tilastokeskuksessa ja Jussi Pyykkönen asiantuntijana Kansaneläkelaitoksella.

Lähteet:

Hiilamo, Heikki (2014) Onko pitkäaikaistyötön vapaamatkustaja? Lähde: 26.6.2014. <https://blogi.thl.fi/web/yp/etusivu/-/blogs/onko-pitka-aikaistyoton-vapaamatkustaja-?> (Haettu 30.6.2014)

Myrskylä, Pekka (2010) Taantuma ja työttömyys. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 52/2010.

Myrskylä, Pekka (2012) Alueellisten työmarkkinoiden muutos. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 1/2012.

Myrskylä, Pekka (2013) Kovin kilpailu perusasteen töistä, *Tieto&trendit* 4–5/2013

Pyykkönen, Jussi (2011) *Ammattisiirtymät Suomessa 1995-2008. Ammatillinen liikkuvuus koulutustarpeiden ennakoinnin näkökulmasta. Pro -Gradu. Turun Yliopisto.*

Ruotsalainen, Kaija (2012) Huoltosuhte aiheuttaa huolta. *Hyvinvointikatsaus* 2/1012. Tilastokeskus.

Soininvaara, Osmo (2014) *Leikata vai eikö leikata, siinäpä vasta pulma.* 22.3.2014. Lähde: <http://www.soininvaara.fi/2014/03/22/leikatako-vai-eiko-leikata-siinäpa-vasta-pulma/> (Haettu 30.6.2014)

Työssäkäyntitilasto (2013) *Työttömien taustat 2013.* Helsinki: Tilastokeskus. Lähde: http://www.stat.fi/til/tyokay/2013/02/tyokay_2013_02_2014-06-05_tie_001_fi.html. Viitattu 29.8.2014.

Valtioneuvosto (2014) *Toimet rakenteellisen työttömyysasteen alentamiseksi ja niiden vaikutuksista. Hallituksen rakenneuudistus. Hetemäen johtoryhmän loppuraportti. Taustamuistio 20.3.2014.* <http://valtioneuvosto.fi/etusivu/rakenneuudistus395285/tiedostot/hetemaen-ryhman-loppuraportti/rakenteellinen-tyottomuus.pdf> (Haettu 30.7.2014)

Vartiainen, Juhana (2013) *Työvoima tehokkaaseen käyttöön eli miksi työn tarjonnan lisääminen ratkaisee kestävyysvajeemme. Tehokkaan Tuotannon Tutkimussäätiö 2013, Julkaisumoni-stamo Eteläranta Oy.*

Vartiainen, Juhana (2014) *Hyvinvointivaltio ja markkinatalous. Yhteiskuntapolitiikka 79/2014.*

Lyhyellä tähtämellä avainasemassa ovat kustannusrakenteeseen painottuvat mittarit. Pitkällä aikavälillä ratkaisevat talouden rakenteelliset tekijät eli potentiaali. Kilpailukyky on monien tekijöiden summa.

Samuli Rikama

Kilpailukykymittarit kertovat eri asioista

Lyhyen aikavälin hinta-, kannattavuus- tai *kustannuskilpailukyky* mittarit keskittyvät muutoksiin muutamien vuosien tähtämellä. Pitkällä aikavälillä kansakuntien vauraus perustuu rakenteellisiin vahvuuksiin ja tuotantopotentiaalin hyödyntämiseen. ETLA:n tuoreet julkaisut valottavat ansiokkaasti näitä eroja.

Pitkän aikavälin kasvu- tai *rakenteellisen kilpailukyky* mittaa niitä tekijöitä, jotka vaikuttavat kansallisvaltion kehitykseen usean vuoden, vuosikymmenen ja jopa vuosisadan aikavälillä. Maantieteellisen sijainnin ja mineraalivarantojen kaltaisia tekijöitä lukuun ottamatta myös rakenteellisen kilpailukykyyn tekijät ovat niiden jähmydestä huolimatta muutettavissa. Tosin rakenteisiin kohdistuvat ja niitä uudistavat poliittiset päätökset vaikuttavat usein hitaasti.

Suomella on useita rakenteellisia vah-

vuuksia, jotka antavat hyvät edellytykset talouden ja hyvinvoinnin kasvuille. Heikko kustannuskilpailukyky Suomessa on kuitenkin estänyt tämän potentiaalin hyödyntämistä viime vuosina.

IMD ja WEF mittaavat eri asioita

Maailman johtavat kilpailukykyauktori-teetit Institute for Management Development (IMD) ja World Economic Forum (WEF) antavat erilaisen kuvan Suomen kilpailukykyä ja sen kehityksestä. Molemmat pyrkivät mittaamaan pitkän aikavälin kasvu- tai rakenteellista kilpailukykyä. Käytännössä IMD mittaa kuitenkin pikemminkin kustannuskilpailukykyä. Vain WEF mittaa selvästi rakenteellista kilpailukykyä.

Koska IMD mittaa enemmänkin nykytilaa eli "miten on?" ja WEF potentiaa-

lia eli "miten voisi olla?", näkemuserot yksittäisen maan kilpailukykyä ovat ymmärrettäviä. Suomen tapauksessa nämä erot ovat poikkeuksellisen isoja sekä kilpailukykytason että muutoksen osalta.

Maan investointikelpoisuuden voidaan arvioida olevan parhaimmillaan, kun sekä kustannus- että rakenteellinen kilpailukyky ovat yhtä aikaa huipussaan. Investointeja houkutelakseen maan pitäisi siis tarjota kilpailukyinen toimintaympäristö, johon kuuluu keskeisesti kilpailukykyinen kustannustaso.

Suomella vahvat rakenteet mutta...

Suomella on rakenteellisia vahvuuksia, mutta myös kustannustason liittyviä heikkouksia, jotka osaltaan selittävät kaivattu- jen investointien vähäisyyttä. Rakenteelli-

Suomi putosi neljänneksi WEF:n 144 maan kilpailukykyvertailussa

Sveitsi ja Singapore jatkavat World Economic Forumin (WEF) tuoreen vertailun kärjessä. Suomi luovuttaa vuoden 2013 kolmannen sijansa Yhdysvalloille. Suomen 4. sija on edelleen kelpo suoritus 144 maan vertailussa. Kilpailevan IMD:n tuoreimmasa vertailussa Suomi on sijalla 18.

WEF:n Global Competitiveness Index (GCI) laittaa maat järjestykseen 111 yksittäisen vakiodun muuttujan painotettuna keskiarvona. GCI jakautuu 3 pääotsikon alla 12 pylväaseen, joista kussakin on 2–21 yksittäistä muuttujaa.

Muuttujista 72 prosenttia on kerätty WEF:n lähinnä yritysjohtajille suunnatulla nettikyselyllä sekä loput muista kyselyistä ja tilastoista. Suomea koskien kyselyyn vastasi 40 henkeä – kunkin ”pehmeän” muuttujan kohdalla pistelukumme on siis näiden 40 vastauksen keskiarvo.

Teknisesti WEF:n indeksi on kilpailevaa

IMD:n mittaria parempi: se mm. mittaa paremmin rakenteellisia seikkoja eikä samassa määrin sekoita kilpailukyvyyn osatekijöitä ja sen vaikutuksia. Silti molemmilla on samat ongelmat: Menestys näissä vertailussa kertoo saavutetusta tasosta, se ei ennakoit tulevaa. Kokonaissijoitusta näissä vertailussa on pidettävä lähinnä mielenkiinnon herättäjänä.

Suomen vahvuudet ja heikkoudet ennallaan

WEF:n 12 pylvään vertailussa Suomen vahvuudet liittyvät eniten talouden ja yhteiskunnan instituutioiden toimivuuteen (*Institutions*; Suomi toisena), terveyden ja peruskoulutuksen (*Health and primary education*; Suomi ykkösenä) ja korkeakoulutuksen ja työssä oppimisen (*Higher education and training*; Suomi ykkösenä) hyvään tilaan sekä innovoinnin runsauteen (*Innovations*; Suomi ykkösenä).

Suomen suurimpia heikkouksia ovat pieni markkinakoko (*Market size*, 55. sija; sisältäen sekä koti- että helposti saavutettavissa olevat markkinat), kokonaistaloudellinen ympäristö (*Macroeconomic environment*, 43. sija vs 36. sija v. 2013) ja työmarkkinoiden tehon toiminta (*Labor market efficiency*, 23. sija). Työmarkkinoiden toiminnassa erityisesti palkkojen määräytymisen jäykkyys (*wage determination*) heikentää kilpailukykyä, sijoitus listalla 143.

Suomi sijoittuu muita Pohjoismaita paremmin

Tuoreessa WEF:n kilpailukykyindeksissä Ruotsin sijoitus laski neljä pykälää ja sijoitus uudessa indeksissä oli 10. Tanska kohensi asemiaan kahdella pykälällä ja on nyt sijalla 13. Norjan sijoitus oli 11 ja säilyi ennallaan.

sessä mielessä Suomella on kaikki edellytykset menestyä, jos lyhyen aikavälin kilpailukykyongelmat kyetään ratkaisemaan.

Toistakymmentä vuotta sitten 2002 IMD ja WEF sijoittivat Suomen yksimielisesti toiseksi. Sen jälkeen Suomen sijoitus on heikentynyt vertailun keskikastiin sijalle 18, mutta kilpailukykyindikaattorilla Suomi ollut aivan kärkimaita; tuore sijoitus syyskuulta 2014 oli neljäs, kun pari aiempaa vuotta olimme kolmantena.

IMD ja WEF kaivavat esiin Suomen tutut vahvuudet ja heikkoudet. Pärjäämme hyvin infrastruktuuriin, innovaatioiden ja instituutioiden osalta, mutta heikommin työmarkkinoiden toiminnassa. Myöskään kokonaistaloudellisessa tilanteessa ei ole hurraamista.

... alisuoriutuminen vaivaa

Yhdessä IMD:n ja WEF:n raporttien perusteella muodostuu melko johdonmukainen kuva Suomen kilpailukykyvyydestä. Edellytyksiinsä nähden Suomi alisuoriutuu. Emme kykene tuottamaan lisäarvoa, josta muut maksaisivat riittävästi.

Lyhyen ja pitkän aikavälin kilpailukyky

liittyvät toisiinsa. Jatkuessaan epäsuhta lyhyen ja pitkän aikavälin kilpailukyvyyn välillä nakertaa maan potentiaalia monin tavoin: työttömyys rapauttaa ihmisten osaamista, t&k-menojen alentuminen hidastaa aineettoman pääoman luontia ja vähäisten kiinteiden investointien vuoksi tuotannollinen pääomakanta kutistuu.

Itsetyytyväisyyteen ei ole varaa

Usein on jopa negatiivinen korrelaatio hyvän rakenteellisen kilpailukyvyyn ja maan tulevan talouskasvun välillä. Se kielii siitä, että maat toisinaan sairastuvat vahvuksiinsa eli ajautuvat itsetyytyväisyyden tilaan, kun asiat ovat hyvällä tolalla.

Ainakin Suomen osalta tulee mieleen, mittaako WEF kenties sellaisia mahdollisuuksia, jotka jäävät käytännössä realisoimatta myös pidemmällä aikavälillä. Varsinkin WEF:n mittauksessa painavat historialliset vahvuudet, eikä edes niiden selvä mureneminen heijastu tuloksissa.

Kilpailukyky on monien tekijöiden summa. Itse asiassa voidaan ajatella, että kaikki toimintaympäristöön vaikuttavat tekijät ovat siinä jollain tavoin mu-

kana. Eri tekijät korostuvat eri aikakausina; silti vikkellä ja sopeutumiskykyisellä on aina etu puolellaan. Jähmeät rakenteet vaikeuttavat sopeutumista.

Kansakunnan hyvä reaktiokyky edellyttää, että yksilöillä ja yrityksillä on kannustimet riskinottoon ja että edellytykset tulojen ja tuottojen tavoitteluun ovat kunnossa. Toinen selkeä viesti on, että jos aikoo olla maailman kilpailukykyisimpien maiden joukossa, missään keskeisessä ulottuvuudessa ei saisi olla kovin huono.

Menestysreseptejä on kuitenkin monia, sillä kärkikymmenikköön mahtuu keskenään varsin erilaisia maita. ■

Samuli Rikama on työ- ja elinkeinoministeriön ekonomisti.

Lähteet:

http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014-15.pdf

Kilpailukyky à la IMD ja WEF, ETLA B 263

Kustannuskilpailukyky kasvumesteyksen ehtona: Mittausta, osatekijöitä ja tulkintaa ETLA B 264

Tero Luhtala

Valtiolta 100 miljoonaa euroa kansainväliseen t&k-toimintaan

Suomen valtion panostus kansainvälisesti koordinoituun tutkimus- ja kehittämistoimintaan on nyt ajankohtainen, kun EU pyrkii systemaattisesti edistämään osaamis- ja innovaatiotoimia sekä yhteistyötään. Valtion budjetissa kansainväliseen t&k-toimintaan osoitettu summa on pysynyt vuodesta 2011 alkaen noin 100 miljoonan euron tuntumassa.

Suomi rahoittaa myös maiden rajat ylittävää tutkimus- ja kehittämistoimintaa, jota harjoitetaan lukuisien erilaisten tutkimusorganisaatioiden tai -ohjelmien puitteissa. Valtion vuoden 2014 talousarviossa osoitetaan kansainvälisten tutkimusorganisaatioiden tai t&k-ohjelmien puitteissa tapahtuvaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan yhteensä 98 miljoonaa euroa.

Kokonaispotista 79 miljoonaa euroa eli runsas 80 prosenttia toteuttaa ns. eurooppalaista tutkimusalueetta (ERA), jossa tavoitteena on kehittää EU-valtioiden tiettyjen teknologioiden tutkimusta kansallisvaltiopohjaisesta koko Euroopan laajuiseksi.

Jäljellejäävä 19 miljoonaa euroa kohdennetaan muuhun kansainväliseen tutkimus- ja kehittämistoimintaan, jolla ei ole ERA-ulottuvuutta. Tällöinkin rahoituksen kohteena ovat ohjelmat tai organisaatiot, joissa tutkimus ja kehittäminen on pääasiallinen toiminta.

ERA-konseptia toteuttava t&k-rahoitus jakautuu kolmeen eri luokkaan. Euroopanlaajuisiin maiden välisiin t&k-ohjelmiin, kuten Euroopan avaruusjärjestö ESA:n puitteissa tapahtuvaan tutkimustoimintaan, kohdentuu 53 miljoonaa euroa. Ohjelmat voivat olla jo-

ko yhteisrahoitettuja julkisia t&k-ohjelmia ja -hankkeita, joissa on osallistujamaiden välisiä rahavirtoja yhteisbudjettiin tai yhteisesti koordinoituja julkisia ohjelmia ja hankkeita ilman osallistujamaiden välisiä rahavirtoja.

Avaruusjärjestön ohella Suomen valtion budjetissa osoitetaan rahoitusta mm. EUREKA-, COST- ja ERA-NET -yhteistyöverkostoihin, ERA-NET+ -hankkeisiin sekä lukuisiin tiede- ja teknologia-aloitteisiin, -ohjelmiin ja -sopimuksiin.

Eurooppalaiset kansainväliset tutkimusorganisaatiot, kuten Euroopan hiukkasfysiikan tutkimuskeskus CERN, saavat valtion budjetista tutkimusrahoitusta liki 17 miljoonaa euroa. Tutkimusorganisaatiot ovat hallitustenvälisiä tai Euroopan komission alaisia toimijoita, jotka harjoittavat tutkimus- ja kehittämistoimintaa omissa toimitiloissaan. EU-maat ovat niiden varsinaisia jäseniä ja muutkin eurooppalaiset valtiot (kuten Sveitsi ja Norja CERNissä) ja/tai Euroopan ulkopuoliset maat (kuten Israel Euroopan molekyylibiologian laboratorio EMBL:ssä) voivat myös olla mukana. Nämä laitokset voivat sijaita EU:n ulkopuolella, kuten CERN Sveitsissä.

Yhdeksän miljoonaa euroa suuntautuu kahden- tai monenkeskisiin EU-maiden hallitusten välisiin t&k-ohjelmiin,

Tutkimus- ja kehittämistoiminnalla (t&k) tarkoitetaan systemaattista toimintaa tiedon lisäämiseksi ja tiedon käyttämistä uusien sovellusten löytämiseksi. Kriteerinä on, että toiminnan tavoitteena on jotain olennaisesti uutta. Tutkimus- ja kehittämistoimintaan sisällytetään perustutkimus, soveltava tutkimus sekä kehittäminen, joka tähtää uusien tuotteiden, palveluiden, tuotantoprosessien tai menetelmien luomiseen tai olemassa olevien olennaiseen parantamiseen.

Tilastokeskus laatii vuosittain Tutkimus- ja kehittämisrahoitus valtion talousarviossa -tilaston, joka kuvaa valtion talousarviossa tutkimukseen ja kehittämiseen osoitettua rahoitusta. Tiedot kerätään lomakekyselyllä, jonka kohteena ovat kaikki tutkimus- ja kehittämisrahoitusta jakavat ja saavat valtionhallinnon yksiköt. Eräiltä osin tiedot saadaan suoraan valtion talousarvioesityksestä.

Tiedot julkistetaan noin kaksi kuukautta tilastovuoden alusta. Kyselyssä ilmoitetaan myös valtion talousarviosta osoitettu kansallinen t&k-rahoitus (jäsenmaksu tai muu rahoitus), jolla on jonkinlainen EU-ulottuvuus tai muu kansainvälisille toimijoille suunnattu rahoitus. Euroopan komission rahoittamaa osuutta tutkimustoiminnasta ei ilmoiteta.

Valtion talousarviossa kansainvälisille tutkimusorganisaatioille tai t&k-ohjelmiin suuntautuva tutkimus- ja kehittämisrahoitus vuosina 2011–2014, miljoonaa euroa

Vuosi	Eurooppalaiset kansainväliset tutkimusorganisaatiot	Euroopanlaajuiset maiden väliset t&k-ohjelmat	Kahden- tai monenkeskiset EU-maiden hallitusten väliset t&k-ohjelmat	ERA-rahoitus yhteensä	Muu kansainvälisille toimijoille suuntautuva t&k-rahoitus	Yhteensä
2011	15,7	50,2	13,2	79,2	22,5	101,7
2012	17,2	47,8	8,9	73,9	16,5	90,4
2013	17,3	49,3	11,7	78,4	25,8	104,1
2014	16,5	53,5	9,0	79,0	18,7	97,7

Lähde: Tiede-, teknologia- ja tietoyhteiskuntatilastot, Tilastokeskus

joihin lukeutuu mm. yhteispohjoismainen tutkimusrahoitus (mm. NordForsk, pohjoismainen energiatutkimusohjelma NEF ja pohjoismainen innovaatiokeskus NICE). Näihin sisältyy myös EU:n ulkopuolelta rahoitettuja julkisia t&k-ohjelmia, joissa on mukana ainakin kaksi EU:n jäsenmaata, ehdokasmaata tai EFTA-maata. Näihin voi sisältyä tai olla sisältyvättä maiden välisiä rahavirtoja.

Muu kansainvälisille toimijoille suuntautuva t&k-rahoitus käsittää kansainväliset tutkimusinfrastruktuurit, jotka eivät liity eurooppalaiseen tutkimusalueeseen (ERA). Rahoitusta saavat esimerkiksi Kansainvälisen maataloustutkimuksen konsultaatioryhmä CGIAR sekä Kansainvälinen atomienergiajärjestö IAEA.

ERA-rahoitus välttynyt budjettileikkauksilta

Kansainvälisesti koordinoituun tutkimus- ja kehittämistoimintaan kohdistunut valtion rahoitus on pysynyt vuodesta 2011 alkaen suunnilleen 100 miljoonan euron paikkeilla. Nimenomaan ERA-rahoitus on säilynyt vakaana.

Vaikka kasvua ei ole tapahtunutkaan, on tilanne kuitenkin suotuisa suhteessa valtion tutkimus- ja kehittämisrahoituk-

EU:n yhtenäinen tutkimusalue

Eurooppalainen tutkimusalue (European Research Area, ERA) on maailmalle avoin EU:n yhtenäinen tutkimusalue, jossa tutkijat, tieteellinen osaaminen ja teknologia liikkuvat vapaasti. Euroopan komissio esitteli vuonna 2000 idean eurooppalaisesta tutkimusalueesta, jossa yhdistyvät eurooppalaiset tutkimuksen "sisämarkkinat", valtioiden ja alueiden tutkimustoimien, -ohjelmien ja -strategioiden tehokas koordinaatio Euroopan tasolla sekä Euroopan unionin kehittämät ja rahoittamat aloitteet.

ERA:n kautta EU jäsenvaltioineen vahvistaa tiede- ja teknologiaperustansa, kilpailukykyään ja mahdollisuuksiaan kohdata suuria haasteita. Euroopan tutkimustoiminta kehittyi ERA:n avulla merkittävästi, mikä luo ja tukee kasvua ja työllisyyttä.

Valtioiden rajat ylittävä yhteistyö on keskiössä. Kansainvälisellä tutkimusyhteistyöllä on kasvava merkitys EU:n tutkimusalueen kehittämisessä. Kansainvälisesti ohjattu tutkimus- ja kehittämistoiminta ei rajoitu ainoastaan eurooppalaiseen koordinaatioon. Myös Euroopan ulkopuoliset maat osallis-

tuvat tutkimustoimintaan, jossa on mukana maiden välisiä Euroopassa sijaitsevia julkisia t&k:n harjoittajia. Monenkeskiset Euroopan maiden väliset julkiset t&k-ohjelmat voivat ja useimmiten sisältävätkin Euroopan ulkopuolisia valtioita.

Tätä taustaa vasten sekä tutkimusaluekonseptin toteutumisen seuranta varten Eurostat on viime vuosina alkanut kerätä tietoja t&k-varoista, jotka jäsenmaiden talousarvioissa osoitetaan kansainvälisesti koordinoituun tutkimus- ja kehittämistoimintaan. Aluksi kyseisiä tietoja kerättiin pilottitutkimuksin, joiden perusteella niiden todettiin tuottavan relevanttia tietoa. Nykyisin kyseiset tiedot kerätään osana joka vuotista säännöllistä tiedonkeruuta.

Tilastokeskus on tilastovuodesta 2011 alkaen pyytänyt kyselyyn vastaajia ilmoittamaan ja tyypittelemään valtion talousarviossa t&k-toimintaan osoitetut määrärahat, jotka suuntautuvat kansainvälisille tutkimusorganisaatioille ja kansainvälisiin t&k-ohjelmiin. Nämä määrärahat ovat aiemminkin olleet mukana tilastossa, mutta erittelemättöminä.

sen kokonaissummaan, joka on vastavalla ajanjaksolla laskenut budjettileikkauksen myötä 2,07 miljardista 1,96 miljardiin euroon (muutos -5,6 %). Kansainvälisesti koordinoitun t&k-rahoituksen osuus kaikesta valtion tutkimus- ja

kehittämistoimintaan osoittamasta rahoituksesta on noin viisi prosenttia. ■

Kirjoittaja on yliaktuaari Tilastokeskuksen innovaatiot, liikenne ja matkailu-vastualueella.

Dan Steinbock

USA:n talous elpyy – hauraasti

Taloukasvun säätelyssä avainrooli on keskuspankillla, jonka politiikkapäätöksiä työmarkkinoiden kehitys ja poliittinen kuohunta vaikeuttavat.

Masentavan ensimmäisen vuosineljänneksen jälkeen USA:n talous kasvoi 4 prosentin vuositahdilla toisella neljänneksellä, mikä ylitti kaikkien odotukset. Talousennusteet tulevasta lupaavat elpymisen jatkuvan: vuoden 2015 kasvuksi on arvioitu optimitiset 2,5–3 prosenttia.

Syksyllä odottavat kongressivaalit ja vuonna 2016 presidentinvaalit. Amerikkalaisten mielestä Yhdysvallat ei ole oikeassa kurssissa. Demokraattien kannatus on laskenut, samoin Obaman suosio. Republikaanit koettavat kääntää pessimistisen ilmapiirin edukseen, mutta puolue on sisäisesti kahtia jakautunut maltillisten ja äärikonservatiivien kesken.

Keskuspankillla on merkittävä rooli USA:n kasvun säätelyssä. Fedin odotetaan päättävän suurimittaisista velkaosastoista lokakuussa. Niinpä debatti on jo alkanut siitä, milloin keskuspankki nostaa korkotasoa. Ja sitä taas määrittävät työmarkkinat.

Työpaikkoja syntyy yhä liian vähän

Elokuussa työttömyysaste laski USA:ssa 6,1 prosenttiin, mikä merkitsee 9,7 miljoonaa työtöntä. Mutta koska työikäisen väestön määrä on kasvanut viimeisten 6,5 vuoden aikana, työpaikkojen määrä on yhä liian alhainen, jotta päästäisiin täyteen työllisyyteen.

Viimeisten kuuden kuukauden aikana USA:ssa on luotu keskimäärin 244 000 työpaikkaa joka kuukausi. Tätä tahtia työmarkkinat toipuisivat entiselleen ajan myötä. Elokuussa tahti kuitenkin hidastui 142 000:een, mikä jälleen kerran yllätti markkinat.

Lama häätii työmarkkinoilta monia, joita ei kuukausiin ole noteerattu virallisissa työttömyysluvuissa. Tilanne kui-

tenkin muuttui heinäkuussa, kun työvoiman koko kasvoi 329 000 hengellä. Kun työttömyys nousee samalla kun työvoiman koko kasvaa, se nähdään usein merkinä siitä, että ihmiset ovat palauttaneet työttömyyden.

Silti työvoimaan kuuluu yli 16-vuotiaasta väestöstä vain 62,8 prosenttia. Suhdeluku ei enää ole laskussa, mutta se on tasolla, jolla viimeksi oltiin 70-luvun lopulla.

Työministeriön laskema kattavampi työttömyysaste oli heinäkuussa 12 prosenttia. Tämä vaihtoehtoinen mittari sisältää työttömien ohella myös osa-aikatyössä olevat ja ne, jotka haluaisivat mutta eivät löydä työtä. Heinäkuun luku oli yhä 3,2 prosenttia korkeampi kuin laman alussa. Näin ollen 19 miljoonaa amerikkalaista on yhä työttömänä tai alityöllistetty.

Pitkäaikaistyöttömyys – joka määritellään yli 26 viikon työttömyytenä – pysyy haasteena. Liki kolmannes 9,7 miljoonasta työttömästä on etsinyt työpaikkaa jo yli puolen vuoden verran. Tilanne vaikeutui loppuvuodesta 2013, kun kongressi salli liittovaltion hätätyöttömyysturvan päättyä ennen aikojaan.

Työttömyys vaivaa vähiten valkoisia

Heinäkuussa keskimääräinen työttömyysaste oli 6,2 prosenttia, mutta valkoisten työttömyysaste oli 5,3 prosenttia, latinoiden 7,8 prosenttia ja mustien 11,4 prosenttia.

Kun tuloeroja kärjistävää kasvua on kestänyt kolme vuosikymmentä, monet niistä edistysaskelista, jotka tavoitettiin kansalaisoikeusliikkeen kultavuosina, on nyt menetetty. Tästä kertovat taannoiset rotumellakat Fergusonissa, Missourin osavaltiossa.

Fergusonin tragedia ei ole poikkeuksellinen. Jännitteitä on etenkin musti-

en kansoittamissa kaupungeissa, jotka ennen olivat valkoisia ja joiden poliisit ovat yhä valkoisia.

Taloukasvun kuihtumisen ja perherakenteiden hajoamisen myötä monen kotitalouden elintaso on romahtanut. USA:ssa keskimääräinen tulo henkilöä kohden on 43 000 dollaria vuodessa. Missourissa se on keskimäärin 37,500 dollaria, mutta Fergusonissa tuskin 20 500 dollaria. Tämä on se rodun ja toimeentulon kahtiajaettu Amerikka, jota USA:n keskuspankki ei haluaisi tukea.

Keskuspankillla uusia politiikkatoimia

USA:n liittovaltion asetuksen mukaan keskuspankin ”tulee tukea... korkeaa työllisyyttä, vakaita hintoja ja kohtuullisia pitkän aikavälin korkoja.”

Toisesta maailmansodasta syysyyn 2008 rahapolitiikan logiikka oli jokseenkin yksioikoinen. Fed osti ja myi valtionobligatioita, jotta tosiasialliset korot – jotka määräytyivät pankkireservien tarjonnasta ja kysynnästä – voitiin pitää lähellä tavoitetasoa.

Kun Fed halusi nostaa kulutusta, se laski korkotavoitetta. Kun se halusi leikata kulutusta ja vähentää inflaatiota, se nosti korkotavoitetta. Sitten tuli vuoden 2008 kriisi ja kolme vuosikymmentä vanhat säännöt rukattiin uusiksi vain muutamassa viikossa.

Ben Bernanken johdolla korot leikatettiin 0–0,25 prosentin pintaan syksyllä 2008. Kun sekään ei riittänyt, keskuspankki turvautui ei-perinteisiin rahapoliittisiin instrumentteihin.

Ensinnäkin, Fedin taseet nostettiin kolmen ostoskierroksen turvin (määrällistä keventämistä hyväksikäyttäen) alle 0,9 biljoonasta dollarista yli 4 biljoonaan vuosina 2007 ja 2013. Samalla keskus-

Mustan nuoren ampumisesta alkaneet protestimarssit muuttuivat muutamassa päivässä väkivaltaiseksi mellakoinniksi Fergusonissa. Ferguson on talouskriisin myötä köyhtynyt, pääosin mustien asuttama kaupunki Missouriissa.

pankki muutti taseiden sisäistä rakennetta ostamalla pitkän aikavälin velkakirjoja ja vähentämällä lyhytaikaisia papereita. Ja kolmanneksi, Fed käytti tietoisesti hyväkseen viestintää ohjataksaan julkisia odotuksia korkojen tulevasta suunnista.

Ne kehittyneet taloudet, jotka ovat jäljitelleet Fedin strategisia siirtoja (esim. Englannin keskuspankki) ovat toistaiseksi menestyneet suhteellisen hyvin. Kääntäen, ne taloudet jotka eivät ole jäljitelleet Fedin siirtoja tai tekevät niin jälkijunassa, ovat kärsineet rahapolitiikastaan (esim. Euroopan keskuspankki).

Nyt korkojen korotuksia odotetaan vuoden 2015 puoliväliin mennessä, ellei aiemmin. Fedin nykyinen pääjohtaja **Janet Yellen** varoo liian aikaisia korotuksia, jotka vaurioittaisivat USA:n elpymistä ja kauppakumppaneita Euroopasta Kiinaan.

Työmarkkinoiden kehitys mutkistaa päätöksentekoa

Pienentynyt työttömyysaste ja eräät muut työmarkkinoiden mittarit ovat johtaneet eräät Fedin johtajat vaatimaan nopeampia toimia.

Keskuspankkiirit eivät kuitenkaan niin vain löydä ulospääsytietä halvan rahan poliitikasta, johon ne ovat toistuvasti turvautuneet viimeisen viiden vuoden aikana. Tämä koskee kaikkia johtavia kehittyneitä talouksia.

Ensi alkuun Yellen teki kohentuvista työmarkkinoista USA:n rahapolitiikan peruspilarin, mutta sittemmin työmarkkina-tilanne on mutkistanut Fedin päätöstä siitä, milloin korkotasoa tulisi nostaa.

Joulukuussa 2012 Bernanken johtama Fed liitti alhaiset korot kahteen virtanpylvääseen: yhtäältä yli 6,5 prosentin työttömyyteen ja toisaalta inflaatioon ja alle 2 prosentin inflaatio-odotuksiin. Nyt työttömyys on laskenut 6,1 prosenttiin, kun taas inflaatio on yhä alle 2 prosenttia.

Yellenin näkökulmasta työmarkkinoiden arviointia vaikeuttavat työntekijöiden ennenaikainen eläköityminen, palvelusektorilla lisääntyvä osa-aikatyö ja muut vastaavat muutokset, joiden seurauksena työllisyys- ja työttömyystietoja ei enää voida ottaa sellaisinaan. Koronostot ovat Yellenin mukaan mahdollisia, mutta riippuvat USA:n lähikuukausien talouskehityksestä. Jos Washington ky-

kenee välttämään poliittisen asemasodan, talouskasvu saattaa nousta 1,5 prosentin paremmalle puolelle vuonna 2014 ja pysyä 2,5–3 prosentin tuntumassa 2010-luvun loppuun. Se on konsensusnäkemys, mutta kovin optimistinen.

Syyskuun puolivälissä Fed päätti lopettaa joukkovelkakirjojen osto-ohjelman lokakuussa. Se päätös oli odotettu. Fed päätti myös, että ohjaukorko pysyisi alhaisena "huomattavan pitkään", koska talous yhä "alikäyttää työvoimavarantoja merkittävästi". Tämä päätös on kiistanalaisempi, mutta heijastelee Yellenin näkemyksiä.

Jos korkoja tai korko-odotuksia nostetaan liian varhain, seurauksena on lisää taloudellista epävarmuutta ja markkinoiden kuohuntaa. Niinpä keskuspankin tasapainottelu jatkuu, kun poliittinen kuohunta kiihtyy syksyn myötä. ■

Dosentti Dan Steinbock on kansainvälisen liiketoiminnan tutkimusjohtaja Intia Kiina ja Amerikka instituutissa (USA) ja toimii lisäksi Shanghaiin kansainvälisten opintojen laitoksella (Kiina) ja EU-keskuksessa (Singapore)

Ennuste niin alueellisten kuin maailmanlaajuistenkin turvallisuuskonfliktien rauhanomaiselle ratkaisemiselle on huono, kirjoittaa ulkoasiainneuvos Antti Kuosmanen Ulkoministeriöstä. Kuosmanen on toiminut Suomen suurlähettiläänä Kiinassa ja OECD:ssä.

Nomokratia vai teleokratia?

Suuri osa suomalaisista ja poliittisista johtajistamme näytti ajattelevan ainakin vielä jokin aika sitten, ettei Suomen turvallisuuspoliittinen ympäristö ole muuttunut. Toinen, myös melko suuri joukko katsoo, että on se muuttunut ja että tällaista muutosta – paluuta voimapolitiikkaan – ei olisi uskonut enää kylmän sodan jälkeisessä maailmassa mahdolliseksi. Ja sitten on pieni joukko niitä, jotka eivät ole uskoneet voimapolitiikan koskaan minnekään kadonneenkaan, paitsi ehkä läntisestä Euroopasta, EU-maiden välisistä suhteista.

Idealistista katsantokantaa voi ymmärtää. Olemassaolon taistelun hyväksyminen ihmisyhteisöjen suhteita koskevaksi perussäännöksi on karu maailmankuva, vaikka voikin kysyä, miksi samat ihmiset kuitenkin hyväksyvät Darwinin kehitys-

opin. Ihmisyhteisöjen menestys perustuu tosin soveliaimman eloonjäämisen ohella myös ihmisen kykyyn tehdä yhteistyötä ja jopa uhrauksia oman yhteisönsä hyväksi. Mutta siinä jutun juuri juuri onkin: avainsana on ”oma”. Muiden yhteisöjen kanssa kyse on aina ollut viime kädessä kilpailusta, vaikka yhteiset edut voivat niidenkin kanssa ajoittain johtaa yhteistyöhön.

Muitakin epäjohdonmukaisuuksia nykyiseen ajatteluamme sisältyy. Menestyksen mitta luonnossa on populaation mahdollisimman suuri koko. Tällä perusteella – ja siis yleisesti hyväksymämme kehitysopin mukaisesti – menestyneimpiä kansakuntia olisivat suuriväestöiset mutta hyvin köyhät maat kuten Kiina, Intia ja Indonesia. Niistäkin Kiina olisi jo alamäen partaalla, ennustetaanhan sen väestönkasvun päättyvän lähivuosikymmeninä. Vielä suuremmalla syyllä alamäessä olisivat rikkaat maat, joiden syntyvyysluvut ovat poikkeuksetta alle uusiutumisrajan. Me emme kuitenkaan mittaa menestystä näin, vaan pidämme päinvastoin väestön kasvua yhtenä suurimmista koko lajiamme uhkaavista vaaroista. Menestys puolestaan tarkoittaa meille aineellista hyvinvointia ja demokraattisia oikeuksia ja vapauksia.

Ylivoimaisesti suurimman osan historiastaan ihmislaji on ollut täysin riippuvainen luonnon antimista. Vaikka maanviljelys toi tähän hieman muutosta suuremman tuottavuuden muodossa, vasta teollinen vallankumous parisataa vuotta sitten mahdollisti sellaistenkin maiden ja alueiden menestymisen ja siten väestön kasvun, joilla ei ollut omalla alueellaan riittävästi maatalousmaata ravinnon tuottamiseen. Kuljetusteknologian kehittyminen mahdollisti myös itse teollisuuden tarvitsemien raaka-aineiden saannin pitkien matkojen takaa. Kaikki tämä on tapahtunut lajihistoriallisessa katsannossa tavattoman nopeasti,

ja niinpä onkin päädytty maailmaan, jossa tuotannon ylläpitämiseksi ja lisäämiseksi tarvittavat resurssit sijaitsevat hyvin epätasaisesti verrattuna niitä käyttävien väestöjen kokoon. Näin ei mainitun kehitysoffin mukaan oikeastaan pitäisi olla, ja ihmiskunnan pitkässä linjassa kyse onkin varmaan välivaiheesta, jossa yhtäkkinen teknologiamuutos on tuottanut resurssien sijainnin ja niiden käyttäjien välisen alueellisen epätasapainon. Me elämme tuossa epätasapainotilassa, ja se leimaa valtioiden käyttäytymistä sitäkin kärjistetympin, kun maapallon koko väestön kasvu niukentaa resursseja joka tapauksessa.

Kansainvälisen järjestelmän pohjaksi yhteiset säännöt...

Historiallisesti on sääntö eikä poikkeus, että valta-asemaan nousseet valtiot tai sivilisaatiot ovat mieltäneet menestyksensä perimmäiseksi syyksi oman arvomaailmansa ja kulttuurinsa ylemmyyden. Niin oli laita antiikin Rooman imperiumissa, niin oli laita Kiinan keisarikunnassa, niin oli laita Aurinkokuninkaan Ranskassa, ja mitä suurimmas-
sa määrin niin on ollut ja on yhä laita Venäjällä.

Niin on ollut ja on yhä myös Länsi-Euroopassa ja sitäkin enemmän Yhdysvalloissa. Erityisen lisäsävyn Länsi-Euroopan omalle ylemmyysharhalle antavat sen kauheat kokemukset maailmansodissa ja niiden pohjalta aikaansaatu Euroopan integraatio. Integraatiota luonnehtii voimapolitiikasta luopuminen ja jäsenvaltioiden välisten suhteiden perustaminen yhteisille säännöille ja niitä valvo-
ville toimielimille – tosin säännöissä kyllä otetaan huomioon jäsenmaiden kokoerot.

Niinpä on luonnollista, että Länsi-Euroopassa, eritoten EU:ssa jäsenmaiden, kannatetaan innokkaimmin "sääntöpohjaista" kansainvälistä järjestelmää, jonka ne ovat toteuttaneet itseään varten Euroopan unionissa, vaikka se maailmanlaajuisesti luotiin YK:n ja muiden multilateraalisten instituutioiden muodossa ennen kaikkea Yhdysvaltain johdolla. Kannatus tälle järjestelmälle on niin innokasta, että on vaikea myöntää senkin näyttävän muun maailman silmissä vain niskan päällä olleiden länsimaiden voimapolitiikan varaan nojaavalta.

...vs. puuttumattomuus valtion itsemääräämisoikeuteen

Kylmän sodan jälkeisessä "postmodernissa" maailmassa voidaan erottaa kaksi periaatteellisesti täysin vastakkaista ja yhteen sovittamatonta perusfi-

losofiaa valtioiden välisten kansainvälisten suhteiden järjestämiseksi, "nomokratia" ja "teleokratia". Termit ovat Suomessa keväällä 2014 vierailleelta australialaiselta professori Michael Wesleyltä, jonka ajatuksiin, Aasiaan sovellettuna, voi tutustua esimerkiksi The National Interest -aikakauslehden marraskuussa 2012 julkaisemasta artikkelista *Asia's New Age of Instability*.

Nomokratia tarkoittaa kansainvälisten suhteiden perustamista yhteisesti sovittujen, universaaleiksi koettujen (tai vähintäänkin väitettyjen) arvojen pohjalta luoduille säännöille, joita valvotaan ja joiden rikkomiseen tarvittaessa puututaan kollektiivisen vastuun periaatteen pohjalta. Tämän tunnistamme helposti edellä kuvatuksi sääntöpohjaisuudeksi ja sille perustuvat myös – vaikkakin Länsi-Eurooppaa vajavaisemmin onnistuen – myös Latinalaisen Amerikan ja Afrikan yhteiset instituutiot.

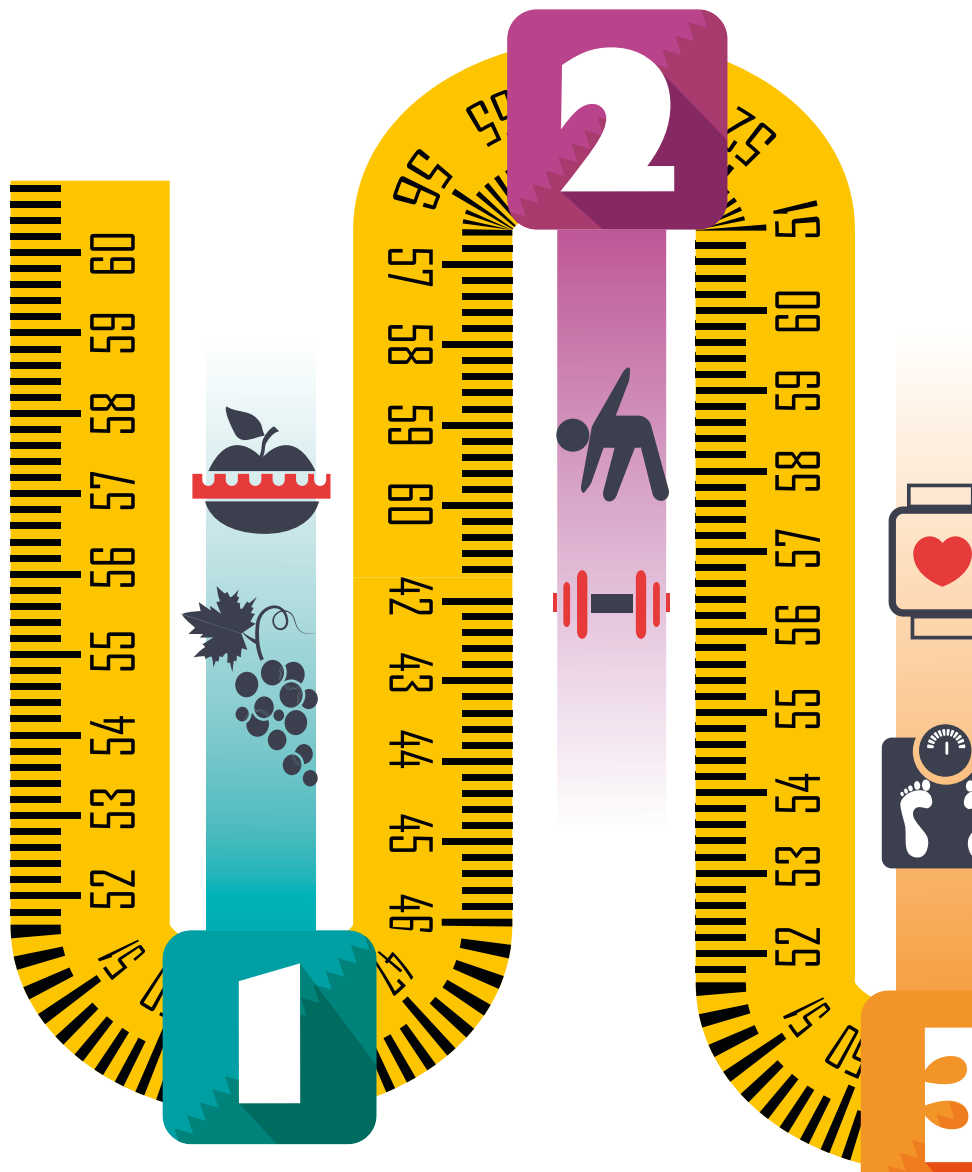
Teleokratia tarkoittaa haluttomuutta hyväksyä valtion suvereniteettia rajoittavia kansainvälisiä sääntöjä ylipäätään ja vielä enemmän haluttomuutta hyväksyä puuttumista toisen valtion sisäisiin asioihin. Sille rakentuvat Aasian maiden (ja vaikka Wesley ei sitä mainitse, ilmiselvästi myös Venäjän) kansainväliset suhteet. Merkille pantavaa on, että periaatteen jakavat myös Aasian demokraattiset maat. Yhdysvaltojen käyttäytymistä leimaavat molemmat filosofiat, ja siksi niiden välillä valitseminen aiheuttaa sille ristiriitoja.

Käsitykset siitä, mille pemuksille tulevaisuuden kansainvälinen järjestys olisi rakennettava, ovat fundamentaalisesti erilaisia. Kun tämä yhdistetään siihen, että teleokraattisen käsityksen omaavat maat Aasiassa ovat ottamassa johtavan aseman maailmantaloudessa ja sen jälkeen todennäköisesti maailmanpolitiikassa, ennuste niin alueellisten kuin maailmanlaajuisenkin turvallisuusongelmien rauhanomaiselle ratkaisemiselle on huono. Edessä on myös tuskallisia uusia it-searviointeja, kun on pakko hyväksyä voimasuhteiden muutos ja siitä seuraava oman arvomaailmamme universaalisuuden kiistäminen. ■

Antti Kuosmanen
Antti.kuosmanen@formin.fi

Pekka Lith

Laadukkaalla kuntoutuksella voidaan pidentää työuria, ylläpitää ikääntyneiden toimintakykyä ja ennaltaehkäistä sairauksia. Hyödyt ovat ilmeisiä koko yhteiskunnalle. Julkinen kuntoutusjärjestelmä on kuitenkin pirstaleinen, eikä yksityisten palveluntuottajien osaamista ja kapasiteettia hyödynnetä tehokkaasti.

Yksityiset kuntoutuspalvelut kestävyysvajeen hoitoon

Yksityisen kuntoutusalan markkinoiden arvo oli Suomessa arviolta 800–820 miljoonaa euroa vuonna 2012 Työ- ja elinkeinoministeriö TEM:n selvityksen mukaan. Kuntoutusala työllisti noin 12 800 henkilöä kokovuosityöllisyyden käsitteellä mitaten. Yksityinen kuntoutusala koostuu järjestöjen, järjestösidonnaisten yritysten ja yksityisten yritysten toiminnasta.

Ydintoimialoja ovat kuntoutuslaitokset, sairaus- ja toipilaskodit, päihdehuoltolaitokset, työttömien, mielenterveys-

kuntoutujien ja muiden erityisryhmien päivä- ja työtoiminta sekä fysioterapia-palvelut. Näillä toimialoilla toimi noin 3 200 yritysten ja järjestöjen toimipaikkaa vuonna 2012. Ne muodostivat 90–95 prosenttia kuntoutusalan työllisyydestä ja liikevaihdosta.

Laajalti sivutoimista

Sivutoimisia kuntoutuspalvelujen tuottajia löytyy monilta sosiaali- ja terveyspalvelujen toimialoilta, kuten sairaala-

toiminnasta, ikääntyneiden ja erityisryhmien laitoshoidosta sekä palvelutalo- ja asumispalvelutoiminnasta. Näillä toimialoilla kuntoutuspalvelut voivat olla osa muuta palvelutarjontaa, jota tarjotaan laitoshoidossa, palveluasunnoissa ja kotona asuville asiakkaille.

Myös osa matkailu- ja virkistyspalvelujen yrityksistä tuottaa yhteiskunnan kustantamia kuntoutuspalveluja, vaikka pääosa liikevaihdosta kertyisikin itse maksavilta asiakkailta tai muusta toiminnasta. Esimerkkeinä ovat Ikaalisten Kylpylä Oy,

Karjalohjan Päiväkumpu Oy, Kartanokylpylä Kaisankoti tai Kuntoranta Oy. Potentiaalisia kuntoutuspalvelujen tuottajia ovat lisäksi liikunta-alan yritykset.

Lääkinnällinen kuntoutus keskiössä

Terveyspalvelualan Liiton ja TEM:n keväällä 2014 tekemistä kuntoutusalan kyselyistä ilmenee, että yli 80 prosenttia keskeisistä yksityisistä palveluntarjoajista on tuottanut lääkinällistä kuntoutusta. Vaikeavammaisten kuntoutusta tarjosi liki 60 prosenttia ja työtapaturmissa tai liikenteessä vammautuneiden kuntoutusta noin 50 prosenttia yksityisistä palveluntuottajista (Kuvio 1).

Monet palveluntuottajat tarjoavat yhä myös Valtionkonttorin hallinnoimaa sotaveteraanien kuntoutusta. Veteraanikuntoutettavien määrä pienenee kuitenkin vauhdilla, ja veljes- ja sairaskotien on etsittävä uusia asiakkaita (Kuviot 1 ja 2). Osa kodeista toimiikin jo yhteistyössä kuntien ja kuntayhtymien kanssa, ja yhteistyön määrä kasvaa lähivuosina.

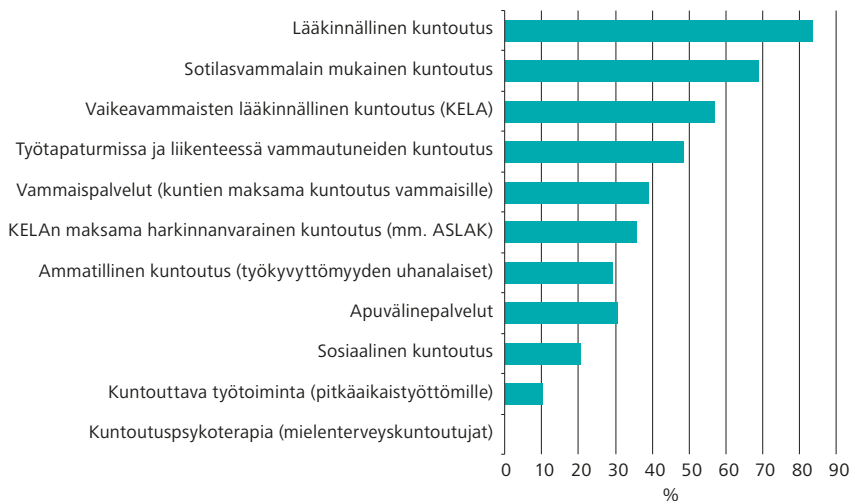
Yhteistyö kuntien sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmän kanssa on tarkoittanut sitä, että laitoshoitoon keskittyntä toimintaa on muutettu tehostettuun palveluasumiseen sopivaksi ja että palveluvalikoimaan on lisätty kotiin vietäviä palveluja. Käytännön muutokset eivät ole olleet kovin suuria, koska toiminta on siirtynyt paljolti samansisältöisenä muuhun ikääntyneeseen väestöön.

Työikäisten kuntoutus kannattaa

Yksityisten palveluntuottajien tärkeimpiä asiakasryhmiä ovat työelämässä olevat työikäiset, muut alle 65-vuotiaiden sairaus- ja vammaisryhmät ja 65 vuotta täyttäneet. Nämä ryhmät säilyttävät keskeisen asemansa vuoteen 2020 ulottuvissa ennusteissa, joskin työikäisten työkyvyn säilyttämisen merkitys kasvaa (Kuvio 3).

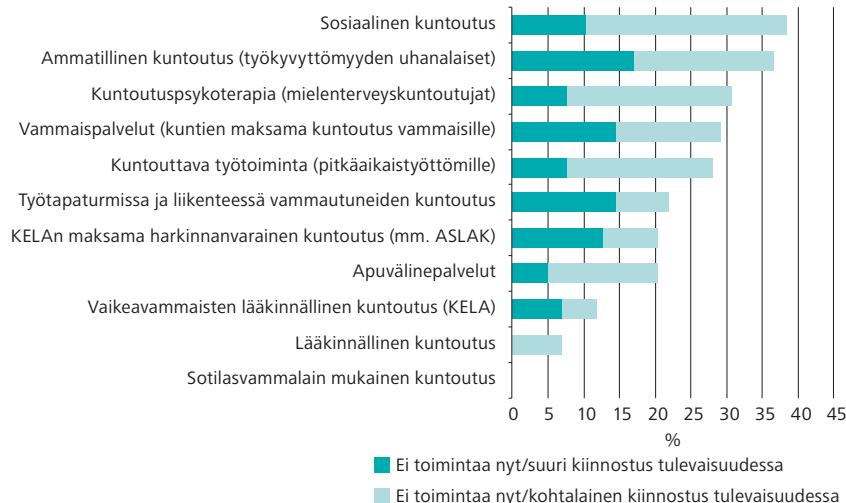
KELAn tilastojen mukaan Suomessa oli vuonna 2012 lähes 160 000 työkyvyttömyyseläkkeen saajaa, joille maksettiin eläkkeitä yli 740 miljoonaa euroa. Vuosittain työkyvyttömyyseläkkeelle jää noin 12 000 – 14 000 henkilöä. Kansantaloudelle syntyy työkyvyttömyydestä miljardiluokan tappiot, kun otetaan

Yksityisten kuntoutusalan palveluntuottajien palveluvalikoima 2014

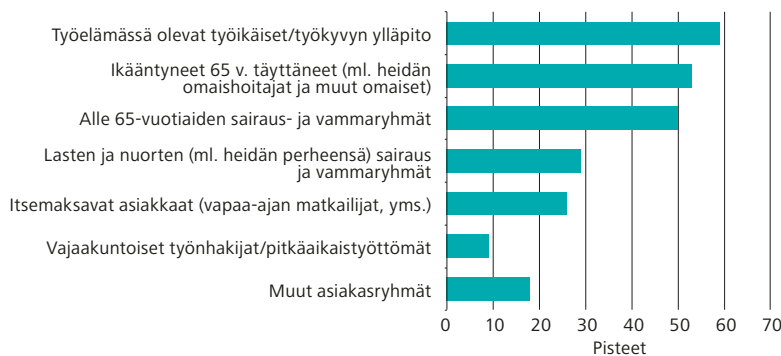
Kuvio 1

Yksityisten kuntoutusalan palveluntuottajien kiinnostus palveluvalikoiman kehittämiseen

Kuvio 2

Yksityisten kuntoutusalan palveluntuottajien tärkeimmät asiakasryhmät 2020

Kvuioiden lähde: Terveyspalvelualan liiton ja TEM:n kyselyt 2014

Kuvio 3

Hajanainen kuntoutusjärjestelmä

Englanninkielinen sana "rehabilitation" on johdettu latinan taitoa ja kykyä tarkoittavasta sanasta habilitas. Re-etuliitteellä varustettuna termi kuvastaa muutosta tai toimintakyvyn palautumista ja palauttamista.

Sosiaali- ja terveystieteiden STM:n mukaan kuntoutuksella edistetään sairaan, vammaisen tai vajaatoimintakykyisen ihmisen toimintakykyä, itsenäistä selviytymistä, hyvinvointia, osallistumismahdollisuuksia ja työllistymistä.

Monta järjestäjää ja rahoittajaa

Suomessa kuntoutusjärjestelmä koostuu monista julkisista organisointi- ja rahoittajatahoista, sillä toiminta vaatii useimmiten julkista rahoitusta. Julkisrahoitteinen kuntoutus voi olla lakisääteistä tai harkinnanvaraista.

Kuntoutus on pääosin kunnallisen sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmän vastuulla. Muita tärkeitä kuntoutuksen järjestäjiä ja rahoittajia ovat KELA, Valtiokonttori, tapaturma- ja liikennevakuutusyhtiöt, työeläkelaitokset ja työvoimaviranomaiset.

Kuntoutus toteutetaan julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon omissa laitoksissa tai avoimuuden toimenpiteinä tai sitten tarvittavat palvelut hankitaan ulkoistuksina tai ostopalveluina yksityisiltä kuntoutuspalvelujen tuottajilta.

Palvelujen pääryhmät

Yleisen perusjaon mukaan kuntoutus voidaan luokitella lääkinälliseen kuntoutukseen, ammatilliseen kuntoutukseen ja sosiaaliseen kuntoutukseen. Lisäksi puhutaan myös kasvatuksellisesta kuntoutuksesta.

Lääkinällisellä kuntoutuksella pyritään fyysisen toimintakyvyn palauttamiseen ja ylläpitoon. Lääkinällistä kuntoutusta järjestävät lähinnä kunnalliset terveyskeskukset

ja sairaalat osana muuta terveydenhuoltoa.

Lääkinälliseen kuntoutukseen voi sisältyä neuvontaa ja ohjausta, kuntoutustarvetta koskevia tutkimuksia, henkilön toimintakykyä parantavia kuntoutusjaksoja, apuvälinepalvelua ja kuntoutujien sopeutumismennusta.

Lääkinällistä kuntoutusta järjestävät myös yksityiset vakuutuslaitokset, kuten tapaturma- ja liikennevakuutuslaitokset. Alle 65-vuotiaiden vaikeavammaisten kuntoutuksen järjestäminen ja rahoitus ovat sen sijaan KELAn vastuulla.

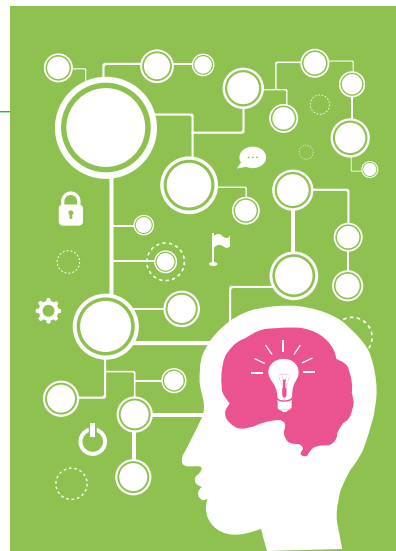
Ammatillisella kuntoutuksella tuetaan työssä jaksamista, työhön palaamista ja työhön pääsyä. Kuntoutukseen voi sisältyä myös ammatinvalinnan ohjausta, kuntoutustutkimusta, työ- ja koulutuskokeilua tai työhön valmennusta.

Ammatillista kuntoutusta järjestävät ensisijaisesti työeläkelaitokset. Ammatillista kuntoutusta tarjotaan työelämässä oleville silloin, kun sairaus heikentää oleellisesti työ- ja ansiokykyä ja aiheuttaa uhan työkyvttömyydestä.

KELA järjestää ammatillista kuntoutusta etupäässä silloin, kun henkilöllä ei ole oikeutta työeläkekuntoutukseen tai tapaturma- ja liikennevakuutuksen kuntoutukseen, johon sisältyy työ- ja ansiokykyyn liittyvää kuntoutusta.

Myös työvoimaviranomaiset tarjoavat koulutusta, asiantuntijapalveluja, neuvontaa ja ohjausta, mikäli henkilön mahdollisuudet saada sopivaa työtä tai säilyttää nykyinen työ ovat vaarantuneet vamman tai sairauden johdosta.

Kuntouttavaa työtoimintaa järjestää puolestaan kunta yhdessä työ- ja elinkeinotoimistojen kanssa. Se on tarkoitettu pitkään työt-

töminä olleille henkilöille työllistymismahdollisuuksien ja elämänhallinnan parantamiseksi.

Sosiaalisella kuntoutuksella tuetaan syrjäytyneiden henkilöiden paluuta yhteiskunnalliseen osallisuuteen vahvistamalla kuntoutettavan sosiaalista toimintakykyä ja sosiaalisen vuorovaikutuksen edellytyksiä.

Kuntoutuksen kohderyhmiä voivat olla esimerkiksi alle 18-vuotiaat nuoret, 18–25-vuotiaat nuoret aikuiset, mielenterveyskuntoutujat, vammaiset ja kehitysvammaiset, päihdekuntoutujat ja pitkäaikaistyöttömät.

Päällekkäisyyttä ja epäselviä vastuita

Kuntoutusjärjestelmämme on hajanainen. Nykyisin sosiaalihuollon, työ- ja elinkeinohallinnon ja kansaneläkelaitoksen tuottamat palvelut ovat osin päällekkäisiä ja järjestämisvastuut ovat epäselviä.

Käynnissä olevan sosiaalihuoltolain uudistuksen myötä sosiaalinen kuntoutus on saamassa Suomessa ensimmäistä kertaa lainmukaisen määritelmän, mikä selkeyttää sosiaalisen kuntoutuksen asemaa osana kuntoutuskokonaisuutta.

huomioon saamatta jääneet verotulot ja maksetut tulonsiirrot.

Työikäisten sairausdiagnooseja ovat tuki- ja liikuntaelinsairaudet sekä mielenterveysongelmat. Kuntoutuksen vaikuttavuus on sitä suurempaa, mitä varhaisemmassa vaiheessa henkilön kuntoutustarpeet tunnistetaan ja tarvittavat toimenpiteet aloitetaan. Samalla yhteiskunta säästää sairauspäivärahoissa. KE-

LAn tilastojen mukaan kolmannes sairauspäiväraha-kaudesta kestää yli 30 päivää.

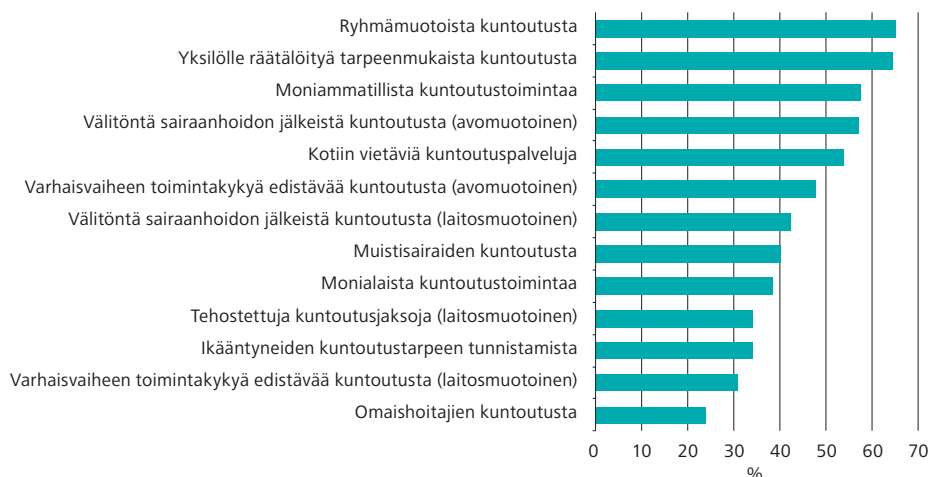
Kuntoutus on myös kokonaisuutena halvempaa kuin työkyvyttömyys. Eläketurvakeskus ETK:n mukaan onnistuneen kuntoutuksen keskimääräinen hinta oli 20 800 euroa vuonna 2012. Vastavasti työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden kustannukset olivat noin 12 400 euroa vuodessa. Kuntoutus siis maksaa ta-

kaisin itsensä alle kahdessa vuodessa, ellei kuntoutuja jää eläkkeelle sinä aikana.

Painopistettä ikääntyneiden palveluihin

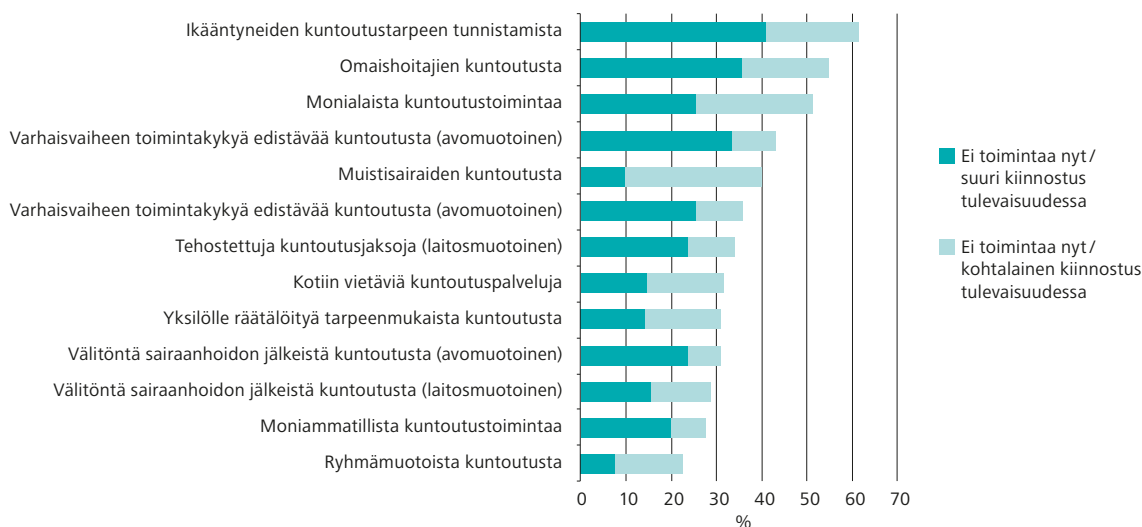
Yksityiset palveluntuottajat haluavat laajentaa tarjontaansa myös ikääntyneiden kuntoutukseen (Kuvio 4 ja 5). Palve- luilla on kysyntää, sillä terveysmenot ja

Yksityisten kuntoutusalan palveluntuottajien palvelut ikääntyneille 2014

Kuvio 4

Yksityisten kuntoutusalan palveluntuottajien kiinnostus ikääntyneille tarkoitettujen palvelujen kehittämiseen tulevaisuudessa

Kuvioiden lähde: Terveyspalvelualan liiton ja TEM:n kyselyt 2014

Kuvio 5

kuntoutustarve lisääntyvät nopeasti väestön ikääntyessä. Yhteiskunnalle on halvempaa panostaa ikääntyneiden varhaisen vaiheen kuntoutukseen, kotiin vietäviin palveluihin ja päivätoimintaan kuin kustantaa raskasta laitoshoidoa.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan 65 vuotta täyttäneet kuluttivat 46 prosenttia terveysmenoista vuonna 2011, vaikka heidän osuutensa väestös-

tä oli alle viidennes. Väestöennusteiden mukaan 65 vuotta täyttäneiden määrä kasvaa nykyisestä yli 400 000 henkilöllä eli neljännekseen väestöstä vuoteen 2030 mennessä. Silloin he kuluttavat jo 50–60 prosenttia terveysmenoista.

Erityisesti tuki- ja liikuntaelinsairaudet heikentävät vähitellen toimintakykyä ja lisäävät avun tarvetta. Liikkuvuutta ja yleistä elämänlaatua voidaan paran-

taa tekonivelleikkauksilla ja liikunnallisella kuntoutuksella. Esimerkiksi ikääntyneiden päivätoiminnalla voidaan edistää liikunnallista kuntoutusta. Sillä on myönteisiä vaikutuksia myös sosiaalisen ja psyykkisen kuntoutuksen näkökulmasta.

Myös mielenterveysongelmat ovat ikääntyneillä varsin yleisiä, niistä kärsii noin 15–30 prosenttia yli 65-vuotiaista. Ongelmia on todettu laitoshoidossa ole-

Palvelujen julkiset järjestäjät ja rahoittajat eivät välttämättä tunne kaikkia yksityisen kuntoutuksen mahdollisuuksia.

vista jopa 50–80 prosentilla. Tosin mielenterveysongelmien tunnistaminen on vaikeaa, jos niihin sekoittuu fyysisiä sairauksia tai somaattisia ongelmia kuten unetomuutta, hengenahdistusta ja kiputiloja.

Ikääntyneiden kuntoutukseen sisältyy kuitenkin monia haasteita. He eivät muodosta homogeenista ryhmää: alle 70-vuotiaiden kuntoutuskäytännöt voivat olla hyvin erilaisia kuin yli 80-vuotiaiden, vaikka taustalla olisi sama sairausdiagnoosi. Lisäksi yksilölliset erot ovat ikääntyneiden kohdalla usein paljon suurempia kuin nuoremmilla.

Enemmän huomiota lapsiin ja nuoriin

Kestävyysvajeen hoidon kannalta olisi tärkeää, että mahdollisimman monet nuoret saavat koulutuksen ja pääsevät työelämään. Kyselytutkimusten mukaan lapset ja nuoret eivät kuulueneet yksityisen kuntoutusalan tärkeimpiin asiakasryhmiin. Osasyynä voi olla, että palvelujen julkiset järjestäjät ja rahoittajat eivät välttämättä tunne kaikkia yksityisen kuntoutuksen mahdollisuuksia.

Kunnissa lasten ja nuorten palvelut hajuutuvat koulutoimeen, sosiaalitoimeen ja terveydenhuoltoon. Toimijoiden välinen tiedonkulku ei toimi aina riittävän hyvin. Lasten ja nuorten kanssa työskentelevien tulisi tuntea koko palvelukenttä. Opiskelijoiden terveydenhuollossa tilanne puolestaan vaihtelee riippuen koulutusasteesta, oppilaitoksesta ja paikkakunnasta.

Varsinkin keskiasteen opinnot päätäneet, työttömät, opintonsa keskeyttäneet, syrjäytyneet ja mielenterveysongelmista kärsivät nuoret aikuiset tarvitsevat monialaista palvelunohjausta, mut-

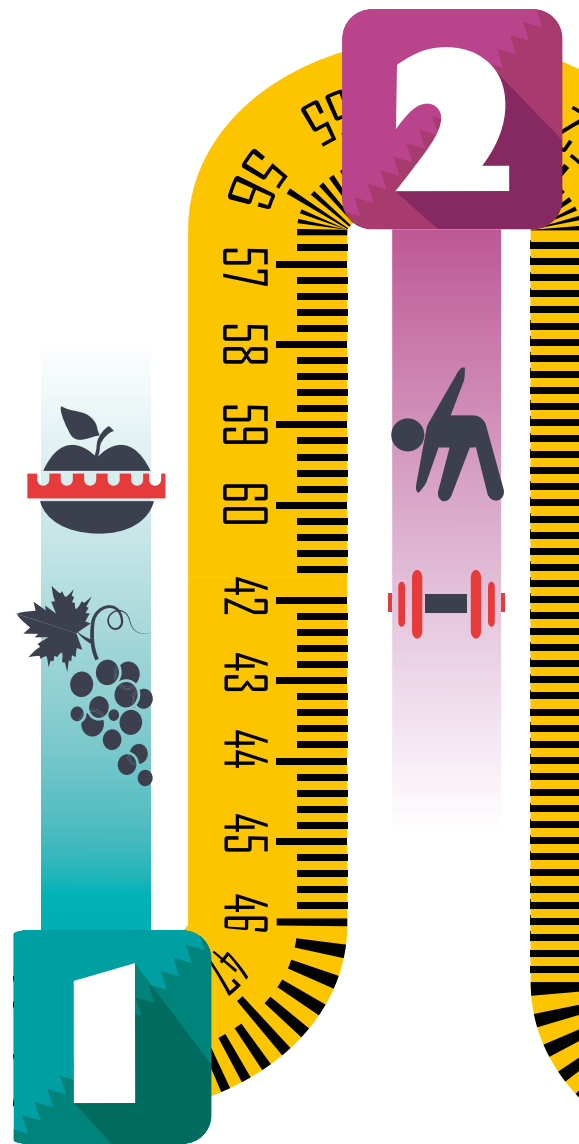
ta palveluja ja ohjausta ei ole välttämättä saatavilla kunnallisilta terveysasemilta. Myös nuorisotakuuseen voisi liittää erilaisia kuntoutuspalveluja, jotka ovat käytettävissä tilanteen mukaan.

Julkisilla hankinnoilla iso vaikutus

Yksityiset kuntoutuspalvelujen tuottajat ovat riippuvaisia ulkopuolisten asiakas- ja rahoittajaorganisaatioiden ostopalveluista, sillä itse maksavien asiakkaiden merkitys on melko pieni. Tärkeitä asiakkaita ovat kunnallinen sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmä, KELA, Valtiokonttori ja työvoimahallinto, jotka ostavat asiakkailleen yksityisiä kuntoutuspalveluja pääasiassa kilpailutusten kautta.

Julkisten hankintojen sähköisen ilmoituskanava HILMAN hankintailmoitusten mukaan kuntoutuspalveluja koskevien hankintojen arvo oli arviolta 545 miljoonaa euroa vuonna 2013. Summa ei kata suorahankintoja ja alle 100 000 euron pienhankintoja. Hankinnoista pääosa oli kuntayhteisöjen tekemiä. Niiden tekemisen hankintojen arvon ennakoidaan kasvavan seuraavan kolmen vuoden aikana.

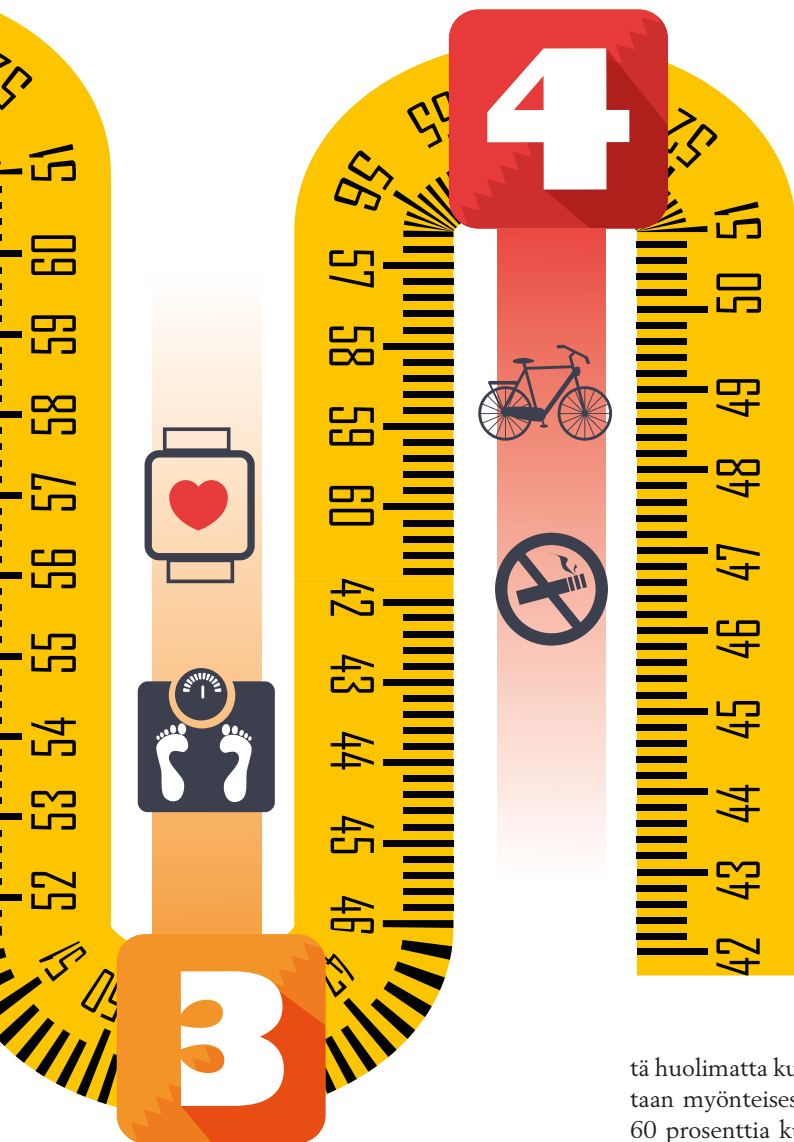
Kilpailuttamiseen sisältyy yksityisten palveluntuottajien kokemusten mukaan kuitenkin monia puutteita. Julkiset hankintayksiköt käyttävät kilpailutuksis-

sa yleensä avointa hankintamenettelyä, ja kilpailutukset ratkaistaan usein hinnalla. Ongelmia aiheuttavat myös puitesopimukset, jotka eivät takaa yhtään asiakasta, vaikka palveluntuottaja sitoutuu tarvittavan kapasiteetin ylläpitoon.

Toinen epäkohta liittyy siihen, että hankintayksiköt pyrkivät määrittelemään tiukasti halutut standardit, mutta ne vastaavat heikosti loppuasiakkaan eli kuntoutujan todellisia tarpeita. Tämän tuloksena kaikille tuotetaan samanlaista palvelua yksilöllisistä tarpeista riippumatta. Siksi myös palveluntuottajan omia kokemuksia ja palvelulinjoja ei voida hyödyntää tehokkaasti.

Myös Suomen sosiaali ja terveys SOS-TE ry:n vuoden 2013 järjestöbarometrin mukaan kuntoutuksen keskeisiä ongelmakohtia ovat jatkuvuuteen ja tiedon-

kulkuun liittyvät ongelmat, asiakaskoh-
taisen kokonaisvastuun puuttuminen ja
kuntoutujan jokseenkin heikot mahdol-
lisuudet vaikuttaa oman kuntoutuksen-
sa laatuun, sisältöön ja kuntoutuspalve-
lun tuottajan valintaan.

Myönteisiä odotuksia ja kasvuhakuisuutta

Yksityisen kuntoutusalan palvelumyy-
nin ja työllisyyden kehitys on ollut kes-
kimäärin vaisua ja kannattavuus heikkoa
viime vuosina. Heikointa on ollut kun-
toutuslaitosten kannattavuus. Huonoa
kannattavuutta selitetään usein julkisten
hankintojen kilpailutuskäytännöillä, joi-
den takia palveluhintojen kehitys on ollut
hidasta kustannuskehitykseen verrattuna.

Kannattavuuden heikosta kehitykses-

tä huolimatta kuntoutusallalla suhtaudu-
taan myönteisesti tulevaisuuteen. Noin
60 prosenttia kuntoutusalan kyselyihin
vastanneista ennakoivat keväällä 2014, et-
tä liikevaihto, kapasiteetin käyttöaste ja
kannattavuus kohenevat seuraavan kol-
men vuoden aikana. Tämä voi kannustaa
myös uusiin investointeihin.

Kyselyjen mukaan runsas kymmenes-
osa palveluntuottajista olikin voimakkaas-
ti kasvuhakuisia. Myönteistä on se, että
palveluntuottajat pyrkivät kasvuun ak-
tiivisesti palveluvalikoimaa laajentamalla
tai uusia ja nykyisiä palveluja kehittämäl-
lä. Palvelukehitystä voisi suunnata myös
enemmän itse maksavien asiakkaiden
suuntaan, mikä vähentäisi riippuvuutta
julkisten hankintojen kilpailutuksista.

Uuteen sote-järjestelmään ladataan toiveita

Palveluntuottajien mielestä yksityisiä
kuntoutuspalveluja tulisi hyödyntää ny-
kyistä paremmin julkisessa sosiaali- ja
terveyspalvelujärjestelmässä. Uudessa

sote-järjestelmässä tärkeää olisi, että jul-
kisilla palvelunjärjestäjillä ja rahoittajil-
la olisi mahdollisuus valita paras tuotan-
totapa periaatteella ”julkinen järjestää –
paras tuottaa”, eikä yhtään tuotantota-
paa tulisi betonoida säädöksillä.

Etenkin perusterveydenhuollon pal-
velujen laatua olisi mahdollista parantaa
luomalla toimiva asiakkaan valintaan pe-
rustuva järjestelmä eli raha seuraa poti-
lasta -malli. Siinä palvelujen järjestämis-,
rahoitus- ja valvontavastuu säilyisi vah-
vasti julkisella vallalla, mutta asiakkaan
valinta toimisi kehittämisen moottorina
ja palveluntuottajat kilpailisivat asiak-
kaista ensisijaisesti laadulla.

Kuntoutuskentän pirstaleisuus aihe-
uttaa myös ongelmia kuntoutujille ja yk-
sityisille palveluntuottajille. Kuntoutus-
toiminnan kannalta voisi olla suotavaa,
jos vastuuajoka selkiytettäisiin ja kun-
toutuspalvelujen järjestämis- ja rahoitus-
vastuu siirtyisi mahdollisimman pitkäl-
ti kunnallisille järjestämisalueille, minkä
jälkeen esimerkiksi KELAn asemaa pal-
velunjärjestäjänä voisi pohtia uudelleen.

Kuntoutusjärjestelmän epäkohtiin on
kiinnitetty huomiota myös Valtiontalou-
den tarkastusviraston tarkastuskertomuk-
sissa, mikä on jäänyt vähälle huomiolle.
Esimerkiksi vuonna 2013 valmistuneessa
ammattillista kuntoutusta koskevassa tar-
kastusviraston raportissa todetaan, että
Suomen kuntoutusjärjestelmä on moni-
mutkainen ja vastuusuhteet epäselviä. ■

*Kirjoittaja toimii tutkijana omistamassaan
yrityksessä (Lith Consulting Group).*

*Lähteitä: Kansaneläkelaitos Kela: Tilastollinen
vuosikirja 2012, Helsinki 2012;
Kansaneläkelaitos Kela: Kuntoutustilasto
2012, Helsinki; 2013;
Lith, Pekka: Kuntoutusalan markkinat,
Raportti yksityisten palveluntuottajien
kuntoutustoiminnasta tilastoaineistojen
valossa, työ- ja elinkeinoministeriön raportteja
19/2014, Helsinki 2014;
Suomen sosiaali ja terveys SOSTE ry:
Järjestöbarometri 2013.
Valtiontalouden tarkastusvirasto: Kuntoutus
työurien pidentäjänä, tarkastuskertomuksia
2/2013, Helsinki 2013.*

Kai Skoglund, Sini Niinistö ja Riitta Pipatti

Osapuolimaat ovat raportoineet ensimmäisen velvoitekauden kasvihuonekaasupäästöistä YK:n ilmastopimukselle. Lähes kaikki EU-maat näyttävät saavuttaneen päästötavoitteensa.

Kioton pöytäkirjan ensimmäinen velvoitekausi raportoitu

Pixill.com

Kioton pöytäkirja on ensimmäinen oikeudellisesti sitova sopimus, jonka avulla ihmisen aiheuttamia kasvihuonekaasupäästöjä on pyritty vähentämään kansainvälisesti. YK:n ilmastosopimusta täydentävä Kioton pöytäkirja hyväksyttiin 1997 ja se astui voimaan vuonna 2005, kun riittävä määrä maita oli ratifioinut sen.

Pöytäkirjan ensimmäisellä velvoitekaudella, joka koskee vuosia 2008–2012, teollisuusmaiden yhteisenä tavoitteena on ollut vähentää kasvihuonekaasupäästöjä keskimäärin 5,2 prosenttia vuoden 1990 päästötasosta. Tämä yhteistavoite on jaettu maakohtaisiksi velvoitteiksi. EU15-maat ovat lisäksi jakaneet EU:lle tulleen 8 prosentin vähennysvelvoitteen edelleen taakanjakosopimuksella 15 jäsenmaan kesken. Suomen maakohtainen velvoite osana EU-maiden yhteistä taakanjakoa oli rajoittaa kasvihuonekaasupäästöt keskimäärin vuoden 1990 päästötasolle vuosien 2008–2012 aikana. EU28-maille ei ole yhteistä Kioton tavoitetta, mutta yhdelletoista EU13-jäsenmaalle asetettiin kansallinen tavoite. Vain Maltalle ja Kyprokselle ei asetettu päästötavoitetta Kioton pöytäkirjan ensimmäisellä velvoitekaudella.

EU:n ulkopuolisista teollisuusmaista määrälliset päästövähentämistavoitteet asetettiin myös Australialle, Islannille, Japanille, Kanadalle, Liechtensteinille, Norjalle, Monacolle, Sveitsille, Ukrainalle, Uudelle-Seelannille ja Venäjälle. Yhdysvallat ei ratifioinut Kioton pöytäkirjaa, ja Kanada irtautui siitä 2012. Näiden maiden ei näin ollen tarvitse täyttää niille Kioton pöytäkirjassa asetettuja määrällisiä päästötavoitteita.

EU-maiden yhteinen sallittu päästömäärä alitettu

Etäisyyttä päästötavoitteeseen voidaan arvioida vertaamalla vuosien 2008–2012 päästöjä sallitun päästömäärän mukaiseen tavoitteeseen. Tämä tarkastelu on kuitenkin karkea, koska se ei huomioi Kioton joustomekanismien ja Kioton pöytäkirjan maankäyttö, maankäytönmuutos ja metsätalouden eli LULUCF-sektorin toimien vaikutuksia päästövelvoitteiden saavuttamiseen.

Osapuolten raporttoimien koko Kioton ensimmäisen velvoitekauden kattavi-

en inventaarioiden perusteella lähes kaikki EU-maat tulevat pääsemään päästövähennystavoitteeseensa. EU15-maiden yhteinen 8 prosentin vähennysvelvoite ensimmäiselle velvoitekaudelle tullaan saavuttamaan, sillä maiden päästöt alittavat perusvuoden päästöt 12 prosentilla ja sallitun päästömäärän 4 prosentilla.

Kuusi EU15-jäsenmaista (Suomi, Ranska, Saksa, Kreikka, Ruotsi ja Iso-Britannia) ja kaikki paitsi Slovenia EU13-maista ovat päästöjen vähentämisen tavoitepolulla päästökemity huomioiden. Kun lisäksi huomioidaan Kioton pöytäkirjan LULUCF-sektorin toimien vaikutukset sallittuun päästömäärään myös Irlanti, Portugali ja Slovenia ovat tavoitepolulla.

Suhteellisesti kauimpana tavoitepolusta ovat Itävalta (18 %), Tanska (8 %), Luxemburg (19%) ja Espanja (9%). Nämä maat mukaan lukien, kaikkiaan yhdeksän EU15-maata suunnittelee joustomekanismien käyttöä päästötavoitteen saavuttamiseksi.

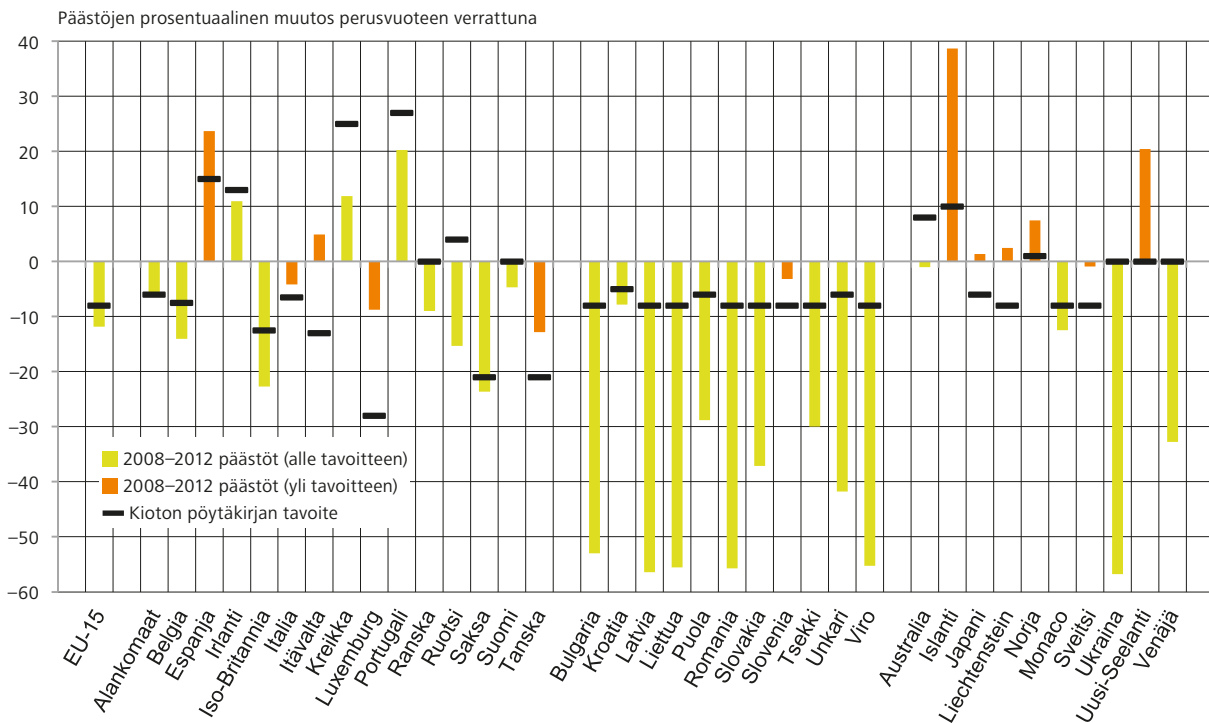
EU13-maista ainakin 9 suunnittelee myyvnsä Kioton päästöyksiköitä toisille pöytäkirjan osapuolille. EU13-maille on jäänyt huomattavia määriä ylimääräisiä päästöyksiköitä, koska Itä-Euroopan siirtymätalouksissa päästöt vähenivät taloudellisen taantumun seurauksena.

Taantuma globaalissa taloudessa on osaltaan helpottanut myös muiden Kioton pöytäkirjan osapuolien päästötavoitteiden saavuttamista. Vuosien 2008 ja 2012 välisenä aikana EU:n talous supistui 1,4 prosenttia, mutta päästöt vähenivät samaan aikaan 9,2 prosentilla. Tämä on nähty merkinä talouden ja kasvihuonekaasupäästöjen irtikytkennästä. Euroopan ympäristökeskuksen arvion mukaan talouden taantuma selittäisi 30–50 prosenttia päästöjen laskusta Kioton ensimmäisellä velvoitekaudella ja loput olisivat seurausta onnistuneesta ilmastopolitiikasta.

EU:n ulkopuolisista osapuolimaista Islanti, Japani, Norja, Sveitsi ja Uusi-Seelanti eivät näytä saavuttavan päästövähennysvelvoitettaan. Sen sijaan Venäjä, Ukraina, Monaco, Liechtenstein, ja Australia ovat Kioton tavoitepolulla.

Kioton pöytäkirjan ulkopuolelle jättyneiden teollisuusmaiden, Kanadan ja Yhdysvaltojen, päästöt ovat ensimmäisen velvoitekauden aikana kasvaneet. Kanadan päästöt olivat kyseisenä ajankohtana yli 19 prosenttia ja Yhdysvalto-

Kioton pöytäkirjan osapuolten päästöt suhteutettuna perusvuoden päästöihin ja sallittuun päästömäärään

Lähde: Kasvihuonekaasupäästöjen inventaario. Tilastokeskus

Kuvio 1

jen lähes 9 prosenttia vuoden 1990 päästöjä suuremmat. Kanadalle ja Yhdysvalloille Kioton pöytäkirjan liitteeseen B kirjatut vähennystavoitteet olivat vastaavasti -6 prosenttia ja -7 prosenttia.

Vahvistus täsmäytyskauden jälkeen

Kioton pöytäkirjan noudattamisen valvontaa koskeva järjestelmä on ainutlaatuinen verrattuna muihin ympäristösopimuksiin. Osapuolten päätöksellä hyväksytty valvontajärjestelmä on vahvempi kuin muiden kansainvälisten ympäristösopimusten vastaavat järjestelmät.

Virallinen vahvistus veloitteen täyttämistä saadaan vasta vuoden 2014 inventaarion tarkastusprosessin ja sen jälkeisen täsmäytyskauden jälkeen. Sopimuksen osapuoli on täyttänyt veloitteensa, mikäli sillä on veloitteekautta koskevan täsmäytyskauden loputtua Kioton rekisterin poistotilillä kansallisia päästöjä vastaava määrä Kioton päästöyksiköitä.

Kansallisten päästöjen määrää seurataan kasvihuonekaasujen inventaarion avulla. Jos kansalliset kokonaispäästöt il-

man maankäyttö, maankäytön muutos ja metsätalous- eli LULUCF-sektoria ovat suuremmat kuin sallittu päästömäärä, voi osapuoli hankkia päästöyksiköitä Kioton pöytäkirjan mukaisilta päästökaupparmarkkinoilta tai niin kutsuttuja hankemekanismeja muissa maissa. Lisäksi Kioton pöytäkirjan artiklan 3 kohdan 3 ja 4 eli metsityksen ja valinnaisten toimien kuten metsänhoidon aikaansaamia poistumayksiköitä (RMU)¹ voi käyttää veloitteen täyttämiseen.

Kioton pöytäkirjassa sovittiin niin sanotuista joustomekanismeista, joiden avulla teollisuusmaat voivat saavuttaa osan päästövähennyksistään kustannustehokkaasti. Puhtaan kehityksen mekanismilla (Clean Development Mechanism, CDM) teollisuusmaat voivat toteuttaa päästövähennystoimia ja projekteja kehitysmaissa sekä käyttää näin saavutettuja päästöyksiköitä (CER)² oman maakohtaisen veloitteensa täyttämiseen.

1 RMU = removal unit = poistumayksikkö

2 CER = certified emission reduction = sertifioitu päästövähennys

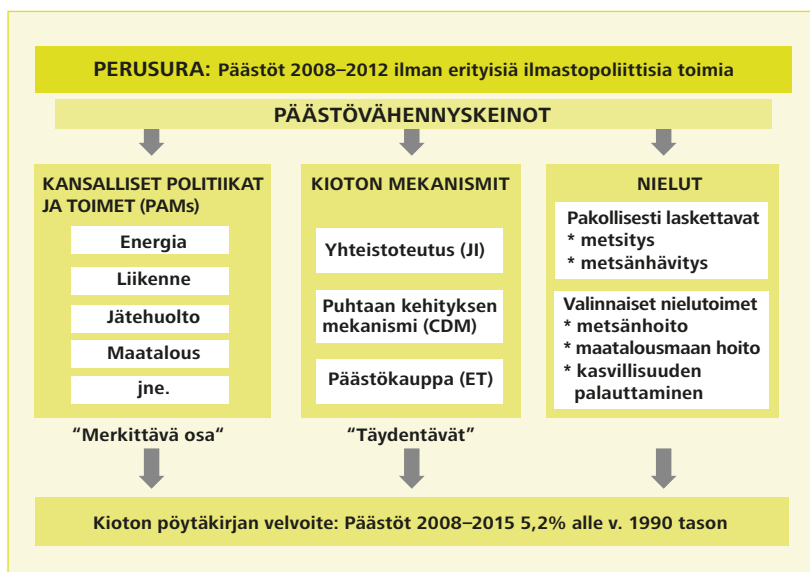
Yhteistoteutuksella (Joint Implementation, JI) on sama periaate, mutta osapuolina on kaksi teollisuusmaata. Näin hankittuja päästöyksiköitä kutsutaan ERU:iksi³. Kioton pöytäkirjaan sisältyvä valtioiden välinen päästökauppa sallii sopimuksen osapuolina olevien teollisuusmaiden käyvän keskenään kaikilla päästöyksiköillä (AAU⁴, CER, ERU ja RMU) kauppaa vähennysveloitteen toteuttamiseksi.

Maankäyttö, maankäytön muutos ja metsätalous (LULUCF) -sektorin poistumia lisäävät toimet eli poistumayksiköitä (RMU) tuottavat toimet ovat ensimmäisellä kaudella pakolliset metsittäminen ja uudelleen metsittäminen sekä valittavissa olevat metsänhoito, viljelys ja laidunmaiden hoito ja kasvillisuuden palauttaminen (ks. kaavio).

Lisäksi metsänhävityksen päästöjen raportointi on pakollista. Metsänhoidon

3 ERU = emission reduction unit = päästövähennysyksikkö

4 AAU = assigned amount unit = sallitun päästömäärän yksikkö

Pöytäkirjan osapuolet ovat toimittaneet arviot kauden 2008–2012 kasvihuonekaasupäästöistä ilmastopöytäkirjalle 15.4.2014. Kansainväliset tarkastajatiimit tarkastavat raportit vuoden kuluessa lähetyksestä. Tarkastuksen jälkeisellä täsmäytyskaudella lasketaan tavoitteiden saavuttaminen seuraavasti: 2008–2012 kasvihuonekaasupäästöt yhteensä ≤ 'Kiotoyksiköt', missä 'Kiotoyksiköt' = 'sallittu päästö määrä (AAU)' + 'Joustomekanismien käyttö (AAU+CER+ERU)' + 'poistumayksiköt (RMU)'. Täsmäytyskausi alkaa 10.8.2014 (edellyttäen, että kaikkien maiden tarkastukset ovat päättyneet) ja kestä 100 päivää.

poistumille on laskettu kullekin maalle kattoluku, minkä verran maa voi laskea hyväkseen velvoitteeseensa. Tämän lisäksi kukin maa voi kompensoida metsänhävityksen ja metsityksen yhteenlasketut mahdolliset päästöt metsänhoidon poistumillaan.

Kioton ensimmäisellä velvoitekaudella Italia voi laskea hyödykseen merkittävän määrän poistumia vuosittain, 15 milj. tonnia hiilidioksidiekvivalenttia metsityksestä ja metsänhoidosta, mikä on lähes 3 prosenttia maan perusvuoden kokonaispäästöistä ilman LULUCF-sektoria.

Myös Portugalilla ja Espanjalla yltyvät noin 10 milj. tonnin hyödyksi laskettavaan vuosittaiseen poistumaan LULUCF-toimista raportoidessaan metsityksen ja metsänhoidon poistumien lisäksi viljelys- tai laidunmaan hoidon poistumat. Hyödyn osuus Espanjalle 3,7 prosenttia ja Portugalille 16,5 prosenttia maiden perusvuoden päästöistä ilman LULUCF-sektoria.

Lisäksi useilla mailla LULUCF-toimien ensimmäisellä velvoitekaudella hyväksi laskettavien vuosittaisen poistumien suhteellinen osuus perusvuoden kokonaispäästöistä on merkittävä. Suomen tapauksessa hyväksi laskettavien poistumien (0,6 milj. t vuosittain) osuus on vajaa prosentti perusvuoden kokonaispäästöistä ilman LULUCF-sektoria. EU:n ulkopuolisista maista esimerkiksi Venäjän velvoitteeseen laskettavat poistumat LULUCF-toimista ovat huomattavat 121

milj. t. CO₂ ekv. vuosittain ja Japanillakin lähes 49 milj. t.

Täsmäytyskauden aikana osapuolet voivat vielä suorittaa viimeiset tilisiirtonsa täyttääkseen velvoitteet. Kioton pöytäkirjan valvontakomitea voi määrätä seuraamuksia osapuolille, jotka eivät ole täyttäneet päästövähennysvelvoitteita. Sen täytäntöönpano- jaosto voi määrätä, että osapuoli joutuu toisella velvoitekaudella korvaamaan "velaksi jääneet" päästöyksiköt. Tällöin osapuolen uudesta päästökiintiöstä vähennetään tämä velka. Velalle on myös maksettava korkoa, joka lasketaan kertoimella 1,3 ja lisäksi osapuoli menettää oikeuden myydä päästöyksiköitä rikkomustilan aikana.

Asetelmat toiseen velvoitekauteen

Dohassa vuonna 2012 järjestetyssä YK:n osapuolikongressissa (COP 18) päästiin sopimukseen pöytäkirjan toisesta velvoitekaudesta, joka kestä 18 vuotta (2013–2020). Kioton pöytäkirjan ensimmäisellä velvoitekaudella kasvihuonekaasupäästöjään sitoutui vähentämään 37 osapuolta ja toisella kaudella 33. Pois jäivät ensimmäisellä kaudella mukana olleet Venäjä, Japani ja Uusi-Seelanti.

Toisella velvoitekaudella osapuolten yhteinen päästövähennysvelvoite nostettiin 18 prosenttiin ja EU:n velvoitteeksi sovittiin 20 prosenttia. Kioton pöytäkirjan

toista velvoitekauteen koskevat muutokset on ratifioinut vasta 11 osapuolta, ja näistä ainoastaan yksi on teollisuusmaa (Norja), jolla on päästövähennysvelvoite kyseisellä kaudella. Pöytäkirjan muutosten voimaantulo edellyttää, että kolme neljäsosaa pöytäkirjan noin 190 osapuolesta ratifioi ne.

Kioton pöytäkirjan toisen velvoitekauden laskentasaännöt, mm. LULUCF-toimien osalta, ovat muuttuneet ja päästöraportointi tehdään osittain muuttuneilla menetelmillä. Toisen velvoitekauden päästötietojen raportointi alkaa vuonna 2015, kun vuoden 2013 päästöistä raportoidaan. ■

Kirjoittajat työskentelevät kasvihuonekaasujen inventaario-yksikössä Tilastokeskuksessa.

Lähteet:

- EEA Newsletter, June 2014
- Kioton pöytäkirjan toimeenpanon säännöt, ympäristöministeriö, Suomen ympäristö 607, Helsinki 2003.
- Suomen kasvihuonekaasupäästöt 1990–2012, Tilastokeskus, 2014.
- Trends and projections in Europe 2013–Tracking progress towards Europe's climate and energy targets until 2020, European environment agency, 2013.

Jenny Ståhlberg

Tilastojen lukutaitoa opettamassa

Miten saada nuoret innostumaan tilastojen maailmasta? Matematiikanopettaja Raimo Huhtalalla on onnistunut tässä tehtävässä erinomaisesti.

Tilastokeskus tekee paljon yhteistyötä opettajien kanssa, jotta nuorten kiinnostusta tilastoihin ja niiden käyttöön voitaisiin edistää jo mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Rovaniemen Lyseonpuiston lukion matematiikanopettaja **Raimo Huhtala** on yksi Tilastokeskuksen yhteistyökumppani, joka aktiivisesti hyödyntää Tilastokoulua opetuksessaan.

Mikä Tilastokoulussa on mielestäsi hyvää?

Lukiolaiset tarvitsevat tilastojen luku- ja käyttötaitoja mm. historian, yhteiskuntaopin, maantieteen, psykologian ja totta kai myös tilastoihin perustuvassa todennäköisyyslaskennassa. Tilastokeskuksen Tilastokoulu on mainio apu tilastotieteen perusteiden ja käsitteiden oppimisessa ja ymmärtämisessä.

Tilastokoulun sivut ovat mielestäni onnistuneet, sillä opiskelijat voivat edetä siellä omaan tahtiin alkeista syvällisempään osaamiseen. Tämä on myös opettajan kannalta merkittävä asia, koska samalla kurssilla on eri-ikäisiä ja sekä laajan että lyhyen matematiikan opiskelijoita. Tietenkin on helpottavaa, että opettajan ei tarvitse valmistella kaikkea kurssilla tarvittavaa opetusmateriaalia. Opettaja voi luottaa Tilastokouluun tietäen, että taustalla on asiantuntijoita.

Mikä motivoi oppilaita?

Se on selvää, että opiskelijoiden on nähtävä tilasto-opiskelussa itselleen tulevaisuuden hyötyä. Monet, esimerkiksi psykologiaa opiskelemaan aikovat osallistuvat tilasto-opiskeluun tietäen, että pääsykokeessa tilastojen osaamista vaaditaan.

Tilastokeskus esittää seuraavaksi vuoden matematiikan opettajaksi FM Raimo Huhtalaa.

Miten hyödynnät Tilastokoulua opettussuunnitelmassa?

Kun viimeksi tehtiin lukion opettussuunnitelmaa (OPS), niin kirjoitin OPSiin koulukohtaisen Tilastotieteen kurssin. Oppikirjaa tällä kurssilla ei tarvita, siitä kiitos Tilastokouluun.

Opiskelijat opiskelevat parin kolmen hengen ryhmissä Tilastokoulua läppäreitä käyttäen. Välillä harjoitellaan excel-taitoja ja tilastofunktioita käyttäen ja tekemällä graafeja esimerkiksi väestö- tai taloudellisista tilastoista. Kurssin lopputyönä opiskelijat tekevät kyselytutkimuksen oman mielenkiintonsa mukaan esimerkiksi kouluruoasta, elintavoista, harrastuksista jne. Tuotoksena voi olla posterit, powerpoint-esitys tai excel-sivusto, jonka opiskelijat esittelevät toisilleen.

Tällä hetkellä käynnissä olevassa kansainvälisessä matematiikkaprojektissa, jossa on mukana yksitoista koulua eri puolilta Eurooppaa, opiskelijani käyttävät tilastotaitoja tutkiessaan eri maiden taloutta. Tilastokoulu antaa opiskelijoil-

le erinomaisen lähtötason projektia varten. Projektin lopputuotoksen eri maiden opiskelijat esittelevät yhdessä keväällä 2015 Madridissa.

Mitä tilastokilpailut ovat tuoneet tullessaan?

Ensimmäinen osallistuminen tilastokilpailuun vuonna 2009 alkoi juuri tilastokurssiltani, kun huomasin kilpailun nettissä. Alkukilpailun ja kansallisen loppukilpailun voitti **Justus Mutanen**. Etelä-Afrikan Durbanissa Justus voitti myös maailmanlaajuisen loppukilpailun vanhimpien sarjan. Saimme siis mukavan yhdeksän päivän ulkomaanreissun, ja päälle päätteeksi myös joukkuekilpailun voitto tuli Suomeen.

Seuraava kilpailu oli vuonna 2011 ja tällä kertaa posterikilpailu. Kolme opiskelijaani halusi osallistua kierrätysaiheisella posterilla. Posterit voitti sekä kansallisen että Dublinissa järjestetyn kansainvälisen kilpailun.

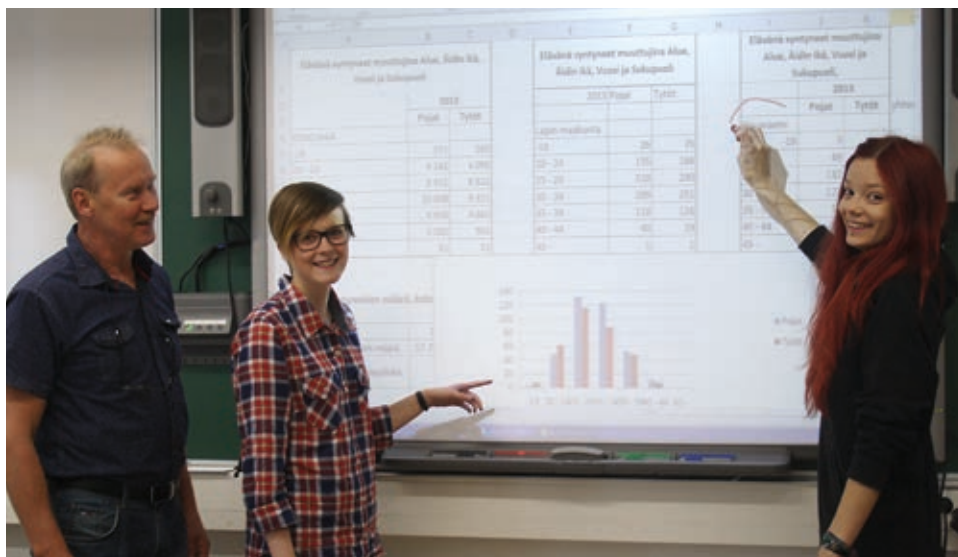
Kolmas kilpailu oli vuonna 2013 ja taas posterikilpailu. Tällä kertaa kaksi opiskelijaani päättivät osallistua ja porotaloutta tutkivalla posterilla. Silloinkin tuli voitto sekä kansallisessa että kansainvälisessä kilpailussa.

Menestyksen myötä opiskelijoiden kiinnostus tilastokurssille on tietenkin lisääntynyt.

Mikä on kilpailuissa menestymisen salaisuus?

Kilpailuun osallistuminen vaatii opiskelijoilta aikalailla viitseliäisyyttä, sillä hyvän tutkimuksen ja tutkimusjulisteen tekeminen vaatii taitojen lisäksi yllättävän

Opiskelijoiden oma halu ja into käyttää aikaansa tilastotaitojen oppimiseen ja tutkimuksen tekemiseen on motivoinut minua käyttämään myös vapaa-aikaani ohjaukseen, sanoo Raimo Huhtala. Sara Piirainen (vas.) ja Ira Pekkala osallistuvat käynnissä olevaan tilastokilpailuun.

paljon työtä ja aikaa, helposti jopa kymmeniä tunteja. Totta kai myös opettajan on oltava valmis ohjaamiseen.

Tärkeää opiskelijoille on myös se, että Helsingin yliopiston tilastotieteen laitos myöntää vapaan aloituspaikan ylemmän sarjan tilastojen luku- ja käyttötaidotkilpailun voittajille. Niin ja onhan kilpailussa opiskelijoille palkintojakin.

Millaisia muita opetustapoja käytät työssäsi?

Matematiikan opettaminen lukiossa on todella kiireistä laajoista kurssisisällöistä johtuen. Nyt symbolisten laskimien käyt-

tönoton myötä kiirettä tuntuu lisäävän laskimen käyttöopetus opiskelijoille.

En missään tapauksessa ole kokonaan luopunut matematiikan opetuksessa perinteisestä opettajajohtoisesta opetuksesta. Apuvälineinä luokassani on *Smart Board* ja sitä käytän yhdessä *Mathematica* ja *Math Desktop* -ohjelmilla. Näitä ohjelmia olemme käyttäneet myös kansainvälisissä matematiikkaprojekteissa, joissa olen ollut opiskelijoideni kanssa mukana kahdeksan vuotta. Näitä *Comenius*-

projekteja on tukenut myös Teknologiateollisuuden 100-vuotissäätiö. Noin 80 opiskelijaa on ollut mukana projekteissa.

Matematiikan opiskelu toisten eurooppalaisten opiskelijoiden kanssa ja projektitapaamiset eri maissa ovat osaltaan motivoineet opiskelijoitani. Monessa Euroopan maassa tilastotiedettä opetetaan omana oppiaineena lukiossa. Mielestäni pari kurssia tilastotiedettä tulisi olla pakollisena myös suomalaisissa lukioissa.

Tilastokoulu – ovi tilastojen maailmaan

Tilastokoulu sisältää Tilastokeskuksen asiantuntijoiden tekemiä kursseja eri aiheista. Kurssit on tällä hetkellä yhteensä viisi ja kursseja ja oppimateriaaleja päivitetään ja lisätään jatkuvasti.

* **Tilastojen ABC -kurssi** tarjoaa perustiedot tilastojen ymmärtämiseksi ja käyttämiseksi sekä tilastollisen tutkimuksen tekemiselle.

* **Työmarkkinatilastot** -kurssi opettaa työmarkkinatilastoinnin peruskäsitteet, työmarkkinatilastojen, kuten palkka- ja työvoimakustannustilastojen, muodostamisen sekä työmarkkinoiden analysoinnin niin kotimaisten kuin kansainvälistenkin aineistojen pohjalta.

* **Indeksit** -kurssi tutustuttaa erilaisiin indekseihin, joita ovat muun muassa hinta-, kustannus- ja määraindeksit, indeksien laskentakaavoihin sekä niiden eroihin.

* **Väestötieteen perusteet** -kurssi taas kuvaa väestötieteen keskeiset käsitteet, tarkastelee väestömuutoksiin vaikuttavia tekijöitä sekä väestönkehityksen ja yhteiskunnan taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen välistä suhdetta.

* **Kansantalouden tilinpito** -kursseilla käydään läpi kansantalouden tilinpidon käyttöalueet ja sen historia, sen tärkeimmät määritelmät ja käsitteet sekä kansantalouden tilinpidon laskennan yleiset periaatteet.

Jokaisen Tilastokoulun kurssin yhteydessä on havainnollistavia esimerkkejä ja hyödyllisiä harjoitustehtäviä kurssin aiheeseen liittyen. Tilastokoulusta löytyy myös eri luokka-asteille suunnattuja harjoitustehtäviä.

Lisäksi Tilastokoulu tarjoaa tiedonlähdevinkkejä opettajille ja opiskelijoille sekä esi-

merkiksi opinnäytetyötä tekeville ja tietoa Tilastokeskuksen tarjoamista koulutuspalveluista. Tilastokoulu ja sen oppimateriaaleja voivat hyödyntää kaikki tilastotiedosta ja tilastoista kiinnostuneet yläkoulusta lähtien.

Tilastokoulun yhteydessä voi myös pelata **Tilastovisaa**, joka tutustuttaa yksityiskohtaisiin tilastollisiin tietoihin sekä Tilastokeskuksen toimintaan ja tarjontaan.

Tilastokoulu löytyy verkko-osoitteesta <http://tilastokoulu.stat.fi>.

Suomalaisnuorilla voittoputki

Tähän mennessä Suomi on pärjännyt kansainvälisissä kilpailuissa loistavasti: lukiosarja on voitettu jo kolme kertaa peräkkäin. Viimeisin, vuoden 2013 lukiosarjan voitto tuli jälleen Raimo Huhtalan luotsaamalle joukkueelle Rovaniemeltä.

Kansainvälisen kilpailun järjestää Kansainvälisen tilastoinstituutin (ISI) alaisuudessa toimiva tilastotieteen opetusta sekä tilastojen luku- ja käyttötaitoa edistävä järjestö IASE (International Association of Statistical Education).

Kilpailu on osa laajempaa ISLP-projektia (International Statistical Literacy Project). Projektin tavoitteena on kasvattaa aktiivisia ja osaavia kansalaisia, jotka kykenevät ymmärtämään ja hyödyntämään tilastoja sekä numerotietoa eri elämänvaiheissa.

Eija Lijja-Vuori

Reija Helenius (kesk.) johtaa kansainvälistä ISLP-projektia ja vastaa projektin koordinoinnista vuosina 2009–2017. Jenny Ståhlberg (vas.) työskenteli korkeakouluharjoittelijana projektin parissa kesällä 2014. Jaana Kesti on ISLP-projektin Suomen maavastaava.

Kilpailu edistää samalla koulujen, kansallisten tilastovirastojen, opettajajärjestöjen ja tilastoseurojen välistä yhteistyötä ja verkottumista sekä tukee kouluja konkreettisesti tilastojen opetuksessa ja käytössä.

ISLP-projektilla on maavastaavia tällä hetkellä yli 80 maassa jokaisessa maanosassa. Maavastaavien tehtävänä on koordinoita toimintaa projektin toimintasuunnitelman mukaisesti omassa maassaan.

ISLP-projektin johtajistoon kuuluvat projektin johtaja Tilastokeskuksen kehittämisspäällikkö **Reija Helenius** sekä Assistant Professor **Pedro Campos** (University of Porto) Portugalista ja Assistant Director General **Steve MacFeely** (Central Statistical Office) Irlannista. ■

Matemaattisten aineiden opettajien liitto MAOL ry, Suomen Tilastoseura ry ja Tilastokeskus järjestävät joka toinen vuosi käynnistyvän Suomen kansallisen tilastojen luku- ja käyttötaitokilpailun, jossa yläkoulu- ja lukiokäiset nuoret pääsevät joukkueina näyttämään taitonsa tilastojen oivaltavasta käytöstä.

Kilpailun ideana on, että jokainen joukkue tekee pienen tutkimuksen valitsemastaan aiheesta: määrittää tutkimuskysymyksen, kartoittaa taustatietoja, kerää ja analysoi tutkimusaineiston sekä tiivistää tutkimuksen kulun sekä tulokset posteriin eli tietotauluun. Jokainen kilpailuun osallistuva koulu valitsee parhaan posterin yläkoulu- ja lukiosarjasta ja lähettää ne Tilastokeskukseen Suomen kansallisen raadin arvioitavaksi.

Suomen sarjojen voittajaposterit jatkavat matkaansa kansainväliseen tilastojen luku- ja käyttötaitokilpailuun.

Seuraava kansainvälinen tilastoposterikilpailu on juuri käynnistynyt. Voittajaposterit julkistetaan kesällä 2015, kun kansainvälisen tilastoinstituutin 60. maailmankongressi kokoontuu Brasiliassa.

Ilmoittautuminen
Suomen kansalliseen
kilpailuun

Tilastokeskus kouluttaa

Vuoden 2014 loppusyksyn kurssitarjontaa

Kansainvälisen tilastotiedon lähteet 14.10.2014

Kurssilla tarkastellaan erityisesti internetistä löytyviä ulkomaisia tilastotietoja, verkkopalveluita ja tietokantoja. Iltapäivällä pääset mikroluokassa kouluttajien johdolla konkreettisesti harjoittelemaan tilastotietojen hakua ulkomaisista lähteistä mielenkiintoisten ja konkreettisten case-esimerkkien avulla.

Ympäristötilinpito, ympäristönsuojelun kustannukset ja ympäristöliiketoiminta 21.10.2014

Kurssilla luodaan katsaus kestävän kehityksen käsitteeseen, sen syntyyn ja muotoutumiseen viimeisten vuosikymmenten aikana. Kurssilla saat tietoa siitä, miten mitataan "vihreää kasvua".

Tilastot Suomen kilpailukyyn mittarina 23.10.2014

Kurssi on tarkoitettu niille, jotka seuraavat talouden kehitystä ja haluavat paneutua asiaan syvemmin kuin pelkkien otsikkojen tasolla. Kurssista hyötyvät kaikki, jotka ammatikseen, edunvalvontatyössä tai pelkästä kiinnostuksesta seuraavat talouskehitystä ja haluavat syventää tietämystään kehityksen suuntaan vaikuttavista tekijöistä.

Tilastollisen analyysin menetelmät ja apuvälineet 4.11.2014

Kurssi syventää tietämystäsi keskeisistä tilastollisen tiedon analyysimenetelmistä. Kurssin kouluttajat ovat Tilastokeskuksen menetelmäyksikön laajan tutkimus- ja analyysikokemuksen omaavat menetelmäosaamisen taitajat.

Ajankohtaista asuntomarkkinoilta 14.11.2014

Suomen asuntomarkkinoilla eletään mielenkiintoista aikaa. Asuntokauppa on viime vuosina kehittynyt vaihtelevasti ja asuntojen hinnat ovat heilahdelleet ylös ja alas. Erilaiset paineet vuokramarkkinoilla kasvavat. Mihin suuntaan kehitys seuraavaksi kulkee? Kurssilla saat tietoa asuntomarkkinoiden kehitystä koskevista hyödyllisistä tietolähteistä.

Suhdannekehityksen herät tietolähteet 25.11.2014

Kurssilla perehdytään kansantalouden kehitykseen ja siihen, mitä tuoreimmat tilastot kertovat talouden viimeaikaisista muutoksista eri toimialoilla. Kurssista hyötyvät kaikki, jotka seuraavat talouskehitystä ja haluavat kehittää valmiuksiaan talouden seurannan pohjaksi.

Rahavirrat kansantaloudessa 27.11.2014

Kurssilla saat tietoa siitä, miten rahatalouden vaikeudet heijastuivat nopeasti reaalityöelämään. Millainen yhteys vallitsee rahatalouden ja kulutuksen sekä rahatalouden ja tuotannon välillä? Mitkä ovat rahatalouden vaikutukset kaupankäyntiin, vientiin ja tuontiin?

Valehtelee tilasto vai tulkitse 4.12.2014

Kurssista on hyötyä sekä tilastolähteiden valintaa tehtäessä että arvioitaessa tietolähteiden luotettavuutta. Kurssi on avuksi myös henkilöille, jotka itse valmistavat tilasto- ja tietoaaineistoja. Kurssi auttaa huomioimaan kaikki keskeiset asiat, jotka hyvältä tilastolta edellytetään.

Kurssit järjestetään Tilastokeskuksessa osoitteessa Työpajankatu 13, 00580 Helsinki

Kurssien ohjelmat ja hintatiedot löytyvät kotisivuiltamme: tilastokeskus.fi/tup/kurssit

*Lisätietoja: koulutuspalvelut@tilastokeskus.fi
puh (029) 551 2345 tai (029) 551 3681*

 Tilastokeskus

Taloukasvu seisoo

Kansantalouden kausitasoitettu tuotanto pysyi heinäkuussa edelliskuukauden tasolla. Työpäiväkorjattuna tuotanto oli 0,8 prosenttia edellisvuotta pienempi.

Alkutuotanto kasvoi ja jalostus pieniä prosenttia vuoden 2013 heinäkuusta. Palvelut pysyivät edellisvuoden tasolla.

Jalostus sisältää teollisuuden ja rakentamisen. Alkutuotannolla tarkoitetaan maa-, riista-, metsä- ja kalataloutta.

Vienti koheni hiukan keväällä

Ennakkotietojen mukaan bruttokansantuotteen volyymi kasvoi huhti–kesäkuussa 0,2 prosenttia edelliseen vuosineljännekseen verrattuna. Vuoden 2013 toiseen neljännekseen verrattuna työpäiväkorjattu bruttokansantuote pieniä 0,1 prosenttia.

Vuoden volyymi kasvoi toisella neljännek-

sellä 2,2 prosenttia edellisestä neljänneksestä ja 0,9 prosenttia vuoden takaisesta. Tuonti kasvoi 2,4 prosenttia edellisestä neljänneksestä ja 3 prosenttia vuoden takaisesta.

Yksityisen kulutuksen volyymi pieniä toisella neljänneksellä 0,3 prosenttia edellisestä neljänneksestä ja 0,2 prosenttia vuoden takaisesta. Kiinteän pääoman bruttomuodostus eli investoinnit kasvoivat 0,5 prosenttia edellisestä neljänneksestä mutta vähenivät 3,5 prosenttia vuoden takaisesta.

Lähteet: Tuotannon suhdannekuvaaja 2014 heinäkuu, Tilastokeskus & Kansantalouden tilinpito 2014, 2. neljännes. Tilastokeskus

Teollisuus edelleen laskusuunnassa

Koko teollisuuden työpäiväkorjattu tuotanto oli heinäkuussa 2,6 prosenttia pienempi kuin vuo-

den 2013 heinäkuussa. Kausitasoitettu tuotanto väheni heinäkuussa 0,3 prosenttia kesäkuuhun verrattuna. Tammi–heinäkuussa työpäiväkorjattu teollisuustuotanto väheni 3,8 prosenttia viime vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna.

Teollisuustuotanto väheni heinäkuussa useilla päätoimialoilla vuodentakaisesta. Metalliteollisuuden tuotanto väheni eniten, 5,9 prosenttia. Elintarviketeollisuuden tuotanto väheni 4,3 prosenttia.

Eniten vuodessa kasvoi kaivostoiminta, 15,3 prosenttia. Kemianteollisuudessa tuotanto kasvoi heinäkuussa 7,1 prosenttia vuodentakaisesta.

Heinäkuussa teollisuuden kapasiteetin käyttöaste oli 73,7 prosenttia eli 1,3 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuotta aiemmin. Metsäteollisuuden kapasiteetista oli heinäkuussa käytössä 79,2 prosenttia eli prosenttiyksikön vähemmän kuin vuoden 2013 heinäkuussa. Metalliteollisuuden kapasiteetin käyt-

Tuotannon suhdannekuvaaja*

	Tammik.	Helmik.	Maalisk.	Huhtik.	Toukok.	Kesäk.
2014						
Muutos edell. kk-sta, kausitasoitettu, ja työpäiväkorjattu, %	1,1	-0,6	-1,0	1,6	-0,5	-0,6
Muutos edell. kk-sta, trendi, %	0,3	-0,4	-0,3	0,4	0,0	-0,4
Vuosimuutos, alkuperäinen, %	0,1	-0,6	0,3	-0,3	-0,9	-0,2
Vuosimuutos, työpäiväkorjattu, %	-0,2	-0,7	0,3	-0,1	-0,6	0,1

* Tilaston nimi oli aikaisemmin Kokonaistuotannon kuukausikuvaaja.

Kansantalous

	Volymin muutos edellisestä vuodesta, %					
	2013*		2014*			
TOL 2008	2. nelj.	3. nelj.	4. nelj.	1. nelj.	2. nelj.	
Huoltotase						
Bkt markkinahintaan	-1,4	-0,4	0,1	-0,2	-0,1	
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	-5,7	3,9	0,7	0,0	3,1	
Kokonaistarjonta	-2,3	0,8	0,2	0,2	0,5	
Tavaroiden ja palvelujen vienti	-2,8	-0,5	-0,4	-1,5	1,3	
Kulutusmenot	1,8	0,5	0,4	0,1	-0,4	
julkiset	2,7	0,9	2,1	0,0	-1,2	
yksityiset	1,3	0,3	-0,7	0,3	-0,2	
Investoinnit	-4,5	-5,5	-4,6	-5,9	-3,9	
julkiset	2,0	5,0	6,7	-1,8	-0,6	
yksityiset	-6,0	-7,6	-7,3	-6,8	-4,7	
Kokonaissyntä **	-1,4	0,5	-0,1	-0,8	-0,1	
Toimialojen arvonlisäykset						
Maa-, metsä- ja kalatalous	-0,9	0,4	2,4	2,3	-1,1	
Koko teollisuus	-3,2	1,1	0,5	-1,0	-0,2	
Rakentaminen	-1,8	-1,7	-3,1	-2,6	-2,0	
Kauppa	-2,0	-1,0	0,9	0,4	0,6	
Kuljetus ja varastointi	-2,0	-1,8	-1,8	-0,5	-2,0	
Kiinteistöalan toiminta	0,0	0,2	-0,3	1,9	1,7	

* Ennakkotieto (kausitasoitettu ja työpäiväkorjattu sarja)

** Pl. tilastollinen ero

Teollisuustuotannon volyymi-indeksi

TOL 2008	Kausitasoitettu Heinäk. 2014/ Kesäk. 2014*	Työpäiväkorjattu Heinäkuu 2014/2013*
<i>Volymin muutos, %</i>		
Koko teollisuus (B,C,D,E)	-0,3	-2,6
Kaivostoiminta ja louhinta (B)	18,0	15,3
Teollisuus (C)	-0,5	-3,3
Elintarvikkeiden valmistus	-0,5	-7,2
Juomien valmistus	5,5	10,7
Sahatavaran ja puutuotteiden valmistus	-0,3	-0,4
Paperin ja paperituotteiden valmistus	-2,0	-4,1
Painaminen ja tallenteiden jäljentäminen	2,1	-6,8
Muiden ei-metallisten mineraalituotteiden valmistus	3,7	-4,1
Metallien jalostus	-4,0	-3,4
Metallituotteiden valmistus (pl. koneet ja laitteet)	5,3	4,3
Muiden koneiden ja laitteiden valmistus	-1,2	-11,1
Moottoriajoneuvojen, perävaunujen yms. valmistus	2,4	30,6
Huonekalujen valmistus	1,0	1,5
Sähkö-, kaas- ja lämpöhuolto (D)	-2,9	-4,9
Vesihuolto, viemäri- ja jätevesihuolto (E)	0,8	-1,3
Käyttötarkoitukseluokitus		
Raaka-aineet ja tuotantohyödykkeet	1,0	0,2
Investointitavarat	-1,2	-10,6
Kestokulutustavarat	2,2	-2,2
Muut kulutustavarat	1,9	3,8
Erikoisindeksit		
Elintarviketeollisuus	-0,6	-4,3
Metsäteollisuus	-1,0	-3,0
Kemianteollisuus	2,4	7,1
Sähkö- ja elektroniikkateollisuus	0,2	-4,3
Kone- ja metallituoteteollisuus	-0,6	-7,6

* Ennakkotieto

töaste oli heinäkuussa 73,4 prosenttia, joka oli prosenttiyksikön vuodentakaisista pienempi.

Tilauksissa pientä piristymistä

Teollisuuden uusien tilausten arvo oli heinäkuussa 6,4 prosenttia suurempi kuin vuotta aikaisemmin. Tammi –heinäkuun aikana tilaukset nousivat 2,8 prosenttia edellisvuodesta.

Yritykset saivat uusia tilauksia vuodentakaisista enemmän metalliteollisuuden ja kemianteollisuuden päätoimialoilla. Metalliteollisuudessa tilaukset kasvoivat 10,6 prosenttia ja kemianteollisuudessa 7,7 prosenttia vuodentakaisesta.

Paperin, paperi- ja kartonkituotteiden valmistuksen toimialalla tilaukset puolestaan vähenivät 2,6 prosenttia ja tekstiiliteollisuudessa 11,9 prosenttia vuodentakaisesta.

Lähteet: Teollisuustuotannon volyyymi-indeksi 2014, heinäkuu. Tilastokeskus & Teollisuuden uudet tilaukset 2014, heinäkuu. Tilastokeskus

Arvopaperisijoitukset ulkomaille kasvoivat

Suomesta sijoitettiin ulkomaisiin arvopapereihin tavanomaista enemmän vuoden 2014

toisella neljänneksellä. Vaihtotase pysyi alijäämäisenä.

Huhti–kesäkuussa nettomääräinen pääoman tuonti Suomeen väheni 3,2 miljardiin euroon vuoden ensimmäisen neljänneksen 7,4 miljardista eurosta. Pääomaa tuotiin lähinnä suorina sijoituksina ja muina sijoituksina eli lainoina, talletuksina ja kauppaluottoina. Pääomaa vietiin eniten arvopaperisijoituksina.

Kesäkuun 2014 lopussa suomalaisilla oli saamia ulkomailta 686 miljardia euroa ja velkoja ulkomaille 674 miljardia euroa. Sekä saamiset että velat ovat kasvaneet edellisen vuoden vastaavasta ajankohdasta, saamiset 36,5 miljardia euroa ja velat 49 miljardia euroa.

Lähde: Maksutase ja ulkomainen varallisuus- asema, Tilastokeskus

Kotitalouksilla enemmän varallisuutta

Kotitalouksien rahoitusvarat olivat 252 miljardia euroa ja muut varat 413 miljardia euroa vuoden 2013 lopussa. Rahoitusvarojen lisäys oli vuoden aikana 15 miljardia ja muiden varojen 11 miljardia.

Varojen lisäksi kohosivat kotitalouksien velat, jotka olivat 136 miljardia euroa. Näin ollen kotitalouksien nettovarallisuus oli vuoden 2013 lopussa 529 miljardia euroa.

Vuonna 2013 osakekursien kehitys oli suotuisaa ja sen seurauksena kotitaloudet saivat hallussapitovoittoja noteeratuista osakkeista ja rahasto-osuuksista 6 miljardia euroa. Kotitalouksien nettosijoitukset noteerattuihin osakkeisiin olivat 0,3 miljardia ja rahasto-osuuksiin 1,2 miljardia. Noteerattujen osakkeiden ja rahasto-osuuksien osuus kotitalouksien kaikista rahoitusvaroista kohosi 19 prosenttiin vuoden lopussa.

Kolmannes rahoitusvaroista talletuksissa

Talletukset ovat silti edelleen kotitalouksien tärkein rahoitusvara. Talletusten osuus kotitalouksien kaikista rahoitusvaroista oli vuoden lopussa 32 prosenttia. Talletusten sisällä siirtymä määräaikaistalletuksista käteistalletuksiin jatkui edelleen vuonna 2013.

Lähde: Rahoitustilinpito, Tilastokeskus

Liiketoiminnan suhdannekuvaajat

	Liikevaihtokuvaaja		Palkkasummakuvaaja	
	%-muutos Maalis-toukok.	%-muutos Tammi-toukok.	%-muutos Huhtik-kesäk.	%-muutos Tammik-kesäk.
2010=100 TOL 2008	2014/2013	2014/2013	2014/2013	2014/2013
Teollisuus*	-1,4	-2,0	-0,2	-1,2
Rakentaminen*	3,4	1,8	2,9	1,7
Kauppa	-1,5	-1,1	1,8	1,5
Muut palvelut*	1,4	1,5	1,8	1,3

* Näiden liikevaihtokuvaajien perusvuosi on 2005 (2005=100)

Myönnetty rakennusluvat

	Kesäk. 2014*	Vuosi- muutos ¹⁾	Tammi-kesäk. 2014*	Vuosi- muutos ¹⁾
	1 000 m ³	%	1 000 m ³	%
Kaikki rakennukset	3 741	-6	17 657	-6
Asuinrakennukset	936	7	5 645	5
Vapaa-ajan asuinrakennukset	89	7	396	-2
Liike- ja toimistorakennukset	543	-35	3 478	-1
Julkiset palvelurakennukset	300	-32	1 268	-13
Teoll.- ja varastorakennukset	1 383	23	4 309	0
Maatalousrakennukset	220	-33	1 352	-44
Muut rakennukset	270	-9	1 209	-10
Asunnot, kpl	2 319	7	15 691	11

* Ennakkotieto

¹⁾ Ennakkollisen vuoden muutosprosentti on laskettu edellisen vuoden vastaavaan ennakkoon verraten

Kaupan liikevaihto

	Kesäkuu 2014/2013	Tammi-kesäk. 2013/2012
	%-muutos	%-muutos
TOL 2008		
Kauppa yhteensä (G)	3,3	-0,3
Moottoriajoneuvojen kauppa ja korjaus (45)	10,0	4,0
Tukkukauppa (46)*	4,5	-1,1
Vähittäiskauppa (47)*	-1,6	-0,6
tavaratalokauppa	-3,8	-1,2
päivittäistavarakauppa	-1,6	0,7

* Pl. Moottoriajoneuvojen kauppa

Konkurssit

	Tammi-heinäk. 2014	Tammi-heinäk. 2013	Vuosi- muutos, %
TOL 2008			
Vireille pantuja konkurssseja yht.¹⁾	1 781	1 864	-4,5
Maa-, metsä- ja kalatalous	37	51	-27,5
Teollisuus, kaivostoiminta, energia- ja vesihuolto	210	207	1,4
Rakentaminen	384	441	-12,9
Kauppa	372	330	12,7
Kuljetus ja varastointi	147	157	-6,4
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	118	138	-14,5
Muut palvelut	503	511	-1,6
Toimiala tuntematon	10	29	-65,5
Henkilökunta yhteensä¹⁾	8 113	9 204	-11,9

¹⁾ Sisältää yhtiöt, yhteisöt ja yrittäjät

Lisää työttömiä

Työttömiä oli työvoimatutkimuksen mukaan heinäkuussa 193 000, mikä oli 11 000 enemmän kuin vuosi sitten. Työllisiä oli 17 000 vähemmän kuin edellisen vuoden heinäkuussa.

Työllisiä miehiä oli 26 000 vähemmän ja työllisiä naisia 9 000 enemmän kuin vuoden 2013 heinäkuussa. Työllisten määrä väheni yksityisellä sektorilla, mutta kasvoi julkisella sektorilla.

Työvoiman ulkopuolella olevia oli heinäkuussa 1 352 000 eli 15 000 enemmän kuin vuotta aiemmin. Työvoiman ulkopuolella olevista oli piilotyöttömiä 125 000.

Kortistossa 350 000 työnhakijaa

Työ- ja elinkeinotoimistoissa oli heinäkuun lopussa kaikkiaan 350 000 työnvälityksen säädösten mukaisesti työttömäksi työnhakijaksi tilastoitua. Työttömien työnhakijoiden määrä oli 32 000 suurempi kuin edellisen vuoden heinäkuussa.

Työttömyys lisääntyi edellisen vuoden heinäkuusta kaikkien muiden ELY-keskusten alueella paitsi Pohjois-Karjalassa, eniten Uudellamaalla (16 %) ja Keski-Suomessa (12 %). Heinäkuun lopussa työ- ja elinkeinotoimistoihin ilmoittautu-

neita kokoaikaisesti lomautettuja oli 23 000, mikä oli 4 000 enemmän kuin vuosi sitten.

Lähde: Työvoimatutkimus 2014, heinäkuu. Tilastokeskus

Vähemmän avoimia työpaikkoja

Avoimia työpaikkoja oli Tilastokeskuksen Avoimet työpaikat -tutkimuksen mukaan vuoden 2014 toisella neljänneksellä 27 800, mikä on 15 prosenttia vähemmän kuin vuotta aiemmin (32 500).

Avoimista työpaikoista 18 500 eli kaksi kolmesta oli yksityisten yritysten tarjoamia. Toisella vuosineljänneksellä 36 prosenttia kaikista avoimista työpaikoista oli työnantajan arvion mukaan vaikeasti täytettäviä, kun vuotta aiemmin tällaisia paikkoja oli 48 prosenttia avoimista työpaikoista.

Osa-aikaisten paikkojen osuus avoimista työpaikoista kasvoi 11 prosenttiyksikköä ja määräaikaisten paikkojen osuus 18 prosenttiyksikköä vuoden takaisesta. Määräaikaisten avoimet työpaikat olivat yleisiä etenkin koulutusalan toimipaikoissa, joihin haettiin pääasiassa opettajia, sekä hallinto- ja tukipalvelutoimin-

nan toimipaikoissa, joihin haettiin työntekijöitä esimerkiksi siivous- ja kiinteistöhoitotehtäviin.

Lähde: Avoimet työpaikat 2014, 2. neljännes. Tilastokeskus

Ansiot yhä nousussa

Palkansaajien nimellisansiot nousivat huhti–kesäkuussa 1,2 prosenttia edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Reaaliensiot nousivat 0,3 prosenttia edellisen vuoden toiseen neljännekseen verrattuna, koska ansiotason nousu oli nopeampaa kuin kuluttajahintojen nousu.

Nimellisansiot kohosivat vuodessa yksityisellä sektorilla 1,6 prosenttia, valtiolla 0,4 prosenttia ja kunnilla 0,4 prosenttia.

Nimellisansiot ovat Tilastokeskuksen laatimien ennakkotietojen mukaan tämän vuoden heinä–syyskuussa 1,3 prosenttia korkeammat kuin heinä–syyskuussa 2013.

Ennakkotiedon mukaan ansiotasoindeksi 2010=100 on vuoden 2014 kolmannelle neljännekselle 109,9. Vuodesta 2010 ansiot ovat siis kohonneet kymmenisen prosenttia.

Lähde: Ansiotasoindeksi 2014, 2. neljännes, Tilastokeskus

Työttömyys

	Heinäkuu		2. nelj.	
	Heinäkuu 2014	Heinäkuu 2013/2014 %-muutos	2. nelj. 2014	2. nelj. 2013/2014 %-muutos
Työttömät, 1 000 henkeä	193	5,9	265	5,3
Miehet	106	7,7	146	1,7
Naiset	87	3,8	119	10,1
15–24-vuotiaat	46	15,5	101	–3,9
Työttömyysaste, %	7,0	0,4 yks.	9,6	0,5 yks.
Miehet	7,5	0,6 yks.	10,3	0,2 yks.
Naiset	6,6	0,2 yks.	8,9	0,8 yks.
Työttömyysaste ikäryhmittäin, %				
15–24-vuotiaat	12,0	1,9 yks.	25,6	–0,7 yks.
25–34-vuotiaat	6,7	–0,2 yks.	8,6	1,0 yks.
35–44-vuotiaat	4,9	–1,8 yks.	6,9	1,3 yks.
45–54-vuotiaat	6,5	1,5 yks.	6,2	0,4 yks.
55–64-vuotiaat	7,5	1,1 yks.	6,8	0,3 yks.
15–64-vuotiaat	7,2	0,4 yks.	9,8	0,5 yks.
Työttömyysaste aluehallintovirastojen (AVI) mukaan, %				
Etelä-Suomen AVI	6,1	0,9 yks.	8,5	0,6 yks.
Lounais-Suomen AVI	7,3	0,5 yks.	9,9	0,5 yks.
Itä-Suomen AVI	8,8	0,0 yks.	10,1	–0,9 yks.
Länsi- ja Sisä-Suomen AVI	7,0	–0,1 yks.	9,8	0,8 yks.
Pohjois-Suomen AVI	9,7	0,8 yks.	12,9	1,0 yks.
Lapin AVI yks.	13,4	1,3 yks.

Työllisyys

	Heinäkuu		2. nelj.	
	Heinäkuu 2014	Heinäkuu 2013/2014 %-muutos	2. nelj. 2014	2. nelj. 2013/2014 %-muutos
1 000 henkeä				
15–74-vuotias väestö	4 095	0,2	4 094	0,2
Työvoima yhteensä	2 743	–0,2	2 755	–0,1
Työvoimaosuus, %	67,0	–0,3 yks.	67,3	–0,2 yks.
Työllisyysaste (15–64-vuotiaat), %	71,2	–0,5 yks.	69,6	–0,3 yks.
Miehet	72,1	–1,6 yks.	70,0	–0,7 yks.
Naiset	70,3	0,7 yks.	69,2	0,1 yks.
Työlliset	2 550	–0,7	2 490	–0,7
Miehet	1 317	–1,9	1 275	–1,0
Naiset	1 233	0,7	1 214	–0,3
Työlliset ammattiaseman mukaan				
Yrittäjät ja yrit.perheenjäsenet	347	6,6	340	2,5
Palkansaajat	2 203	–1,7	2 149	–1,1
Palkansaajat työsuhteen mukaan				
Jatkuva työsuhde	1 776	–3,2	1 780	–1,5
Määräaikainen työsuhde	427	5,0	370	0,7
Palkansaajat työajan mukaan				
Kokoaikatyölliset	1 948	–0,9	1 846	–1,6
Osa-aikatyölliset	255	–7,4	303	2,0
Työvoiman ulkopuolella olevat	1 352	1,1	1 339	0,9

Lisätietoja: www.tilastokeskus.fi/tyovoimatutkimus

Kurkku ja tomaatti nostivat inflaation 1,1 prosenttiin

Kuluttajahintojen vuosimuutos oli elokuussa 1,1 prosenttia. Heinäkuussa se oli 0,8 prosenttia. Inflaation lievän kiihtymisen heinäkuulta aiheutti lähinnä kurkun ja tomaatin kallistuminen. Heinäkuusta elokuuhun kuluttajahinnat nousivat 0,1 prosenttia.

Viime vuodesta kuluttajahintoja nostivat eniten vuokrankorotukset, tupakkatuotteiden ja alkoholijuomien vähittäishintojen ja ravintola- ja kahvilapalvelujen kallistuminen. Kuluttajahintojen nousua hillitsi elokuussa eniten vaatteiden ja viihde-elektronikan halpeneminen.

Euro-inflaatio hidastui 0,3 prosenttiin

Yhdenmukaistetun kuluttajahintaindeksin ennakkotietojen mukaan euroalueen inflaatio hidastui elokuussa 0,3 prosenttiin. Yhdenmukaistetussa kuluttajahintaindeksissä ei ole mukana omistusasumista, rahapelejä, kulutus- ja muiden luottojen korkoja, omakotitalon palovakuutusta eikä ajoneuvoveroa. Yhdenmukaistettuun kuluttajahintaindeksiin kuuluvat kulutuserät ja laadintasäännöt on määritelty EU-asetuksin.

Lähde: Kuluttajahintaindeksi, Tilastokeskus

Kuluttajien luottamus heikkeni

Kuluttajien luottamusindikaattori oli elokuussa 2,2, kun se vielä heinäkuussa oli 9,4. Indikaattorin neljästä osatekijästä odotukset Suomen taloudesta ja työttömyyskehityksestä heikkenivät elokuussa selvästi. Näkemykset kuluttajan omasta taloudesta ja kotitalouksien säästämismahdollisuuksista pysyivät elokuussa suunnilleen ennallaan. Työllisten kuluttajien kokema omaehtoinen työttömyysuhka oli suunnilleen samalla tasolla elokuussa kuin heinäkuussa.

Lähde: Kuluttajabarometri 2014, elokuu. Tilastokeskus

Vanhoiden asuntojen ja omakotitalojen hinnat*

Kerrostaloasuntojen hinnat ja hintaindeksi 2005=100	2. nelj. 2013	3. nelj. 2013	4. nelj. 2013	1. nelj. 2014**	2. nelj. 2014**
Koko maa, €/m²	2 402	2 410	2 409	2 403	2 439
Nimellishintaindeksi	138,1	138,5	138,1	137,7	139,2
vuosimuutos, %	3,4	2,4	2,4	1,3	0,8
Pääkaupunkiseutu, €/m ²	3 675	3 723	3 721	3 702	3 788
Nimellishintaindeksi	147,9	149,2	148,5	148,8	151,0
vuosimuutos, %	5,2	4	3,3	2,3	2,1
Muu maa, €/m ²	1 698	1 682	1 682	1 684	1 692
Nimellishintaindeksi	128,3	127,8	127,7	126,7	127,5
vuosimuutos, %	1,6	0,7	1,5	0,2	-0,6
Omakotitalojen nimellishintaindeksi 2005=100					
Koko maa	124,4	121,1	120,8	121,7	121,7
vuosimuutos, %	-2,1	-0,6	-2,9	-3,3	-2,1
Omakotitalotonttien nimellishintaindeksi 2005=100					
Koko maa	145,6	143,3	143,0	147,9	156,4
vuosimuutos, %	0,8	6,2	-3,2	-0,6	7,5

* Vanhalla asunnolla tarkoitetaan asuntoa, joka ei ole valmistunut tarkasteluvuonna tai sitä edeltävänä vuonna

** Ennakkotieto

Kuluttajahintaindeksi (2010=100)

	Elok. 2014	Kuukausi- muutos, %	Vuosi- muutos, %
Kokonaisindeksi	109,0	0,1	1,1
Elintarvikkeet ja alkoholitomat juomat	117,0	-0,3	0,1
Alkoholijuomat, tupakka	115,1	0,0	4,5
Vaatetus ja jalkineet	98,4	4,9	-2,1
Asuminen, vesi, sähkö, kaasu ja muut polttoaineet	110,4	0,0	1,4
Kalusteet, kotitalouskoneet ja yleinen kodinhoito	104,9	0,1	0,2
Terveys	107,8	-0,1	2,4
Liikenne	110,0	-1,0	-0,8
Viestintä	86,5	-0,6	2,9
Kulttuuri ja vapaa-aika	101,0	-0,2	1,5
Koulutus	112,9	0,0	5,0
Ravintolat ja hotellit	114,8	0,8	2,9
Muut tavarat ja palvelut	111,0	0,5	2,7
Elinkustannusindeksi 1951=100	1 907		

Palkansaajien ansiotasoindeksi ja ansioiden vuosimuutokset

Palkansaajaryhmä / sektori	2010=100 2. nelj. 2014*	Vuosi- muutos %	Kuukausiansiot ¹⁾ , €** 2. nelj. 2014*
Yhteensä	109,4	1,2	3 298
Tuntipalkkaiset	108,8	1,4	2 671
Kuukausipalkkaiset	109,5	1,2	3 434
Miehet	108,8	1,2	3 606
Naiset	109,9	1,1	2 995
Sektori			
Yksityinen ja muut	109,3	1,6	3 381
Kunnat	109,1	0,4	2 975
Valtio	110,9	0,4	3 701
Muut	109,9	0,7	..

¹⁾ Palkansaajien keskimääräiset kuukausiansiot

* Ennakkotieto

** Reaaliansioiden vuosimuutos oli ennakkotietojen mukaan 2. neljänneksellä 0,3 prosenttia.

Tuottajahintaindeksit (2010=100)

	Heinäkuu 2014	Kuukausi- muutos, %	Vuosi- muutos, %
Teollisuuden tuottajahintaindeksi	106,0	0,0	-0,5
Teollisuuden tuottajahintaindeksi, kotimaiset tavarat	108,5	0,1	-0,5
Teollisuuden tuottajahintaindeksi, vientitavarat	102,9	-0,1	-0,4
Vientihintaindeksi	103,0	-0,1	-0,7
Tuontihintaindeksi	108,0	-0,3	-0,7
Kotimarkkinoiden perushintaindeksi	109,0	0,0	-0,7
Verollinen kotimarkkinoiden perushintaindeksi	111,7	0,0	-0,5

Rakennuskustannusindeksi (2010=100)

	Elokuu 2014	Kuukausi- muutos, %	Vuosi- muutos, %
Ammattimainen uudisrakentaminen			
Kokonaisindeksi	108,1	0,0	1,2
Työ	105,6	-0,1	0,5
Tarvikkeet	108,2	1,0	1,6
Palvelut	115,2	-0,1	0,7

Maahanmuutto vähentynyt

Suomen väkiluku oli elokuun lopussa 5 465 290. Maamme väkiluku kasvoi tammi–elokuun aikana 14 020 henkeä, mikä on 2 740 henkeä vähemmän kuin vastaavana ajanjaksona vuosi sitten.

Suurin syy väestönlisäykseen oli muuttovoitto ulkomailta: maahanmuuttoja oli 9 860 enemmän kuin maastamuuttoja. Luonnollinen väestönlisäys eli syntyneiden enemmisyys kuoleisiin nähden oli 4 160 henkeä.

Maahanmuutto on kuitenkin tänä vuonna vähentynyt. Elokuun ennakkotilaston mukaan ulkomailta muutti Suomeen 19 230 henkeä ja Suomesta muutti pois 9 370 henkeä. Maahanmuuttoja oli 1 950 vähemmän ja maastamuuttoja 140 enemmän kuin edellisvuoden tammi–elokuussa. Suomen kansalaisia maahanmuuttajista oli 5 700 ja maastamuuttajista 6 280 henkeä.

Tammi–elokuun aikana syntyi 38 770 lasta eli 610 lasta vähemmän kuin vastaavana aikana vuonna 2013. Kuolleiden määrä oli 34 610,

mikä on 50 enemmän kuin vuotta aiemmin.

Kuntien välisiä muuttoa kertyi tammi–elokuun aikana 178 520. Edellisen vuoden tammi–elokuuhun verrattuna vähennystä oli 2 270 muuttoa vuoden 2014 kuntajaon mukaan.

Lähde: Väestö- ja kuolemansyytilastot. Tilastokeskus

Majoitusliikkeissä hiljaisempaa

Suomen majoitusliikkeissä tilastoitiin heinäkuussa kaikkiaan 2,9 miljoonaa yöpymisvuorokautta. Yöpymisten kokonaismäärä väheni 3,3 prosenttia vuodentakaisesta.

Ulkomaisille matkailijoille kirjattiin majoitusliikkeissä lähes 722 000 yöpymisvuorokautta. Kotimaiset matkailijat yöpyivät majoitusliikkeissä runsaat 2,2 miljoonaa vuorokautta. Luvut ovat Tilastokeskuksen majoitustilaston ennakkotietoja ja ne on kerätty majoitusliikkeistä, joissa on vähintään 20 vuodepaikkaa tai sähköpistokkeella varustettua matkailuvaunupaikkaa sekä retkeilymajoilta.

Venäläisiä romahduksesta huolimatta eniten

Heinäkuu ei tuonut lievennystä venäläisyöpymisten jyrkkään laskuun. Heille kirjattiin Suomen majoitusliikkeissä 146 000 yöpymisvuorokautta, mikä oli 13,9 prosenttia vähemmän kuin vuotta aiemmin.

Venäläiset olivat kuitenkin suurin ulkomaisien matkailijoiden ryhmä heinäkuussa 2014. Ruotsalaiset olivat seuraavana 121 000 yöpymisellä. Määrä oli lähes sama kuin vuotta aiemmin. Saksalaisille kirjattiin majoitusliikkeissä 77 500 yöpymisvuorokautta, ja he olivatkin kolmanneksi suurin ulkomaisien matkailijoiden ryhmä, vaikka yöpymisten vähennys viime vuodesta oli 7,1 prosenttia.

Tärkeimmistä Suomeen suuntautuvista matkailijamaista kiinalaisten yöpymiset lisääntyivät eniten. Kiinalaiset yöpyivät majoitusliikkeissä 19 000 kertaa, mikä oli 11,7 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin.

Lähde: Majoitustilasto. Tilastokeskus

Väestönmuutokset

	1. nelj. 2013	2. nelj. 2013	3. nelj. 2013	4. nelj. 2013	1. nelj. 2014*	2. nelj. 2014*
Elävänä syntyneet	14 270	14 720	15 406	13 738	13 934	14 547
Kuolleet	13 827	12 738	11 973	12 934	13 012	12 886
Syntyneiden enemmisyys	443	1 982	3 433	804	922	1 661
Maahan muuttaneet	7 204	7 220	10 175	7 342	6 267	6 607
Maasta muuttaneet	3 184	2 857	4 827	3 025	3 391	2 791
Nettomahanmuutto	4 020	4 363	5 348	4 317	2 876	3 816
Väestönlisäys ¹	4 463	6 345	8 781	5 007	3 798	5 477
Väkiluku²	5 430 823*	5 437 055*	5 445 699*	5 450 614*	5 455 068*	5 460 459*

* Ennakkotieto

¹ Sisältää rekisterikorjaukset lopullisten tietojen 4. neljänneksellä

² Ajankohdan lopussa

Yöpymiset¹ kaikissa majoitusliikkeissä, tammi–kesäkuussa 2014*

Yöpyneiden asuinmaa	Yöpymisvuorokaudet majoitusliikkeissä	
	Kaikki majoitusliikkeet	Yöpymisten vuosimuutos, %
Kaikki yhteensä	9 234 870	-1,8
Suomi	6 500 611	-2,3
Ulkomaat	2 734 259	-0,7
Venäjä	739 405	-10,4
Saksa	235 536	-1,9
Ruotsi	215 318	2,7
Britannia	190 383	-5,4
Ranska	122 184	-4,4
Yhdysvallat	95 450	11,9
Alankomaat	91 901	-2,0
Viro	90 434	5,1
Japani	86 228	-3,2
Norja	76 618	3,3
Sveitsi	64 703	2,1

* Ennakkotieto

Rekisteröidyt uudet ajoneuvot*

	Heinäkuu 2014	Vuosi- muutos %	Tammi- heinäkuu 2014	Vuosi- muutos %
Autot yhteensä	8 713	-0,8	83 936	2,3
Henkilöautot	7 524	-2,8	74 683	2,7
Pakettiautot	898	14,0	7 016	0,9
Kuorma-autot	184	-15,6	1 703	-18,0
Linja-autot	107	161,0	534	118,0
Moottoripyörät	260	-3,3	3 221	-12,5

* Poislukien Ahvenanmaa

Majoitustoiminta* 1

	Kes'kuu 2014	Vuosi- muutos %	Tammi- huhtikuu 2014	Vuosi- muutos %
Yöpymisiä kaikissa majoitusliikkeissä, 1 000	2 093,4	-2,8	9 234,9	-1,8
ulkomaalaisten yöpymisiä, 1 000	558,8	2,9	2 737,3	-0,7
Yöpymisiä hotelleissa, 1 000	1 472,1	-1,5	7 474,6	-2,2
ulkomaalaisten yöpymisiä, 1 000	448,9	2,4	2 336,6	-1,0
Hotellihuoneiden käyttöaste, %	56,6	0,8	50,1	-0,1

* Ennakkotieto

¹ Hotellit ym. majoitusliikkeet, joissa on vähintään 20 vuodepaikkaa, tai sähköpistokkeella varustettua matkailuvaunu-/autopaikkaa sekä retkeilymajoit

² Prosenttiyksikköä

Kokonaisvaltainen katsaus ympäristöön

Ympäristötilasto – Vuosikirja 2014 on monipuolinen kokoomateos ympäristöstä. Julkaisu käsittelee mm. kasvihuonekaasupäästöjä sekä muita ilmapäästöjä, vesien kuormitusta ja tilaa, jätteitä, metsiä, biologista monimuotoisuutta, luonnonvarojen käyttöä, energian kulutusta, liikennettä, ympäristöverotusta, ympäristönsuojelumenoja sekä ympäristöliiketoimintaa. Useimmilta aihealueilta löytyy vertailutietoja muista EU-maista.

Energiatietoa englanniksi taskukoossa

Energy in Finland – Pocketbook 2014 on tiivis tietopaketti energia-alan keskeisimmistä tilastotiedoista taulukoina ja graafisina kuvioina. Julkaisu sisältää tietoja mm. energian kokonaiskulutuksesta, uusiutuvista energialähteistä, sähköstä, lämmityksestä, teollisuudesta, energiatuotteiden tuonnista ja viennistä sekä ilmapäästöistä. Mukana on myös kansainvälistä vertailutietoa. Julkaisu on englanninkielinen.

Tilaa julkaisut sähköpostitse osoitteesta asiakaspalvelu.publishing@edita.fi tai soita tilauksesi numeroon 020 450 05

Vuosikirjan hinta on 59 euroa, energiataaskun hinta on 5 euroa, hintoihin lisätään toimituskulut.

Voit myös [ladata](#) julkaisut verkosta:

Ympäristötilasto – Vuosikirja 2014

Energy in Finland – Pocketbook 2014

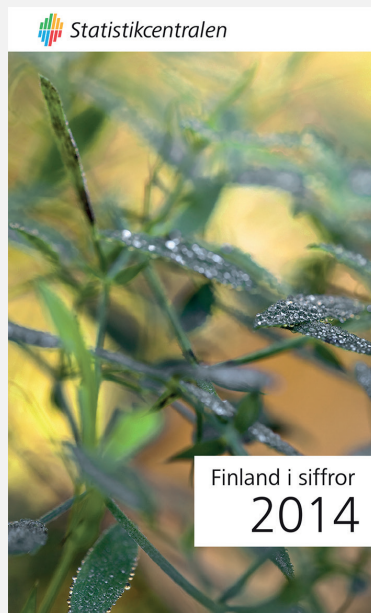

Suomi lukuina 2014

Ajankohtaiset tilastot ja kuviot tiiviisti suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi.

Mukana myös kansainvälistä vertailutietoa.

Suomi-tiedon rautaisannos taskukoossa.

Tilaukset:

Edita Publishing Oy
Puh. 020 450 05
asiakaspalvelu.publishing@edita.fi

*Suomi lukuina -tilastotietoja
myös verkko-osoitteesta:*

